

ZBIÓR WAŻNIEJSZYCH DOKUMENTÓW
NATURY KOŚCIELNEJ
ARCHIDIECEZJI GNIEŹNIĘSKIEJ
DO LAT 1818/1821

OPRACOWAŁ I WYDAŁ
KS. STANISŁAW LIBROWSKI

CZEŚĆ 3
OŚRODEK ŁOWICZ

LUBLIN 1977

Piza, 7 lipca 1136

Innocenty II papież, na prośbę Jakuba ze Żnina arcybiskupa gnieźnieńskiego, bierze pod swoją opiekę archidiecezję gnieźnieńską, potwierdzając jej uposażenie, *m.in.* Łowicz z okolicą.

— — item Louiche cum decimis, cum villis et earum incolis, cum venatione, cum castoribus et cum omni penitus iuridicione seculari, nulli preter episcopum respondere habet — —

Lit. Z. Kozłowska-Budkowa: *Repertorium polskich dokumentów doby piastowskiej, z. I: Do końca wieku XII*, Kraków 1937, nr 37.— *Najstarsze papieskie bulle protekcyjne dla biskupstw polskich, cz. I: Bulla gnieźnieńska z r. 1136*, wyd. O. Łaszczyńska, Poznań 1947, s. 15.

Uw. 1. Pierwotna nazwa osady Łowisko została urobiona na podstawie przesłanek topograficznych, nie tyle od łowów zwierzyny w okolicznych lasach, ile od łowienia ryb w bogatych tutaj wodach, na co wskazuje herb miasta — pelikan, karmiący się rybami (*Miasta polskie w Tysiącleciu*, przew. Kom. Red. S. Pazyra, t. drugi, Wrocław 1967, tabl. po s. 32).

2. Łowicz, o którym już tekst powyższej bulli wypowiada się jako o ośrodku większej własności ziemskiej, a może nawet kasztelanii (Wareżak: *Słownik*, z. 1, s. 184, 206), otrzymał prawa miejskie przed r. 1298 (tamże, s. 184—185).

3. Miasto to aż do końca XVIII w. było uważane za centrum najważniejszego zespołu posiadłości arcybiskupów gnieźnieńskich (*Wizytacje dóbr*, s. 1: „Et primo incipiendo a Castellania Lovicensi, que maior et principium omnium est in bonis eiusdem S. Gneznensis Ecclesie” (r. 1511).— J. Wareżak: *Osadnictwo kasztelanii łowickiej (1136—1847)*, cz. I, Łódź 1952.— S. Pazyra: *Geneza i rozwój miast mazowieckich*, Warszawa 1959 — o Łowiczu wg skorowidza, s. 440).

4. W roku wystawienia wspom. bulli (1136) w kościele pw. Najśw. Maryi Panny w Łowiczu, przyp. już parafialnym, arcybp Jakub ze Żnina miał konsekrować biskupa płockiego, właściwie najpierw wrocławskiego, Wenera (S. Damalewicz: *Series archiepiscoporum Gnesnensium, Varsaviae 1643*, s. 90.— J. Fijałek: *Ustalenie chronologii biskupów wrocławskich*, Kraków 1894, s. 11).

Tenże pierwszy kościół w Łowiczu według tradycji (płyta marmurowa z r. 1668 w kolegiacie łowickiej; akta wizytacji gen. wspom. kolegiaty i jej kapituły z l. 1757—1811 — AAW: AAGn, *Wiz.* 1, s. 55 (r. 1757), s. 93 (r. 1763), s. 157 (r. 1779), s. 221 (r. 1792); ADW: AAGn, *Wiz.* 141, s. 165 (r. 1811) — został zbudowany ok.

* **Uwaga.** Wszystkie rzeczy wstępne związane z tą częścią dyplomatarjusza (przedmowa, zakres i podstawa wydawnictwa, strona edytorska, skróty, wykaz dokumentów) zostaną podane na jej końcu.

r. 1100, jak dobrodusznie podaje owa dokumentacja, „przez książąt mazowieckich” — Wspom. datę przyjmują Katalog zabytków (s. 125) i Wareżak (Słownik, z. 1, s. 199).

2

Łowicz, 9 października 1404

Mikołaj arcybiskup gnieźnieński funduje i eryguje w Łowiczu, na Nowym Mieście, drugą z rzędu parafię z kościołem pt. Ducha Św., św. Mateusza ap. i św. Katarzyny pm., określając jej terytorium oraz wyliczając uprawnienia.

Or. nie znany.

Wp. AAG: Liber beneficiorum (z r. 1523), rps.

Wyd. Liber beneficiorum, t. II, s. 255—256.

Reg. 1. Wizytacje dóbr, s. XXXVIII, nr 174.

2. Tamże, s. 17.

Lit. Gawarecki: Pamiątki, s. 141—142.— Korytkowski: Arcybiskupi, t. I, s. 767 — Oczykowski: Przechadzka, s. 127—118.— Katalog zabytków, s. 140 i fig. 102.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 200.

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Cum brevis etas hominum ducatur continue in occasum, sagax prudentum solercia inter humane nature commoda nichil dignius memoria fore arbitrans opportunum contra oblivionis fomitem et memorie naufragium remedium advenit, ut pensata labilitate recordancie vota laudabilium donacionum scripturarum testimonio roborentur. Proinde nos Nicolaus Dei gracia S. Ecclesie Gneznsis archiepiscopus¹ notum facimus universis, tam presentibus quam futuris, presencium noticiam habituris, quod felicis tempore nostri regiminis, quantum Deo propicio possumus, gloriam cultus divini in civitate nostra Lovicensi et eandem civitatem Lovicensem in pluralitate habitantium pro viribus ampliare cupientes², ecclesiam novam parochialem ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et presertim Spiritus S., necnon b.

2. ^a Mathiae LB.

2. ¹ Mikołaj z Kurowa pod Bochnią (Kurowski) h. Szreniawa, ok. 1355—1411, bak. sztuk wyzw. 1385, dr ob. prawa; kantor gnieźnieński przed 1395, protonotariusz król., dziekan krakowski i biskup poznański 1395, włocławski 1399, arcybiskup gnieźnieński 1402, regis vicarius in Regno 1410. Czynny na polu kościelnym i państwowym (Łętowski: Katalog, t. III, s. 220—224.— Korytkowski: Arcybiskupi, t. I, s. 764—792, t. V, s. 322—323.— Fijałek: Ustalenie, s. 41—45.— Szostkiewicz: Katalog, s. 106.— Nowacki: Archidiecezja, t. II, s. 76—77.— PSB (J. Krzyżaniakowa), t. XVI (1971), s. 261—262).

² Utworzenie w r. 1404 parafii dla Nowego Miasta aż nadto świadczy, że już na przeł. XIV/XV w., a nie dopiero na pocz. XVI, jak podaje Wareżak (Słownik, z. 1, s. 185), Łowicz składał się z 3 dzielnic: Starego Miasta, Nowego Miasta i Podgrodzia, pozostałego po 1404 w parafii macierzystej i korzystającego również z kościoła pt. św. Jana Chrzciciela (Oczykowski: Przechadzka, s. 116).— Zob. przyp. 19—20.

Mathei^a ap. et ev.³ ac s. Catharine v.⁴ per venerabilem fratrem nostrum, dominum Ioannem episcopum Lidoricensem suffraganeum nostrum⁵, fundavimus et ereximus, fundari quoque et erigi fecimus, de nostra sciencia speciali discretum Paulum Clementis de Ribno presbyterum Poznaniensem⁶ eidem ecclesie nove S. Spiritus in Lovicz preficiendo in rectorem, curam spiritualium et temporalium ac regimen animarum in dicta ecclesia nova sibi committentes. Attento itaque, quod spiritualia sine temporalibus non possunt subsistere ac de congrua sustentacione rectoris eiusdem ecclesie pro tempore volentes paterna provisione sollicitè providere, decimas mense nostre archiepiscopalis in Zelkoycze⁷ et in Nova Civitate Lovicz de agris noviter exstirpatis et in futurum ibidem exstirpandis, ac eciam duos mansos agrorum ibidem ante Novam Civitatem exstirpandorum predictæ ecclesie nove S. Spiritus et s. Mathei^a ap. et ev. ac s. Catharine v. in Lovicz per nos fundate et erecte, et rectori eiusdem ecclesie pro tempore pro sua competenti et congrua sustentacione, sub ratihabicionem venerabilium fratrum nostrorum dominorum Capituli videlicet Gneznensis⁸; necnon dictam Novam Civitatem Lovicz et Longam Plateam⁹ in Antiqua Civitate Lovicz, incipiendo a ponte¹⁰ et Ianusyno Szychultowycz¹¹ versus et usque ad ecclesiam S. Spiritus supradictam, et eciam villas Barthkovycze¹², Yastrzebya¹³, Yamno¹⁴, Pyelaskovo¹⁵, Domkovycze¹⁶, Ostroph¹⁷ et Otho-

³ *Św. Mateusz apostoł i ewangelista, żyjący w 1 poł. I w. Święto 21 września.*

⁴ *Św. Katarzyna z Aleksandrii w Egipcie, panna i męczennica, święta za wiarę ok. r. 305. Święto 25 listopada.*

⁵ *Jan dominikanin, biskup tyt. lidoryceński i sufragan gnieźnieński, zm. ok. r. 1411 (Szostkiewicz: Katalog, s. 82).*

⁶ *Paweł s. Klemensa z Rybna, wsi kościelnej dek. sochaczewskiego, daw. w diec. poznańskiej, obec. w archidiec. warszawskiej.*

⁷ *Zielkowice, wieś w par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307).*

⁸ *W myśl przepisów prawa kościelnego m.in. utworzenie nowej parafii, założenie klasztoru, erekcja kolegiaty, umniejszenie majątku biskupiego wymagało zgody kapituły kat., w tym przypadku metrop. gnieźnieńskiej.*

⁹ *Ul. Długa w Łowiczu znana była w ciągu całej historii tego miasta (Oczykowski: Przechadzka, s. 127).*

¹⁰ *Chodzi tu o jedyny wtenczas, czy też główny most w Łowiczu, do którego później prowadziła ul. Mostowa (Oczykowski: Przechadzka, s. 56).*

¹¹ *Janusz Szychultowicz, pewnie kupiec pochodzenia ormiańskiego w rozwijającym się Łowiczu.*

¹² *Wieś Bratkowice, z biegiem czasu rozbudowana w przedmieście Łowicza (Wareżak: Słownik, z. 1, s. 66, 187).*

¹³ *Jastrzębia, wieś na ter. par. Ducha Św. w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 316.—Wareżak: Słownik, z. 1, s. 128—131).*

¹⁴ *Jamno, wieś w par. Ducha Św. w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 316.—Wareżak: Słownik, z. 1, s. 118—121).*

¹⁵ *Piłaszaków, wieś na ter. par. Ducha Św. w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 316.—Wareżak: Słownik, z. 2, s. 47—49).*

lycze¹⁸ eidem ecclesie propinquas et vicinas, pensantes inter nos, quod rector s. Marie Virginis de Antiqua Lovicz¹⁹ preter eandem Civitatem Novam, Plateam et villas supradictas de eadem antiqua ecclesia sua potest habere sustentacionem sufficientem ac eciam condecentem, pro parochia et quoad ius parochiale addimus, annectimus, appropriamus, incorporamus et perpetuis temporibus invisceramus, volentes et presentibus statuantes, quod homines Nove Civitatis Lovicz ac Platee et villarum predictarum in ipsa nova ecclesia S. Spiritus divina de cetero audiant officia et ecclesiastica percipiant sacramenta ibique ecclesiasticam perpetuo habeant sepulturam. In recompensam autem dicte antique platee novam plateam, qua itur de s. Iohanne²⁰ ad Antiquam Civitatem, ecclesie antique et matri adiungimus et incorporamus per presentes. Harum quibus nostrum et dicti Capituli nostri sigilla appensa sunt testimonio litterarum. Actum et datum in castro nostro Lovicz²¹ ipso die Dionysii et sociorum eius martyrum beatorum²² anno Domini millesimo quadringentesimo quarto. Transivit per manus Kyeleczy cancellarii²³.

3

Gniezno, 30 grudnia 1411

Kapituła metropolitalna gnieźnieńska prosi Mikołaja arcybiskupa halickiego i postulata gnieźnieńskiego, żeby przywrócił kaplicy pw. św. Marii Magdaleny na zamku łowickim wsie Błędów i Wolę Błędowską, należące

¹⁶ Dąbkowice, wieś w par. Ducha Św. w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 316.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 79—82).

¹⁷ Ostrów, wieś na ter. par. Ducha Św. w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 316.— Wareżak: Słownik, z. 2, s. 35—37).

¹⁸ Otolice, wieś w par. Ducha Św. w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 316.— Wareżak: Słownik, z. 2, s. 38—40).

¹⁹ Kościół par. Najśw. Maryi Panny w Łowiczu, pierwsza parafia dla Łowicza i okolicy, macierzystą dla par. Ducha Św. Por nr 1, uw. 4.

²⁰ Kościół szpil. pw. św. Jana Chrzciciela w Łowiczu, poza miastem. Liber beneficiorum (t. II, s. 249—250 i przyp. 5) informuje, że ufundował go, razem z kolegiatą i kapitułą (w r. 1433), arcybp Wojciech Jastrzębiec. Tymczasem istniał on już w r. 1404, a Jastrzębiec podniósł go do rangi prepozytury prostej (zob. nr 5). Zatem jego początek trzeba odnieść przynajmniej do 2 poł. XIV w.

²¹ Zamek w Łowiczu, przyp. w miejscu daw. grodu książęcego, zbudował ok. r. 1355 arcybp Jarosław ze Skotnik (Katalog zabytków, s. 150.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 206).

²² Św. Dionizy, pierwszy biskup Paryża, został ścięty w końcu III w. razem z kapitanem Rustykiem i diakonem Eleuteruszem. Święto 9 października.

²³ Kielecz czyli Kielezon kanclerz kapituły metrop. gnieźnieńskiej i pewnie kurii arcybpa Kurowskiego w l. ok. 1404—1411 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 249).

do uposażenia jej rektora, pozostające nieprawnie w rękach archidiacona gnieźn. Mikołaja.

Wyd. *Acta capitulorum et iudiciorum*, vol. I, nr 1479.

— — Item decreverunt [domini prelati et canonici], quantum potuerunt, quod dominus N[icolaus] archidiaconus Gneznensis¹ Blandowo² et Wola Blandowska³, que villas, prout constat eis, sunt de fundo capelle s. Marie Magdalene⁴ in Castro Lovicensi⁵, rehebeat, quibus dicta capella et dominus Nicolaus Strzesconis, tunc rector eiusdem⁶, per dominum N[icolaum] condam archiepiscopum⁷, ante renunciacionem per eum factam, fuerat spoliatus, gaudebat, et comiserunt nunciis⁸ euntibus ad dominum, postulatum⁹, quod dictam villam restituat; et ex eo dominus N[icolaus] archidiaconus recessit a monicione, quam fecerat contra dominos de Capitulo. — —

4

W r. 1414

Mikołaj arcybiskup gnieźnieński eryguje w Łowiczu klasztor Dominikanów z kościołem pt. *Trójcy Św.*, dodając dlań od siebie pewne fundacje do istotnych, które poczynili w ostatnich latach jego poprzednik — arcybiskup Kurowski oraz inni dobrodzieje.

3. ¹ Mikołaj archidiacon gnieźnieński występujący w l. 1409—1423 (Korytkowski: *Pralaci*, t. III, s. 3).

² Błędów, wieś w par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307 — Waręzak: *Słownik*, z. 1, s. 43—46).

³ Wola Błędowska, wieś obec. połączone z Błędowem albo zagumona.

⁴ Św. Maria Magdalena, pokutnica zyjąca w I poł. I w. Święto 22 lipca.

⁵ Kaplica zamkowa w Łowiczu została erygowana prawdop. już przez arcybpa Jarosława ze Skotnik, wkrótce po wystawieniu (ok. r. 1355) przez niego tamt. zamku. Por. nr 2, przyp. 21.

⁶ Mikołaj s. Strzeszka z Łagiewnik mistrz dekretów, kanonik a nast. kustosz gnieźnieński, skarbnik archidiecezjalny 1394—1399, wikariusz kapitulny 1393—1396 i 1411—1412, wikariusz i oficjał gen. gnieźn. 1400—1411 i 1414—1416; zm. w 1418 lub 1419 (Korytkowski: *Pralaci*, t. IV, s. 22—26).

⁷ Mikołaj Kurowski (zob. nr 2, przyp. 1) odebrał synowi Strzeszka (przyp. 6) jego synekurę łowicką, jak wynika z tekstu, niedługo po objęciu przez siebie urzędu arcybiskupiego (1402), i to niekoniecznie z powodu złego do niego nastawienia.

⁸ Kapituła metrop. gnieźnieńska, wybrawszy 28 grudnia 1411 r. mianowanego przez króla Władysława Jagiełłę na arcybiskupstwo gnieźn. arcybpa halickiego Mikołaja Trąbę, wyprawiła do postulata postów w osobach: dra prawa Bliborusza, Mikołaja Goszczyńskiego i Alberyka z Modlny (Korytkowski: *Pralaci*, t. I, s. 45, t. II, s. 105, t. III, s. 34—35.— *Acta capitulorum et iudiciorum*, vol. I, nr 1473—1474).

⁹ Mikołaj Trąba — zob. nr 4, przyp. 3.

Or. nie znany. Oglądał go w r. 1511 wizytator posiadłości arcybiskupich kanonik gnieźnieński Klemens Busiński, który sporządził obszerny jego regest (niżej 2).

Reg. 1. *Wizytacje dóbr*, s. XL, nr 189.

2. *Tamże*, s. 18.

Wyd. (reg. 2). *Wizytacje dóbr*, s. 18.

Lit. *Gawarecki: Pamiątki*, s. 164.— *Korytkowski: Arcybiskupi*, t. I, s. 791.— *Oczykowski: Przechadzka*, s. 102.— *Katalog zabytków*, s. 142.— *Wareżak: Słownik*, z. 1, s. 200.

Uw. 1. *Źr. rękopiśmienne i lit. przedmiotu jako datę założenia tego klasztoru podają zwykle r. 1400, chociaż rządy arcybpa Kurowskiego rozpoczęły się w 1402.*

2. *Klasztor i kościół przeszły na cele świeckie ost. po r. 1818.*

Ecclesia S. Trinitatis Fratrum Predicatorum fundata et dotata infra contentis. Et primo archiepiscopus Gneznensis et Cracoviensis, Ploczensis ecclesiarum episcopi sunt conservatores Religionis S. Domnici a Sede Apostolica delegati. Fundavitque Ecclesiam S. Trinitatis in Lowicz olim rmus dominus Nicolaus archiepiscopus Gneznensis primus¹ nonnullisque literis premunivit². Sed secundus Nicolaus archiepiscopus³, literis suis duntaxat sigillo suo roboratis, fundacionem prioris Nicolai confirmavit, donacionem aree ac ortus pro edificanda ecclesia et conventu per olim Benedictum de Modlna archidiaconum Lanciensem⁴ dicti archidiaconatus⁵ aream et orthum donatos^a roboravit. Necnon Albertus de Byelawi scolasticus⁶ pro edificiis sumptus impendit. Et tandem Nicolaus advocatus Lowiczensis⁷ aream et orthum dicto monasterio adiunxit, assignavit et in-

4. ^a donatas wyd. ^b redemptas wyd.

4. ¹ *Mikołaj Kurowski* — zob. nr 2, przyp. 1.

2 *Dokumenty Kurowskiego w tej sprawie nie są znane.*

³ *Mikołaj (Trąba) h. Trąby*, 1358—1422, kapelan, notariusz król., podkanclerzy dworu 1404—1412. *Kanonik krakowski przed 1386, gnieźnieński przed 1407, włocławski, sandomierski, archidiacon lubelski, prepozyt kolegiaty św. Floriana w Krakowie ok. 1402. Arcybiskup halicki 1410, gnieźnieński 1412. Członek rady król., uczestnik Soboru w Konstancji 1414—1418, skąd wywiózł tytuł prymasa dla arcybiskupów gnieźn. Wielce zasłużony dla Kościoła i Państwa (Statuty synodalne wieluńsko-kali-skie M. Trąby z r. 1420, wyd. J. Fijałek, A. Vetulani, Kraków 1915—1954.— Łętowski: *Katalog*, s. 157—169.— *Korytkowski: Arcybiskupi*, t. II, s. 1—75, t. V, s. 334—335.— *Wiśniewski: Katalog*, s. 299.— *Szostkiewicz: Katalog*, s. 183.— *T. Silnicki: Arcybiskup M. Trąba*, Warszawa 1954.— *Hajdukiewicz: Historia*, s. 700—701).*

⁴ *Benedykt s. Macieja z Modlny, wsi kościelnej w dek. ozorkowskim, archidiacon łączycycki, kanonik gnieźnieński w r. 1414, tamt. wikariusz i oficjał gen. 1416, zm. po 1426 (Korytkowski: *Pralaci*, t. I, s. 42).*

⁵ *Pralaci archikolegiaty łączycyckiej dlatego odgrywają w nin. dokumencie ważną rolę, że Łowicz w owym czasie należał do archidiaconatu łączycyckiego.*

⁶ *Wojciech z Bielaw, miejscowości kościelnej w dek. łowickim Św. Ducha, pochodził z rodu Zarembów, który przyjął nazwisko Bielawskich. Kanonik gnieźnieński przed 1384, scholastyk łączycycki 1408. Ok. 1427 fundował w kościele par. w Bielawach kolegium mansjonarzy; zm. w 1429 (Korytkowski: *Pralaci*, t. I, s. 42—44).*

corporavit. Que omnia sine consensu Capituli [Gneznensis] ⁸ facta fuerunt. Tandem idem rmus dominus Nicolaus secundus aliam aream et orthum adiunxit, redemptos ^b apud Konathczanka ⁹ sic dicta, que omnia simul iuncta incorporavit et in fundacionem ereccionis invisceravit, obligando dictos religiosos in hoc conventu residentes his oneribus: pro Nicolao archiepiscopo primo, predecessore et secundo, fundatore ac aliis predecessoribus archiepiscopis et successoribus Gneznensis Ecclesie, necnon pro animabus prefatorum dominorum Alberti scolastici, Benedicti archidiaconi Lanciciensis, similiter Nicolai advocati ad memoriam eviternam servandam in memoriis eorum infra Canonem. Et non plura continentur in eo ipso privilegio. Cuius ereccionis acta sunt prescripta anno Domini MCCCCXIV.

5

Gniezno, 25 kwietnia 1433

Wojciech arcybiskup gnieźnieński i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźnieńskiej, podnosi do godności kolegiaty kościół par. Najśw. Maryi Panny w Łowiczu, przy którym eryguje kapitułę złożoną z 3 prałatów: prepozyt, dziekan, kustosz i 10 kanoników, uposazając nowych beneficjantów z dóbr stołu arcybiskupiego, wspom. parafii oraz in.; dziekanii inkorporuje par. Piątek, a kustodii Bąków. Kolegiata pozostaje parafią, a duszpasterstwo w niej mają pełnić prałaci i kanonicy. Jeszcze nie ma mowy o wikariuszach. Kapituła otrzymuje do pomocy 2 kaznodziejów, pełniących także obowiązki penitencjarzy, zależnych od niej, oraz rektora szkoły (duchownego), dobieranego przez prepozyta. Wszystkim trzem przysługuje strój kanonicki i miejsca w stallach. Przy tej okazji arcybiskup podnosi kościół szpit. św. Jana Chrzc. do rangi prepozytury prostej, a jego prepozyta wiąże z kolegiatą przez strój kanonicki i udział w jej wystawnych nabożeństwach. Patronat nad prebendami kapitulnymi oddaje arcybiskup swemu staroście zamku i posiadłości łowickich, a nad szpitalem miastu.

Or. nie znany.

Wp. AAG: Liber beneficiorum (z r. 1523), rps.

Kop. 1. AAW: Kopiarusz Janckiego z r. 1749, s. 20—30. Tytuł: Tenor seu copia privilegii erectionem et fundationem praelatorum et canonicorum Collegii ad Ecclesiam S. Mariae in Lowicz in se continentis —

2. AKŁ: Kopiarusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 1—17. Tytuł: Erectio Ecclesiae B. V. Mariae in Collegiatam Lovicensem 1433.

⁷ Mikołaj wójt miasta Łowicza, bliżej nie znany.

⁸ Por. nr 2, przyp. 8.

⁹ Córka mieszczanina łow. Konaty, bliżej nie znana.

Wyd. 1. *Liber beneficiorum*, t. II, s. 507—516.

2. Kwiatkowski: *Kapituła*, s. 559—568.

Reg. 1. *Wizytacje dóbr*, s. XLII, nr 207.

2. Librowski: *Sumariusz*, nr 1.

Wzm. *Wizytacje dóbr*, s. 14—16, 17—18.

Lit. Korytkowski: *Arcybiskupi*, t. II, s. 125—126.— Kłapkowski: *Działalność (jak w przyp. 1) s. 17.*— Kwiatkowski: *Kapituła*, s. 45—67 — J. Wieteska: *Archidiaconat, kolegiata i kapituła łowicka*, w: *Szkice do dziejów archidiecezji warszawskiej*, Rzym 1966, s. 75, 86).

Uw. Po erekcji kapituły w Łowiczu tamt. kościół par. Najśw. Maryi Panny przyjął nazwę kolegiackiego, a Św. Ducha (nr 2) — farnego.

In nomine Domini amen. Albertus Dei gracia S. Gneznensis Ecclesie archiepiscopus et primas¹. Ad rei memoriam sempiternam. Constituti in eminenti speculo vigilancie pastoralis, dum per universi officii nostri ambitum curam omnium, quibus nos occulta Dei et nobis pavida dignacio pretulit, intente sollicitudinis passibus circumimus, continuo cordis nostri se offert obtutibus onus supra vires nostre possibilitatis impositum debilibus humeris nostris. Stupor ergo ebetat et tremor concutit animum nostrum, ne sic perimat quod opprimat, sic opprimat quod succumbat mollis immensitate portantis debilitas. Porro quum ceteri sub particulari onere conqueri cogantur, se frequentis ministerii tedio fatigari et querere auxiliorum solacium, attenta meditatione pensandum est, quantis implicamur difficultatibus, quantis afficimur tediis, quantisve premimur angustiis, quum semper intendere cogamur, cottidiana cura subiectis nobis lege diocesana universis, tantoque proinde reddimur attoniti, quanto non de propria solum et ipsa periculosa, sed et de omnium salute superesse nobis cernimus reddendam rationem. Inde est, quod quum necessitas distancie Lovicensis, Ravensis et Langonicensis Diocesis nostre Gneznensis a nostra metropolitana et collegiatis ecclesiis elongatorum districtuum² efflagitet, profectusque commisse nobis plebis in eisdem districtibus degentis persuadeat et zelus salutis urgeat animarum, ut quemadmodum aliarum parcium, quas regit nostra

5. ¹ Wojciech Jastrzębiec, z Łubnic w par. Beszowa w dek. staszowskim, ok. 1362—1433. Dr prawa kan., kanonik sandomierski od r. 1385, gnieźnieński 1389, scholastyk gnieźnieński 1394, krakowski 1397, biskup poznański 1399, krakowski 1412, arcybiskup gnieźnieński i prymas 1422. Kanclerz kr. Jadwigi 1398, kanclerz państwa 1412. Czyny na polu kościelnym i państwowym (Łętowski: *Katalog*, t. I, s. 338—370.— Korytkowski: *Arcybiskupi*, t. II, s. 76—146; t. V, s. 309.— Wiśniewski: *Katalog*, s. 93.— W Kłapkowski: *Działalność kościelna biskupa Wojciecha Jastrzębca*, Warszawa 1932.— Szostkiewicz: *Katalog*, s. 91.— Nowacki: *Archidiecezja*, s. 77—78).

² Najdalej na północny-wschód wysunięte ośrodki kościelne i gospodarcze archidiecezji: łowicki, rawski i łęgonicki były zespolone w jeden obszerny dekanat rawski, wchodzący w skład również rozległego archidiaconatu łęczyckiego (*Liber beneficiorum*, t. II, s. 236—348). Najbliższą kolegiatą od strony zachodniej była dla nich łęczycka, a od południowej kurzelowska.

sollicitudo, populis et eorum commoditatibus salubriter provisum existit, sic et degentibus in eisdem districtibus habitatoribus pastoralis solertia prospicere curaremus. Non indigne censuimus in partem ministerii nobis advocare cooperatores strennuos, quorum auxilio supportaremur a lapsibus, virtutumque muniamur suffragiis et plebs illa solertia dirigatur in dubiis eorumque ducatu per pascua salutaris almone gradiens, mereatur introire Dei tabernacula cum celi civibus eterne patrie porticibus fruitura. Quum itaque opidum seu locus Lovicensis ecclesie et diocesis nostrarum predicatarum populositate celebris et ad humane vite commodum uberius fructibus in illis partibus habeatur, ecclesieque parochialis S. Marie Virginis³ opido et loco in eodem ad collacionem, provisionem et quamvis aliam dispositionem nostras pertinens in dote sua sic exubertet, quod eius fructus, redditus et proventus sufficere possunt pro statu decenti ministrorum plurimorum, eapropter habito cum venerabilibus fratribus nostris Capitulo Gneznensi solemi tractatu et, prout tanti negotii qualitas requirebat, sepius repetito⁴, de predicta ecclesia S. Marie ad honorem, laudem et gloriam Omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti eiusdemque Beatissime Dei Genitricis Virginis Marie, sub cuius vocabulo ipsa ecclesia specialiter fundata existit et erecta, divinique cultus augmentum ac salutem populi christiani collegiatam fundavimus et ereximus, tituloque alioris dignitatis illam decoravimus ac fundamus, erigimus et decoramus harum serie litterarum, decernentes quod deinceps et in antea collegialis nominetur et censeatur omnibusque libertatibus, immunitatibus, privilegiis, graciis, indultis, exempcionibus aliisque iuribus pociatur et gaudeat, quibus alie nostrarum Provincie et Diocesis Gneznensis ecclesie collegiate pociuntur et gaudent. Ut autem nostre intencionis affectus perducatur, favente^a Domino, ad effectum ipsaque ecclesia titulo collegii decorata ad eius decus et regimen dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus aliisque ministeriorum titulis pro personis in ea Domino perpetim servituris ordinetur beneficiisque et prebendis ad opus ministrorum datis stabiliatur perpetuo permansura, preposituram, decanatum, custodiam et decem canonicatus cum totidem prebendis distinctis. Duo^b quoque predicatorum officia in ea, que — tam ex eo, quod honorabilis vir magister Streschko rector eiusdem ecclesie ultimus, illam obtinens scolasteriam Ecclesie Collegiate S. Marie Lanciciensis⁵ dicte diocesis nostre (que dignitas est in ipsa Lanciciensi Ecclesia) per nos auctoritate ordinaria sibi collatam, existit pacifice

5. ^a sancte kop. 1, LB, Kwiat. ^b Domino LB ^c eius LB ^d cetero LB;

³ O początkach kościoła par. Najśw. Maryi Panny w Łowiczu zob. nr 1, uw. 4.

⁴ O udziale kapituły metrop. gnieźnieńskiej w rządach archidiecezją por. nr 2, przyp. 8.

⁵ Magister Strzeszko ostatni rektor kościoła par. Najśw. Maryi Panny w Łowiczu, który za ustąpienie z niego otrzymał od arcybpa Jastrzębca scholasterię łączyczką.

assecutus; quam eciam per resignacionem eiusdem Strzeschkonis in manibus nostris sponte de ea factam et per nos admissam et receptam — vaccat. De presenti creamus et ex fructibus, redditibus, proventibus, possessionibus, iuribus et pertinentiis suis ^c, infra describitis, de novo constituimus, ordinamus et facimus velut eius precipua fundamenta. Et de ipsis prepositura, decanatu, custodia canonicatibusque et aliis personis infrascriptis, vita et honestate preclaris litterarumque sciencia eruditis, duximus providendum et tenore presencium providemus. Et primo quidem de prepositura dilecto nobis Stanislao de Rosthovo presbytero ⁶ providemus ipsumque eidem ecclesie in prepositum preferimus. Pro cuius eciam successorumque suorum sustentacione congrua et fundo prepositure villam Popowo ⁷ cum omni iure et dominio, decimamque in eadem villa et de agris illius pro tempore provenientes, duobus piscatoribus in fluvio Bzura ⁸, incipiendo ab area prepositi usque ad aggerem Minoris Zabostowo ⁹, ab aliis proventibus eiusdem ecclesie antique dotacionis resecando et separando, assignamus et appropriamus decernimusque ac ordinamus, ipsum Stanislaum et successores suos prepositos Lovicensis in perpetuum de illis pro sustentacione sua debere remanere et esse in futurum contentos; ita tamen, quod pro rectore scole, quem ipse prepositus pro tempore existens eligat et recturam scholarum committat magistro in artibus vel valenti baccalario, si haberi potuerit, alias viro idoneo, qui in trivio scolares pauperes gratis doceat. Duos currus lignorum per kmethones de Popowo eidem rectori scole qualibet septimana de anno in annum assignet. De decanatu vero sic per nos de novo creato, pro cuius fundo et dote necnon decani pro tempore in eo instituendi sustentacione mense nostre archiepiscopalis decimas in villis Voyska ¹⁰ et Mykuli ¹¹ Diocesis Gneznensis prescripte, de dictorum fratrum nostrorum Capituli Gneznensis consensu, dedimus et appropriavimus damusque et appropriamus honorabili Dobrogostio de Czychoslawicze presbytero eiusdem diocesis ¹³ providimus et presentibus providemus; et insuper attento, quod proventus decimarum earundem ipsi decano pro statu suo minus competenter sufficiant et sint tenues et exiles, de dictorum fra-

brak w kop. 1, u Kwiat. ^e aeterna Kwiat. ^f Viskovicze LB, a w przyp. 11

⁶ Stanisław z nie znanego obec. Rostowa, czy raczej z Rostkowa k. Przasnysza lub z Rostowej k. Sierpca, dotychczas. rektor kościoła par. w Bąkowie w dek. żychlińskim, pierwszy prepozyt kapituły łowickiej, zm. po r 1440 (Wieteska: Katalog, s. 24).

⁷ Popów, wieś w par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Wareżak: Słownik, z. 2, s. 57—58).

⁸ Bzura, daw. Msura, lewy czyli zachodni dopływ Wisły, nad którym leży Łowicz.

⁹ Zabostów Mały, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307).

¹⁰ Wojska, wieś w par. Wysokienice w dek. rawskim (Rocznik 1958, s. 399).

¹¹ Mikuły, wieś na ter. par. Lipce w dek. skierniewickim (Rocznik 1958, s. 424).

¹³ Dobrogost z Ciechosławic w par. Piątek w dek. łączyckim, dotychczas. pleban w Piątku, pierwszy dziekan kapituły łowickiej (Wieteska: Katalog, s. 24).

trum nostrorum Capituli Gneznensis consilio et assensu, ecclesiam parochialem in Pyantheke opido mense nostre archiepiscopalis predictae¹⁴ dicte diocesis, vacantem per resignacionem liberam dicti Dobrogostii in manibus nostris per eum de illa sponte factam et ad collacionem, provisionem omnimodamque dispositionem nostras pertinentem, cum iuribus et pertinenciis suis infrascriptis, eidem decanatu anneximus et annectimus per presentes, ita quod decanus pro tempore decimas eiusdem ecclesie in duplici Goslub¹⁵ et in Coprzywnicza¹⁶, quas etiam pro dote sui decanatus et decanatu deputamus et incorporamus, habeat et percipiat, decernentes et statuentes, de dictorum^d fratrum nostrorum consensu, presencium per tenorem, ut ecclesia ipsa in Pyantek et cura eidem imminens animarum per vicarium idoneum et perpetuum ad presentacionem decani eiusdem pro tempore, quocies in futurum et quocunque modo eam vacare contigerit, per nos et successores nostros instituendum regatur et in ea deserviat in divinis. Pro cuius etiam vicarii perpetui pro tempore et ministrorum aliorum ecclesie eiusdem^e sustentacione reliquas decimas, fructus, redditus et proventus, videlicet decimas de agris kmethonum in Pyekari¹⁷ necnon de agris alodiorum nobilium heredum in Lanka¹⁸ et Sulkowicze¹⁹, in Boguschycze²⁰, in Lubnicza²¹, in Bolkovo²², in Rogaschyno duplici²³, in Gorki²⁴, in Wlostowicze²⁵ necnon pokowne et lapidem cere, in opido Pyantek predicto solvi consueta, ac mansum unum agri, curiam, domum seu dotem in ipso opido, oblaciones et obvenciones alias, preter incorporata superius descrip-

¹⁴ Parafia w Piątku, mieście arcybiskupim, po rezygnacji z niej wspom. Dobrogosta, weszła w skład uposażenia dziekanii łowickiej.

¹⁵ Goślub I i II, wsie na ter. wspom. par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. I, s. 94.— Diecezja łódzka, s. 231).

¹⁶ Pokrzywnica, wieś w tejże par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. II, s. 46.— Diecezja łódzka, s. 231).

¹⁷ Piekary, wieś na ter. wspom. par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. II, s. 34—35.— Diecezja łódzka, s. 231).

¹⁸ Łęka, wieś w tejże par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. I, s. 186—187.— Diecezja łódzka, s. 231).

¹⁹ Sulkowice, wieś na ter. wspom. par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. II, s. 128—129.— Diecezja łódzka, s. 493).

²⁰ Boguszyce, wieś w tejże par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. I, s. 21.— Diecezja łódzka, s. 231).

²¹ Łubnica, wieś na ter. wspom. par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. I, s. 189.— Diecezja łódzka, s. 231).

²² Bolków, wieś w tejże par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. I, s. 4.— Diecezja łódzka, s. 231).

²³ Rogaszyn, wieś obec. pojedyncza na ter. wspom. par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. II, s. 70.— Diecezja łódzka, s. 231).

²⁴ Obec. Górki Łubnickie i Pęcławskie, wsie w tejże par. Piątek (Zajączkowski: Materiały, cz. I, s. 96.— Diecezja łódzka, s. 231).

²⁵ Wlostowice, wieś na ter. wspom. par. Piątek (Diecezja łódzka, s. 498).

ta, interge et perpetue separamus et deputamus. Preterea non minus commoditati et utilitati, quam tranquillitati et quieti mense archiepiscopalis Gneznensis et decanatus decanique prefatorum prospicientes, pratum magnum hereditatis nostre Pothworzino ante Lowicz situate ²⁶, quod ad mensam nostram archiepiscopalem spectabat, pro platea seu vico uno in dicto opido Pyantek et prato parvo ante ipsum opidum, que rectores eiusdem ecclesie in Pyantek in ius et proprietatem ipsius ecclesie vindicabant seu vindicare contendebant, necnon decimas mense eiusdem archiepiscopalis in villis Dambowa Gora ²⁷, Zelazna ²⁸ et Wilkowicze ²⁹ pro medietate decimarum in dicto opido Pyantek et medietate decimarum in villa mense eiusdem dicta Mrokowicze ³⁰, quas similiter dicti rectores ecclesie in Pyantek sibi vindicabant et que ac quas, de consilio dictorum fratrum nostrorum Capituli Gneznensis, dicte mense archiepiscopali, consensu ad id dicti Dobrogostii tunc rectoris dicte ecclesie in Pyantek expresso accedente, reintegramus et applicamus via et modo commutationis et recompensationis pratum ipsum magnum in Pothworzino et decimas in Dambowa Gora, Zelazna et Wilkowicze in ius et proprietatem dicto decanatu et prefato Dobrogostio decano Lovicensi suisque successoribus in perpetuum assignamus et invisceramus per presentes. Item de custodia prescripta sic, ut preferatur, creata Nicolao sacerdoti de Poznaniam ³¹ providimus, et attenta proventuum eiusdem custodie tenuitate, ecclesiam parochialem in Bankovo ³², vacantem per resignacionem liberam Stanislai de Rostovo rectoris ultimi predicte ecclesie in manibus nostris per eum factam et ad collacionem et dispositionem nostras spectantem, cum iuribus et pertinenciis suis infra descriptis, ipsi custodie, de dictorum fratrum nostrorum Capituli Gneznensis consilio et consensu, anneximus et univimus ac annectimus et unimus per presentes, ita quod prefatus Nicolaus sui que successores pro tempore custodes Lovicenses racione et nomine eiusdem custodie decimas et proventus ac iura infrascripta: quas, quos et que in dotem iusque et proprietatem custodie eidem et custodibus assignamus et incorporamus, ha-

²⁶ Potworzyn, wieś w par. kolegiackiej w Łowiczu, która pewnie weszła w skład tego miasta (Wareżak: Słownik, z. 2, s. 58—59).

²⁷ Dębowa Góra, wieś na ter. par. Żelazna w dek. skierniewickim (Rocznik 1958, s. 430).

²⁸ Żelazna, wieś i par w dek. skierniewickim (Rocznik 1958, s. 430).

²⁹ Wilkowice, wieś w par. Wysokienice w dek. rawskim (Rocznik 1958, s. 399).

³⁰ Mrokowice czy Mroszkowice, wieś wspom. par. Piątek, zanikająca już ok. 1520 (Liber beneficiorum, t. II, s. 419).

³¹ Mikołaj z Poznania, bak. nauk wyzw., pierwszy kustosz kapituły łowickiej (Wieteska: Katalog, s. 24—25).

³² Par. Bąków w dek. zychlińskim, po zrezygnowaniu z niej wym. Stanisława z Rostowa, weszła w skład uposażenia kustodii łowickiej.

beant et percipiant perpetuo; videlicet in Boguria³³ missales annonas de quolibet manso possesso per unam avene et aliam siliginis mensuras et decimam manipularem ibidem de scultecia, in Rzansno³⁴ missalia et de scultecia ibidem unum fertonem Bohemicalium grossorum racione decime, in Viskitnicza³⁵ missalia et a sculteto ibidem eciam unum fertonem, et in Dambova Gora decinam manipularem. Proviso similiter et cum dictis fratribus nostris Capitulo Gneznensi statuto, quod ecclesia eadem in Bankowo curaue animarum in eadem amodo et quociens ac quocunque modo illam vacare contigerit, per vicarium idoneum et perpetuum, quem custos pro tempore nobis vel successoribus nostris presentabit, per nos et successores nostros instituendum regatur et deserviat in divinis in eadem. Pro cuius vicarii sustentacione competenti omnes decimas reliquas fructusque, reditus et proventus, videlicet ibidem in Bankovo duos mansos agrorum cum annonis missalibus de agris rusticorum et quatuor ortulanis ac tribus fertonibus de scultecia necnon de predio nobilium antiquo decimam manipularem, ac per unum grossum de quolibet manso pro columbacione et de Dambova⁵ Gora similiter; in Ostoya³⁶ vero de allodiis duorum terrigenarum decimas manipulares ac prata, curiam, domum seu dotem, areas, ortos, oblaciones obvencionesque alias et iura parochialia, preter incorporata superius descripta, interge et perpetuo reservamus et deputamus. Item de canonicatu primo Clementi de Dzerzasna³⁷ providimus et decimam in villa Czyrinyevo³⁸ de proventibus ecclesie Lovicensis, ab aliis separatam proventibus in prebendam et pro dote canonicatus et prebende suorum eorundem deputamus. Item de canonicatu secundo Divissio^h de Vyewcze³⁹ providimus et de fructibus ecclesie Lovicensis decimam, ab aliis proventibus eiusdem separatam, in villa Duplice Maiori⁴⁰ provenientem pro prebenda et dote canonicatus et prebende suorum eorundem deputamus. Item

Wyskienica⁵ Bankova LB^h Dionisio kop. 2, Kwiat. Ruczki kop. 1,

³³ Bogoria, wieś na ter. wspom. par. Bąków w dek. zychlińskim (Rocznik 1958, s. 449.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 58—62.— Zajączkowscy: Materiały, cz. I, s. 20).

³⁴ Rzansno, wieś w tejże par. Bąków w dek. zychlińskim (Rocznik 1958, s. 449.— Wareżak: Słownik, z. 2, s. 78—80.— Zajączkowscy: Materiały, cz. II, s. 80—81).

³⁵ Wiskienica, wieś na ter. wspom. par. Bąków w dek. zychlińskim (Rocznik 1958, s. 449.— Zajączkowscy: Materiały, cz. II, s. 177).

³⁶ Ostoja nie istniejąca obec. wieś par. Bąków w dek. zychlińskim (Liber beneficiorum, t. II, s. 501, 502.— Zajączkowscy: Materiały, cz. II, s. 19).

³⁷ Klemens z Dzierżanej, nie wiadomo z której, posesor pierwszej kanonii fund. dzies. Czermew (Wieteska: Katalog, s. 25).— Zob. przyp. 38.

³⁸ Czermew, wieś w par. Kiernoza w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 303).

³⁹ Dziwisz czyli Dionizy z Wiewca, wsi kościelnej w dek. brzeźnickim, posesor drugiej kanonii fund. dzies. Duplice Duze (Wieteska: Katalog, s. 25).— Por przyp. 40.

⁴⁰ Duplice Duze — dziś Wyborów, wieś na ter par. Złaków w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 311.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 90—91).

Iacobo Godzyonowski⁴¹ de tercio canonicatu providimus et decimam in Mastki⁴² ecclesie predicte Lovicensis, ab aliis separatam fructibus, pro prebenda et pro dote canonicatus et prebende suorum eorundem deputamus et assignamus. Item Mathie Pyeczenya⁴³ et Ioanni dicto Baptista⁴⁴ providimus de quarto et quinto canonicatibus, pro quorum prebenda et dote decimas in Syerzniki⁴⁵ et in Vyerzinovicze⁴⁶, villis archiepiscopalibus, eque dividendas assignamus, ab aliis proventibus similiter separantes. Item Ioanni de Rogozno⁴⁷ de canonicatu sexto providimus, pro cuius prebenda et dote decimam in Antiqua Lovicz assignamus. Item de septimo et octavo canonicatibus Nicolao Chmyel⁴⁸ et Alberto de Campina⁴⁹ providimus, pro quorum dote canonicatum in prebendas duas decimam in Maiori Zlakovo⁵⁰ equaliter per eosdem canonicos pro tempore dividendam et percipiendam assignavimus. Item de nono et decimo canonicatibus Nicolao Crogulyecz⁵¹ et Bernardo⁵² providimus, pro quorum dote canonicatum in prebendas duas decimam in Minori Zlakovo⁵³ similiter per eos dividendam assignamus. Insuper decimas manipulares villarum Svyerzysch⁵⁴ et Iano-

⁴¹ Jakub Godzianowski, przyp. z Godzianowa, wsi kościelnej w dek. skierniewickim, posesor trzeciej kanonii fund. dzies. Mastki (Wieteska: Katalog, s. 25).— Zob. przyp. 42.

⁴² Mastki, wieś w par. Złaków w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 311.— Waręzak: Słownik, z. 1, s. 244—246).

⁴³ Maciej Pieczenia posesor czwartej kanonii fund. połowy dzies. Sierzniki i Wierznowice (Wieteska: Katalog, s. 25).— Por. przyp. 45—46.

⁴⁴ Jan zw. Chrzcicielem posesor piątej kanonii fund. drugiej połowy dzies. Sierzniki i Wierznowice (Wieteska: Katalog, s. 25).— Zob. przyp. 45—46.

⁴⁵ Sierzniki, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Waręzak: Słownik, z. 1, s. 89—91).

⁴⁶ Wierznowice, wieś w par. Zduny w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 310.— Zajączkowsky: Materiały, cz. II, s. 172).

⁴⁷ Jan z Rogozna, nie wiadomo z którego, zm. po r. 1462, posesor szóstej kanonii fund. dzies. Stary Łowicz (Wieteska: Katalog, s. 25).

⁴⁸ Mikołaj Chmiel posesor siódmej kanonii fund. połowy dzies. Złaków Duży (Wieteska: Katalog, s. 25). — Por. przyp. 50.

⁴⁹ Wojciech z Kompiny, wsi i par. w dek. łowickim kolegiaty, zm. po r. 1444, posesor ósmej kanonii fund. drugiej połowy dzies. Złaków Duży (Wieteska: Katalog, s. 25).— Zob. przyp. 50.

⁵⁰ Złaków Duży — obec. Kościelny, wieś i parafia w dek. łowickim kolegiaty.

⁵¹ Mikołaj Krogulec posesor dziewiątej kanonii fund. połowy dzies. Złaków Mały (Wieteska: Katalog, s. 25).— Por. przyp. 53.

⁵² Bernard posesor dziesiątej kanonii fund. drugiej połowy dzies. Złaków Mały (Wieteska: Katalog, s. 25).— Zob. przyp. 53.

⁵³ Złaków Mały — dziś Borowy albo Nowy, wieś we wspom. par. Złaków Kościelny w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 311).

⁵⁴ Swierzyz, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307).

vicze⁵⁵ una cum decima in villa Boczki⁵⁶, postquam decima ipsa in Boczki¹ de manibus honorabilis Strzeschkonis Ioannis de Ulanow⁵⁷ clerici diocesis nostre predictae, cui tanquam benemerito, nostro et fratrum nostrorum Capituli Gneznensis ad hec accedente consensu, per prefatum magistrum Strzeschkonem, tunc rectorem dicte ecclesie S. Marie Lovicensis, de fructibus ipsius ecclesie in provisionem seu sustentacionem, quoad viveret idem Strzeschko Ioannis, vel aliquod beneficium ecclesiasticum sine cura in aliqua ecclesiarum collegiatarum auctoritate ordinaria assecutus foret, est concessa, cedente vel decedente ipso Strzeschkone Ioannis clerico, aut huiusmodi beneficio assecuto, extracta et liberata fuerit, pro fabrica, vino, oleo, luminaribus et aliis necessariis ecclesie assignamus et deputamus per prelatos et canonicos ipsius ecclesie in communi possidendas. Item pro duobus predicatoribus, per Capitulum eiusdem Collegii Lovicensis eligendis, qui manuales et ad nutum capituli eiusdem removibiles existant, decimas in Minori Duplice⁵⁸, in Malischicze⁵⁹ et in Golyenska⁶⁰ de excrescenciis vulgariter p r z y m y a r k y omnium kmethonum duas mensuras siliginis et duas avenae, per advocatum de agris suis ratione decime solvendas, decimas per agros advocacie in Myedzvyada⁶¹, in Svyerzisch decem et octo grossos ratione decime currentis monete per advocatum de agris suis solvendos; in Clyewkova Volya⁶² unum fertonem per advocatum de agris suis, in Strzelczova Volya⁶³ unum fertonem per advocatum de agris suis, in Chonsna⁶⁴ decem et octo grossos per advocatum ratione decime in moneta cur-

⁵⁵ Janowice, wieś w par. Bednary w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 299.— Warężak: Słownik, z. 1, s. 30—34).

⁵⁶ Boczki, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Warężak: Słownik, z. 1, s. 57—58).

⁵⁷ Strzeszko s. Jana z Ulanowa w par. Kłęcko. Ks. Korytkowski (Liber beneficiorum, t. II, s. 508, przyp. 1 i s. 512, przyp. 2 oraz Pralaci, t. IV, s. 26) miesza go ze Strzeszkiem, ostatnim plebanem par. Najśw. Maryi Panny w Łowiczu (wyżej przyp. 5).

⁵⁸ Duplice Małe — dziś Przemysłów, wieś na ter. par. Złaków w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 311.— Warężak: Słownik, z. 1, s. 88—89).

⁵⁹ Małszyce, wieś w par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Warężak: Słownik, z. 1, s. 242—244).

⁶⁰ Goleńsko, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Warężak: Słownik, z. 1, s. 105—107).

⁶¹ Niedźwiada, wieś w par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Warężak: Słownik, z. 2, s. 25—29).

⁶² Klewków, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Warężak: Słownik, z. 1, s. 145—146).

⁶³ Strzelcew, wieś w par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307).

⁶⁴ Chąsno, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Warężak: Słownik, z. 1, s. 69—71).

renti de agris suis; item in Plaskoczyno ⁶⁵ ^j de agris advocacie decimam manipulare^m, item de agris advocacie Gangolino ⁶⁶ decem et octo grossos latos racione decime, item in Campina ⁶⁷ de agris advocacie mediam marcam latorum grossorum, item in Schramowo ⁶⁸ de agris advocacie decimam manipulare^m, item in Lagussow ⁶⁹ fertonem currentis monete de agris advocacie, proveniente^m de ecclesia S. Marie in Lovicz et in Domkovicze ⁷⁰ decem et octo grossos racione decime monete currentis assignamus et deputamus de fructibus dicte ecclesie S. Marie Lovicensis, ab aliis proventibus eiusdem separando. Qui predicatorum singulis diebus ferialibus, alternatis vicibus, missas pro populo laborioso maturas seu matutinas circa ortum solis legant et confessiones audiant, in Quadragesima vero et Adventu Christi ^k tam canonici, quam predicatorum audire confessiones fidelium, completis horis, sint adstricti. Item volumus et, de dictorum fratrum nostrorum Capituli Gneznensis consilio statuimus et assensu, quod canonici ^l predicti curam ^l gerant animarum, quibus eandem committimus, cum ^l sacramentis infirmos ordinarie septimanatim, iuxta quod necesse fuerit, procurantes et alia sacramenta Christifidelibus ^m ministrantes. Pro quorum canonicorum communitate et decenciori sustentacione missalia in Campina necnon prata in paludibus vocatis Ribno ⁷¹ penes Blandow ⁷², prout eis ab aliis pratis nostris et kmethonum nostrorum emensurabuntur pro pabulacione equorum, in quibus canonici ad infirmos ordinarie equitabunt, conferimus de voluntate et consensu fratrum nostrorum predictorum. Colendam vero de omnibus villis parochie Lovicensis non solventibus decimas manipulares vel maldratas per unum eorum avene de quolibet hospite seu kmethone; colendam autem in opido Lovicz arbitrariam, oblaciones, offeratoria, funeralia, omnes questus et obventiones alias iure parochiali prove-

Kwiat. ^{j-j} dwukrotnie w LB ^k brak w kop. 1, u Kwiat. ^{l-l} praedicatorum Kwiat. ^l tamen LB ^m christifidelium Kwiat. ⁿ et kop. 1, Kwiat.

⁶⁵ Piaskocin, wieś w par. Kompina w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 304.— Wareżak: Słownik, z. 2, s. 52—54).

⁶⁶ Gągolin, wieś na ter. par. Kompina w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 304.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 95—97).

⁶⁷ Komplina, wieś i parafia w dek. łowickim kolegiaty.

⁶⁸ Sromów, wieś w par. Kompina w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 304).

⁶⁹ Łaguszew, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 180—182).

⁷⁰ Dąbkowice, wieś w par. Ducha Św. w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 316.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 79—82).

⁷¹ Rybne, mokradła położone między wsiami Błędów na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu a Wicie w par. Kocierzew w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 303, 307.— Wareżak: Słownik, z. 2, s. 77).

⁷² Błędów, wieś na ter. par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 43—46).

mentes et mediam sexagenam grossorum per consules pro tempore opidi Lovicz solvendam ad festum s. Martini ⁷³ pro communi prelatorum et canonicorum cum rectore scole equaliter dividendos deputamus. Concedimus eciam ⁿ, de eorundem fratrum nostrorum consensu, dictis prelatis et canonicis Lovicensibus, quod quilibet eorum cum minoribus retibus, vulgenter *v a t h i* °, piscari possit absque navibus pro eorum prandiis in fluvio Bzura, incipiendo a domo prepositi usque ad granicies ville nostre inferius proximioris Minoris Zabostovo appellate. Item considerato, quod annone maldratarum, que ratione decime manipularis de agris ville Zabostovo Maioris rectori ecclesie Lovicensis predictae solvebantur, non sine gravi difficultate exigi poterant per censuras ecclesiasticas et penas alias ab agricultoribus ville eiusdem, et quod villa ipsa propterea et sepius in parte desolabatur, consulcius ^p circa id providere cupientes ^q, de dictorum fratrum nostrorum consensu, maldratas ipsas in decimam manipularem reduximus et convertimus ^r, inantea de agris ville eiusdem tempore messium et in campis more patrie per agricultores reddendam loco dictarum maldratarum, et decimam ipsam in Zabostovo Maiori pro rectore scole, quem prepositus ecclesie, ut premissum est, instituat, addentes ibidem de tribus mansis mense nostre decimam ipsi rectori scole; qui pro tempore fuerit magister in artibus aut baccaliarius ^s, aut in eorum defectu vir sufficiens, temporibus perpetuis et in evum assignamus. Item, tam de dictorum fratrum nostrorum Capituli Gneznensis, quam eciam eorundem prelatorum et canonicorum Collegii Lovicensis assensu, decimam eiusdem ecclesie S. Marie in Minori Zabostovo hospitali infirmorum et eius preposito ac ipsis infirmis apud S. Ioannem ⁷⁴ adscribimus, annectimus et incorporamus. Qui prepositus curam gerat eorundem infirmorum tam in confessionibus audiendis et sacramentis ecclesiasticis ministrandis, quam necessitatibus ad eorum victum procurandis ^t. Teneaturque ipse prepositus superpellicatus ^u et in dalmucio griseo vario ^v, expletis divinis apud S. Ioannem in mane, interesse processionibus diebus dominicis et sollemnibus apud Ecclesiam Collegiatam S. Marie predictam ad laudem Dei Omnipotentis et eiusdem Genitricis Marie et honorem. Quociescunque autem ipsa prepositura hospitalis predicti vacaverit per cessum vel decessum prepositi seu quovis alio modo, consules et communitas eiusdem nostre Lovicensis civitatis eligent sacerdotem idoneum et discretum et presentabunt per nos et successores nostros archiepiscopos instituendum, quod ipsis concedimus ex gracia speciali, ut eo favorabiliores

° rathi *Kwiat.* ^p consulendo *Kwiat.* ^q cupiendo *Kwiat.* ^r commutavimus *LB* ^s bacalaureus *LB* ^t procurandum *Kwiat.* ^u superpellicatus *Kwiat.* ^v griscovario *kop. 1, Kwiat., criscovario kop. 2* ^{w-w} variigriscis *kop.*

⁷³ *Św. Marcin biskup z Tours w Galii, zm. w r. 397. Święto 11 listopada.*

⁷⁴ *Prepozytura szpit. św. Jana Chrzc. w Łowiczu (Oczykowski: Przechadzka, s. 116).— O początkach tego kościoła zob. nr 2, przyp. 20.*

eisdem infirmis decumbentibus in largicione eleemosynarum et in exhibicione aliorum operum pietatis se exhibeant et existant. Nec ipsi preposito liceat aliud beneficium obtinere simul cum dicta prepositura, ne detur sibi occasio evagandi ab ispo hospitali, circa quod tenebitur curam gerere infirmorum eorundem et residenciam facere personalem. Item areas olim plebani et Nicolai Gosthkonis opidani Lovicensis ⁷⁵ pro domibus et curiis prelatorum et canonicorum construendis damus et assignamus inter ipsos dividendas. Item lapidem cere pro lumine ad fontem in festo Pasche per consules solvendum assignamus eidem ecclesie collegiate. Preterea quia SS. Patrum decrevit auctoritas, ordines in Ecclesia pro gradibus dignitatum fore disponendos, ut unus, qui foret prestancior, preemineat pluribus, minores obediant maioribus et superioribus honorificenciam deferant, quapropter statuimus, decernimus et ordinamus, quod prepositus primum in dextera parte chori cum quinque canonicis suprascriptis, uno predicatore et rectore scole, decanus vero similiter primum cum custode et quinque aliis canonicis et uno predicatore stallum in parte chori eiusdem sinistra teneant superpelliciisque et dalmuciis de pellibus ^w varii grisei ^w, biretis aliisque insignis, ritibus et ceremoniis in capitulo et ecclesiasticis officiis utantur secundum morem metropolitane et aliarum ecclesiarum collegiatarum nostre diecesis et alias tales se exhibeant per opera fructuosa, quod onere nobiscum partito simplices ex data sibi prudencia divinitus exemplis laudabilibus edificent et instruant ad salutem ceterorum ^x. Ut dicti prelati et canonici officia sua, propter que beneficia dantur, ipsa eo perpensus exequantur, volumus quod nullus prelatorum dignitatem cum canonicatu et prebenda insimul in ipsa ecclesia, aut prelatus vel canonicus aliud beneficium extra ecclesiam obtineat seu habere valeat et tenere. Sed singula beneficia singulis personis singilatim committantur, dictosque prelatos et canonicos ad personalem residenciam circa ipsam ecclesiam et ad horas canonicas decantandas singulis diebus et Beate Marie Virginis missam festivis diebus cantandam obligamus, excessus et negligencias eorum in choro corrigendos preposito ^y committentes ^z. Statuimus insuper, quod si quis prelatorum et canonicorum eorundem a nobis vel successoribus nostris licencia non petita aut dispensacione non obtenta a dicta ecclesia, cessante infirmitate vel alia iusta causa, quam coram nobis ostendere teneatur, se per tres menses absentare presumpserit, elapsis eisdem mensibus a recessu suo computandis, prelatus dignitate et canonicus canonicatu et prebenda suis eo ipso sit privatus; alius autem ad ipsos dignitatem vel canonicatum et

1, Kwiat., warygryscy kop. 2 * Caeterum i od nowego zdania kop. 1—2, Kwiat.
^y brak u Kwiat. ^z committendo Kwiat. ^{aa} docto kop. 1—2, Kwiat., actio LB

⁷⁵ Mikołaj s. Gostka, mieszczanin łowicki. Ks. Korytkowski (*Liber beneficiorum*, t. II, s. 9 — indeks) mylnie objaśnia tę postać.

prebendam, qui residenciam faciat et officia debita impleat, doctus^{aa} de absentia, institui debeat sine difficultate. Super absentia autem breviori potestatem prepositus habeat, prout qualitas rei exigit, licenciam concedendi^{ab}. At verò preposito extra locum agente, aut in concedendo huiusmodi licenciam difficilem se reddente, seu etiam alicuius rancoris emulatione denegante, extunc ad decanum et in eius absentia ad prelatos⁷⁶ et canonicos presentes recurratur, qui iuxta quod negotii requirit necessitas, ipsam licenciam concedant postulanti. Si quis autem constituto sibi die ad ecclesiam redeundi, cessantibus premissis impedimentis, non redierit, extunc post lapsum trium mensium a dicto die numerandorum, suis prelatus dignitate, canonicus canonicatu et prebenda, ut prefertur, eo ipso sit privatus, aliis, prout supra, idoneis conferendo^{ac}. Ad hec omnes prelati et canonici preterquam infirmitate notabili vel alias, ut dictum est, impediti per se ipsos singulis diebus sollemnibus, festivis, dominicis, profestis et ferialibus horas canonicas, videlicet matutinum, primam, terciam, sextam, nonam et completorium,^{ad} clerici⁷⁷ vero seu scolares scole eiusdem ecclesie in diebus sollemnibus totum matutinum, primam, terciam, vespervas et completorium^{ad} voce sonora decantent; festivis vero et dominicis matutinum trium leccionum et singulis diebus summam missam et vespervas voce psallere, ut prescriptum est, sint adstricti. Necnon ut premittitur, curam animarum ipsi canonici habeant, confessiones audiant et alia sacramenta parochianis per vices suas seu septimanatim administrent. Verum quum ex causis diversis nos frequenter ab ecclesia nostra cogimur absentari et nedum diecesim, sed et provinciam nostras et alia loca remonta pro Reipublice necessitate perlustrare^{ae}, quo fit, quod de statu ecclesiarum nobis subiectarum excessibusque et negligenciis clericorum subditorum puniendis presto noticiam habere non valemus; attento^{af} igitur, quod gravibus quamplurimum^{ag} onusta et plena est dispendiis in spiritualibus et temporalibus proluxa beneficiorum ecclesiasticorum vaccacio, et ne dicta Ecclesia Collegiata Lovicensis ex facto et culpa absentie prescripte aliquorum in ea beneficiorum, eo ipso post lapsum trium mensium privatorum, debitis in tempus longum remaneat destituta serviciis; cupientes^{ah} etiam^{ai} capitaneum seu gubernatorem pro tempore castri et opidi Lovicz bonorumque Districtus Lovicensis⁷⁸, ad Ecclesiam nostram Gneznensem spectancium,

^{ab} concedendo LB ^{ac} conferendis kop. 2, conferenda Kwiat. ^{ad-ad} brak u Kwiat. ^{ae} personaliter kop. 1, personaliter remaneamus Kwiat. ^{af} attentoque Kwiat. ^{ag} quamplurimum Kwiat. ^{ah} cupiendo Kwiat. ^{ai} brak w kop. 2

⁷⁶ Widać, że statut erekcyjny wzięty jest z Gniezna i Łęczycy, bo w Łowiczu nie było już czwartego prałata.

⁷⁷ Wniosek jak w przyp. 76, albowiem w Łowiczu nie było jeszcze kleryków.

⁷⁸ Starostowie zamku i Księstwa Łowickiego, mianowani przez arcybiskupów, byli w tym czasie częściej duchownymi niż świeckimi.

tanta^{aj} erga ipsam ecclesiam perfeccioris fidei integritate et constancie solidare et afficere, quanta^{ak} ab illa honoris alcioris impendiis noverit se insignitum: proinde de dictorum fratrum nostrorum Capituli Gneznensis consilio et assensu, eidem capitaneo seu gubernatori pro tempore, ut digna dignis rependamus, ius nominandi et presentandi personas idoneas nobis et successoribus nostris archiepiscopis Gneznensibus ad predictos preposituram, decanatum, custodiam necnon canonicatus et prebendas omnes et singulos Ecclesie Lovicensis, quociens et quocunque modo illos seu illas in-antea vaccare contigerit, damus et concedimus temporibus perpetuis duraturum. Postremo quieti et utilitati prefatorum prelatorum et canonicorum ac personarum dicti Collegii Lovicensis providere et materiam frequencium licium et iurgiorum, que inter homines inhabitatores vici seu platee in dicto opido Lovicz per olim^{al} rectores dicte ecclesie S. Marie in hortis et spacio terre, que ad ipsam ecclesiam pertinebant, collocatos ex una et in commune eiusdem opidi mense nostre sepenumero ex altera partibus nascebantur, subducere et submovere volentes, plateam ipsam seu vicum, accedente ad hec consensu dictorum prelatorum et canonicorum Collegii Lovicensis, pro mensa nostra archiepiscopali dicto opido nostro adunavimus et in illius^{at} recompensam per viam commutacionis eisdem prelatis et canonicis ac Collegio Lovicensi insulam mense nostre predictae Zavyerzb⁷⁹ appellatam, in fluvio Bzura et retro areas prepositi et aliorum prelatorum et canonicorum consistentem, damus perpetuo eisdem prelatis et canonicis ac Collegio et inter eos, succisis arboribus salicum inutilium, dividendam^{am} ad plantandum pro eis arbores fructiferas et pomeria ac ad serendum^{an} ^{ao-}caules, cepe^{-ao} et alia legumina pro coquina eorundem; donantes eciam eis in commune partem decime manipularis in villa Svyerzisch et decimam de tribus mansis in villa Zabostovo, que ad mensam nostram archiepiscopalem pertinebant. Que omnia sic ordinata, disposita et decreta de certa nostra scien-cia et consensu dicti nostri Gneznensis Capituli, presentis scripti patrocinio confirmamus et roboramus perpetuo duratura, firmam habentes fiduciam, quod suffragante divini auxilii coöperacione, subsidii non mediocris exinde profectus animarum proveniet et locus ipse Lovicensis reddetur insignior dictaque ecclesia in spiritualibus et temporalibus salubra suscipiet incrementa. In quorum fidem testimonium nostrum et eiusdem Capituli sigilla maiora presentibus sunt appensa. Actum et datum Gnezne in loco capitulari die sabbathi vicesima quinta mensis aprilis anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo tercio presentibus venerabilibus fratribus nostris:

^{aj} tanto *kop.* 1—2, *Kwiat.* ^{ak} quanto *kop.* 1—2, *Kwiat.* ^{al} brak w *LB*
^{at} allius *Kwiat.* ^{am} dividendarum *Kwiat.* ^{an} ferendum *LB* ^{ao-ao} cunctum semen *Kwiat.* ^{ap} Lyonka *Kwiat.*

⁷⁹ *Wyspa Zawierzbie na rz. Bzurze.*

Predvogio preposito ⁸⁰, Ioanne decano ⁸¹, Ioanne cantore ⁸², Andrea scolastico ⁸³, Ioanne cancelario ⁸⁴, Nicolao Gorka ⁸⁵, Nicolao Jaroczski ⁸⁶, Adam de Bantkow ⁸⁷, Nicolao Bronissy ⁸⁸, Benedicto officiali ⁸⁹, Ioanne de Rudzicza ⁹⁰, Iaroślao de Kankolevo ⁹¹, Paulo Gyziczski ⁹², Mathia Chlapowski ⁹³, Ioanne

⁸⁰ *Przedwoj z Grąd (wsi w par. Kamionacz w dek. warciańskim) Grądzki h. Łada, kanonik gnieźnieński od r. 1404, poznański, kantor włocławski 1413, kustosz gnieźnieński 1427, prepozyt 1429, oficjał gen. gnieźnieński 1441, wikariusz gen. 1442, wikariusz kapitulny 1448, zm. w 1455 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 124—129).*

⁸¹ *Jan s. Budka dziekan gnieźnieński ok. 1433—1434 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 182).*

⁸² *Jan z Brzostkowa (wsi kościelnej w dek. jarocińskim) Brzostkowski kantor gnieźnieński od r. 1415, oficjał gen. gnieźnieński 1440, wikariusz gen. 1454, zm. w 1460 (Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 102—103).*

⁸³ *Andrzej Mysza archidiakon i oficjał gen. krakowski od r. 1415, scholastyk gnieźnieński 1427, administrator diec. krakowskiej 1434, zm. w 1446 (Łętowski: Katalog, t. III, s. 354—355.— Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 61—65).*

⁸⁴ *Jan s. Pawła z Kozichbród (wsi kościelnej w dek. raciańskim) Koziebrodzki h. Jastrzębec, kanonik krakowski ok. 1426, kanclerz gnieźnieński 1428, zm. w 1451 (Łętowski: Katalog, t. III, s. 167.— Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 321).*

⁸⁵ *Mikołaj z Miejskiej Górki (wsi kościelnej w dek. jutrosińskim) Górka h. Łodzka kanonik gnieźnieński ok. 1399, kanclerz poznański, zm. w 1439 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 93—95).*

⁸⁶ *Mikołaj z Jarocina Jarocki h. Rawicz, kanonik ok. r. 1408 i oficjał gen. gnieźnieński, archidiakon a nast. prepozyt kaliski, zm. w 1433 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 187—188).*

⁸⁷ *Adam s. Mikołaja z Będkowa, wsi kościelnej w dek. kurowickim, Spinek h. Prus I, mgr prawa kan., kanonik gnieźnieński przed r. 1409, kanonik, archiprezbiter kościoła Mariackiego i oficjał gen. krakowski ok. 1413, kanonik poznański, zm. w 1451 (Łętowski: Katalog, t. II, s. 22—23.— Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 36—38).*

⁸⁸ *Mikołaj s. Bronisza kanonik gnieźnieński w l. 1408—1433 (Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 85—86).*

⁸⁹ *Benedykt s. Macieja archidiakon łeczycki, kanonik gnieźnieński w r. 1414, wikariusz i oficjał gen. gnieźnieński 1418, zm. po 1433 (Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 42).*

⁹⁰ *Jan z Rudzicy, wsi kościelnej w dek. bielskim, h. Dryja, kanonik krakowski, gnieźnieński w r. 1410, prepozyt par. w Środzie Wlkp., zm. ok. 1447 (Łętowski: Katalog, t. IV, s. 18.— Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 419—420).*

⁹¹ *Jarostaw z Kąkolewa (wsi kościelnej w dek. leszczyńskim) Kąkolewski h. Samson, kanonik gnieźnieński przed r. 1421, wrocławski, poznański, zm. w 1453 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 244—245).*

⁹² *Paweł z Gizyc (wsi kościelnej w dek. sochaczewskim) Gizyci h. Gozdawa, bak. sztuk wyzw., kanonik a potem scholastyk plocki, tak samo krakowski, kanonik gnieźnieński w r. 1427, poznański 1431, biskup plocki 1439, regent księstwa plockiego 1455—1459, zm. w 1463 (Łętowski: Katalog, t. II, s. 249—253.— Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 63—66.— Szostkiewicz: Katalog, s. 66.— PSB (T Słowikowski), t. VIII, s. 23—25).*

⁹³ *Maciej Chlapowski h. Dryja, kanonik gnieźnieński w r. 1429, zm. 1435 (Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 128—129).*

de Nyeveyesch ⁹⁴, Sandkone ⁹⁵, Adam Ssynka ^{ap96} et Petro Pnyewski ⁹⁷, prelati et canonicis nostre Gneznensis Ecclesie, ad sonum magne campane more solito capitulariter congregatis.

6

Łowicz, 9 września 1445

Wincenty arcybiskup gnieźniński i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźnińskiej, eryguje z określonej części wiejskiego terytorium parafii kolegiackiej w Łowiczu nową parafię Kompina, uposażając tamt. kościół (który ufundował) pt. św. Wojciecha i św. Barbary oraz jego rządcę nadaniami ze stołu arcybiskupiego, parafii macierzystej i in., tudzież zastrzegając prawo patronatu sobie i swoim następcom.

Or. nie znany.

Wp. 1. AAG: Liber beneficiorum (z r. 1523), rps.

2. Akta arcybpa S. Szembeka pod 29 XII 1713, znisz., z kop. 1 (Regesty zapisek, s. 210.— Librowski: Sumariusz, nr 6).

3. Akta arcybpa Pomatowskiego pod 9 XI 1793, znisz., z wp. 2 (Regesty zapisek, s. 286).

Kop. 1. Sporz. 5 III 1690 przez kapitułę gnieźnińską z Liber beneficiorum (wp. 1), nie znana (Librowski: Sumariusz, nr 6).

2. Wyk. por. 1798 z wp. 2 przez not. Jana Kantego Głowackiego do kopiarusza Śladeckiego, nie znana (Librowski: Sumariusz, nr 6).

3. AKŁ: Kopiarusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 27—32. Tytuł: Erectio ecclesiae parochialis in Kąmpina.

⁹⁴ Jan z Niewiesza, wsi kościelnej w dek. uniejowskim, h. Pomian kanonik gnieźniński przed 1433, poznański, wikariusz kapitulny diec. poznańskiej 1437—1439, archidiacon gnieźniński przed 1438, dziekan włocławski, protonotariusz ap., zm. w 1454 (Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 96—97).

⁹⁵ Sędziwoj z Czechła, w par. Kucharzy w dek. ołobockim, h. Korab, mgr sztuk wyzw., ob. prawa i teologii, prof. Uniw. Krakowskiego; prob. par. Sieradz w r. 1428, kanonik gnieźniński przed 1432, prepozyt kolegiaty św. Jerzego w Gnieźnie, uczestnik Soboru Bazylejskiego, przyjaciel Jana Długosza, oficjał gen. gnieźniński 1449—1452; „sumienie” kleru, patriota, nie przyjął od króla biskupstwa wileńskiego 1453, prepozyt Kanoników Reg. Lat. w Kłodawie 1458, zm. po 1489 (N. Korbut, 2, s. 104—105.— Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 164—180.— J. Wiesiołowski: Sędziwoj z Czechła 1410—1476, „Stud. źródłozn.”, IX: 1964, s. 75—104.— SPKP (J. Wiesiołowski), s. 811.— Hajdukiewicz: Historia, s. 607—608).

⁹⁶ Adam Ssynka mgr prawa kan., sekretarz król., kanonik gnieźniński przed 1413, krakowski, poeta łaciński, zm. ok. 1434 (Łętowski: Katalog, t. IV, s. 99.— Korytkowski: Prałaci, t. IV, s. 54—56).

⁹⁷ Piotr z Pniew Pniewski h. Nałęcz, kanonik gnieźniński od r. 1433, pleban par. Kcymia przed 1443, kantor poznański przed 1447, oficjał gen. gnieźniński 1455—1457 i niedoszły tamt. prepozyt 1455, zm. 1457 (Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 227—230).

Wyd. *Liber beneficiorum*, t. II, s. 263—266.

Reg. 1. *Wizytacje dóbr*, s. XLV, nr 242.

2. *Librowski: Sumariusz*, nr 6.

Wzm. *Wizytacje dóbr*, s. 15—16.

Lit. S. Hain: *Wincenty Kot (jak w przyp. 1) s. 23—24 z błęd. datą dzienną.*—
J. Wieteska: *Parafia Kompina, monografia historyczna*, b.m. 1948.

Uw. 1. *Kolejność chron. parafii łowickich: Najśw. Maryi Panny (kolegiacka) nr 1, 5; Ducha Św. nr 2; w Kompinie nr 6.*

2. *Jako utworzona z kolegiackiej — par. Kompina partycypuje w dokumentacji historycznej kapituły łowickiej.*

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Nos Vincencius Dei et Apostolice Sedis gracia S. Ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas¹. Significamus tenore presencium, quibus expedit universis tam presentibus, quam futuris presencium noticiam habituris, quomodo^a pastoralis sollicitudine sedulaque diligencia super creditum gregem et commissas nobis plebes vigilantes ibi precipua consideratione libenter intendimus, ubi et cultus divinus, quem sub tempus^b c[—] felicitis regiminis nostri^c per multiplicationem ecclesiarum propagari cupimus, ampliatur et saluti animarum efficaciter providetur^d. Sane experientia, que est magistra rerum efficax, luculenter cognovimus, sexus utriusque homines in villis mense nostre archiepiscopalis Campina², Zabostow Maior³, Plaskoczyno⁴, Sramovo⁵, Gangolyno⁶ et Pathoki⁷ degentes, tum propter nimiam Ecclesie Collegiate S. Marie in Lovicz⁸, cui iure parochiali fuerant^e subiecte, distantiam, tum etiam inundacionem aquarum, que sepenumero penes Lovicz

6. ^a quod LB ^b tempore LB ^{c—c} felicitis nostri regiminis LB ^d provideatur kop. 2 ^e fuerunt LB ^f audiendum LB ^{g—g} aditus non patebat.

6. ¹ *Wincenty Kot z Dębna, wsi kościelnej w dek. nowomiejskim, h. Doliwa, ok. 1395—1448; bak. Uniw. Krakowskiego w r. 1415, mgr sztuk wyzw. 1417, tamt. wykł. Kanonik poznański i oficjał warszawski przed 1425, kanclerz kapituły poznańskiej wzgl. biskupa 1425, kandydat na biskupa poznańskiego 1429, jego wikariusz gen. 1429—1430. Kanonik gnieźnieński ok. 1422, kustosz 1432—1436, kantor krakowski 1434—1436; arcybiskup gnieźnieński i prymas 1436—1448, kardynał antypap. Feliksa V 1440. Nauczyciel synów król. 1432—1434, podkanclerzy kor. 1434—1436. Czynnny na polu kościelnym i państwowym (Korytkowski: *Arcybiskupi*, t. II, s. 147—210; t. V, s. 316—317.— S. Hain: *Wincenty Kot prymas Polski 1436—1448*, Poznań 1948.— *Szostkiewicz: Katalog*, s. 101.— *PSB (A. Świeżawski)*, t. XIV (1968), s. 450—452).*

² *Kompina, wieś i par. w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 304—305.— Waręzak: Słownik, z. 1, s. 150—154).*

³ *Zabostów Duży, wieś na ter. wspom. par. Kompina (Rocznik 1958, s. 304).*

⁴ *Plaskocin, wieś w tejże par. Kompina (Rocznik 1958, s. 304.— Waręzak: Słownik, z. 2, s. 52—54).*

⁵ *Sromów, wieś na ter. wspom. par. Kompina (Rocznik 1958, s. 304).*

⁶ *Gągolin Południowy, Północny i Zachodni — wsie w tejże par. Kompina (Rocznik 1958, s. 304.— Waręzak: Słownik, z. 1, s. 95—98).*

⁷ *Patoki, wieś na ter. wspom. par. Kompina (Rocznik 1958, s. 304).*

contingit, in percepcione ecclesiasticorum sacramentorum et verbi Dei refectione adeo fuisse neglectos, quod ad consulendum salutem animarum non sine magna difficultate et periculo corporali Ecclesiam ipsam Collegiatam S. Marie in Lovicz, obstantibus premissis, tempore congruo ad audienda^f divina officia eis^g commodus non patebat aditus^g. Ideo tam gravibus et dispendiosis casibus opportune providere cupientes, ne villarum predictarum incole distancia et inundacione aquarum prepediti raro^h vel nunquamⁱ suorum pastorum monita salubria audientes legisque divine orbatum scientia fierent preda humani generis inimici. Zelo etiam devocionis permoti ecclesiam parochialem in predicta villa Campina in honorem Omnipotentis Dei^j eiusque genitricis Marie Illibate ac sub^k titulo et^l vocabulo s. Adalberti martyris gloriosi⁹ et b. Barbare virginis eximie¹⁰ duximus fundandam, erigendam^l fundamusque et erigimus de novo, villasque memoratas, videlicet Campina, Zabostovo Maior, Plaskoczyno, Sramovo, Gangolino et Pathoki a dicta Ecclesia S. Marie Lovicensis et eius parochia removentes et alienantes, predictae ecclesie in Campina nove erectionis adiungimus et adicimus, adscribimus^m et assignamus^m, earum et incolarum in eisdem existencium et futurorum curam et regimen in spiritualibus rectori ipsiusⁿ ecclesie in Campina, qui pro tempore fuerit, de cetero committentes decernentesque, ut in ipsa ecclesia in Campina divina officia audiant, sepulturam habeant iuraque parochialia persolvant et tam necessaria, quam voluntaria percipiant ecclesiastica sacramenta. Nos item^o predictas villas, inhabitatores et incolas earum exnunc ab obediencia et subieccione prelatorum et canonicorum Ecclesie S. Marie Collegiate Lovicensis prenarrate auctoritate nostra ordinaria absolvimus et liberamus et eas dicte ecclesie in Campina et eius rectori pro tempore in parochiam subicimus, annectimus et incorporamus per presentes. Et ut rector^p eiusdem ecclesie^p in Campina, qui pro tempore fuerit, onera sibi incumbencia ita libere sicut accurate ferre eidemque ecclesie honenstius atque decencius preesse possit et prodesse, de ratihabicione venerabilium fratrum nostrorum Capituli nostri Gneznen-sis¹¹, in dotem dicte ecclesie in Campina et pro sustentacione rectoris et ministri eiusdem bona mense nostre archiepiscopalis et alia inferius desig-

commodus LB^h iam LBⁱ unquam LB^j brak w kop. 2^k sancti kop. 2^l ac kop. 2^l augendam kop. 2^m assignamusque kop. 2ⁿ ejusque kop. 2° etentim LB^p ecclesiae ejusdem kop. 2^q ultronec

⁸ Kolegiata i parafia Najśw. Maryi Panny w Łowiczu, par. macierzysta w stos. do Kompiny (por nr 1), pierwsza chron. par. łowicka (zob. nr 1, uw. 4).

⁹ Św. Wojciech biskup i męczennik, zm. w Prusach w r. 997. Święto 23 kwietnia.

¹⁰ Św. Barbara panna i męczennica z Nikomedii Bityńskiej, zm. w r. 306. Święto 4 grudnia.

¹¹ Por. nr 2, przyp. 8.

nata assignamus, videlicet duos mansos agrorum liberos cum tribus sulcis alias zagoni, quorum mansorum quilibet continet in se decem virgas agrorum; iacentque dicti mansi quoad primum campum circa torrentem Przebonya¹² cum excrescenciis ipsorum ex una et Mathiam Yanowski cmethonem ibidem¹³ in Campina parte ex altera; item ad alterum campum, qui vocatur Przethwrothne¹⁴, in fine ville Campina sub villa Pathoki et inter Mathiam Yanowski; item ad tertium campum, in quo in presenciarum ecclesia locatur et edificatur, inter villam Zabostovo et iuxta villam Campina prefatam una cum pratis, ab antiquo ad eosdem mansos pertinentibus. Item duas decimas manipulares in villis, videlicet Unam in Domaradzyno¹⁵ in Lanciensi et aliam in Valevytze¹⁶ in Ravensi districtibus consistentes; et unum corum farine siliginis in molendino Pathoki, quem molendinator dicti molendini diebus sabbathivis singulis septimanis ipsi rectori in Campina dare et de eodem respondere debet; item quatuor hortos desertos, in fine ville Campina iacentes, de quibus quidem hortis advocati tertium denarium, quem pretextu ipsorum advocacie tollebant, volentes participes huiusmodi salubris operis existere, ultronee^a remiserunt et a se abdicaverunt, et de eodem coram nobis cesserunt et^r eidem renunciaverunt. Preterea dicta ecclesia et eius rector in Campina habebit in^s ipsa villa Campina de quolibet cmethone tres siliginis et tres avene coros racione missalium; et in Zabostovo Maiori, Plaskoczyno, Sramovo, Gangolyno et Pathoki de quolibet cmethone per unum corum avene pretextu colende. Quodque et in predictis villis, videlicet Sramovo et Pathoki post agros et araturas advocatorum decimam manipularem, item in Campina, Zabostovo Maiori, Plaskoczyno et Gangolyno de quolibet manso advocatorum sex grossos latos racione decime rector ecclesie prefate in Campina^t sit perpetue habiturus. Utque ipsa ecclesia et eius rector in Campina^t dictis decimis advocatorum manipularibus et pecuniariis ac frumentis libere ac pacifice uti et gaudere valeat atque possit, prelatos et canonicos Ecclesie Collegiate S. Marie Lovicensis, qui easdem decimas advocatorum et frumenta racione missalium et colende in vim incorporacionis ipsis facte percipiebant, ipsas decimas et frumenta redimendo et ab ipsis eximendo, in recompensam aliis certis decimis mense nostre archiepiscopalis eosdem^u contentavimus et contentos

LB r brak w kop. 2 s (de) LB t-t brak w kop. 2 u eos kop. 2

¹² Przebonia, strumień wpadający od str. zachodniej (lewej) do rz. Bzury.— Zob. nr 5, przyp. 8.

¹³ Maciej Janowski, kmięć ze wsi Kompina.

¹⁴ Przedwrotne — nazwa pola w Kompinie, sąsiadującego ze wsią Patoki.

¹⁵ Domaradzyn, wieś w par. Bratoszewice w dek. strykowskim (Zajączkowski: *Materiały*, cz. I, s. 71.— *Diecezja łódzka*, s. 347).

¹⁶ Walewice, wieś na ter. par. Bielawy w dek. łowickim Św. Ducha (*Rocznik* 1958, s. 313.— *Zajączkowski: Materiały*, cz. II, s. 238).

fecimus. Item rector ^{v-v} dicte ecclesie ^{-v} poterit locare unam tabernam in suis agris et hortis predictis, ubi maluerit. Item piscaturam ^w habebit prandendi pisces in fluvio Mssura ¹⁷ tam ^x in glaciebus, ^{y-y} quam etiam in ^{-v} resolutione glacierum, incipiendo ab hereditate Maiori Zabostovo usque ad limites mense nostre archiepiscopalis, videlicet ville Thyczenogi ¹⁸. Item rector ecclesie in Campina ^{z-z} pro tempore ^{-z} pro edificacione et structura domus plebanalis robora et pro foco ligna in silvis nostris Zyamskye ¹⁹ excidendi habebit liberam facultatem. Que omnia et singula sic, ut premititur, per nos donata dicte ecclesie in Campina damus, appropriamus, adscribimus, incorporamus presentisque ^{aa} scripti patrocinio annectimus, per ipsam et eius rectorem pro tempore existentem possidenda, habenda, tenenda, utifruenda et in usus beneplacitos convertenda temporibus perpetuo duraturis. Etsi prefati advocati, cmethones et molendinator in solvendis decimis, annonis et coro farine fuerint remissi, negligentes vel rebelles, officialis noster Lovicensis ²⁰, requisitus per rectorem ecclesie prefate, eosdem ^{ab} ad solvendum premissa ecclesiastica censura mediante compellet. Collacionem vero ipsius ecclesie in Campina nobis et successoribus nostris reservamus. In cuius rei testimonium nostrum et capituli nostri predicti sigilla presentibus sunt appensa. Actum et datum in Lovicz feria quinta proxima post festum Nativitatis S. Marie Virginis anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto, presentibus ibidem venerabilibus et honorabilibus dominis Thoma de Strzepyño ^{ac} sacre theologie professore et decretorum doctore canonico ²¹ et Ioanne Furman custode Ecclesie no-

^{v-v} ecclesie dictae kop. 2 ^w piscatoriam LB ^x tum kop. 2 ^{y-y} quarum kop. 2 ^{z-z} per tempus kop. 2 ^{aa} et praesentis LB ^{ab} brak w kop. 2
^{ac} Krzepino kop. 2 ^{ad-ad} baccalaureo et decretorum kop. 2.

¹⁷ Msura, później Bzura, rzeka.— Por nr 5, przyp. 8.

¹⁸ *Tyczynogi, wieś w par. Kozłów Szlachecki w dek. sochaczewskim (Rocznik 1958, s. 438).*

¹⁹ *Ziąbskie lasy, przynależne do wsi Ziąbki na ter. par. Bolimów w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 302).*

²⁰ *Jest to pierwsza chron. wzmianka o oficjale łowickim.*

²¹ *Tomasz ze Strzepyña, w par. Granowo w dek. grodzkim, h. Prus 1398—1460; bak. Uniw. Krakowskiego w r. 1421, mgr sztuk wyzw. 1427, dr prawa kan. i teologii 1431, prof., rektor 1432, 1443, uczestnik Soboru Bazylejskiego 1433—1435. Kanonik gnieźnieński 1437, krakowski przed 1446, scholastyk gnieźnieński 1446, krakowski 1453, kandydat kapituły metrop. na arcybiskupstwo gnieźnieńskie 1453, biskup krakowski 1455. Podkanclerzy kor. 1454—1455. Czynny na polu kościelnym i naukowym (Łętowski: Katalog, t. I, s. 408—420.— Korytkowski: Prałaci, t. IV, s. 27—38.— Szostkiewicz: Katalog, §. 182.— Kurasowa: Kancelaria, s. 155.— SPKP (M. Matuszewska), s. 864.— Hajdukiewicz: Historia, s. 658—659).*

stre Gneznensis²² ac Nicolao de Zavada preposito²³, magistro Mathia de Orłow^{ad}—baccalario in decretis^{ad}, custode²⁴, Ioanne Dworski canonico predictae Ecclesie Collegiate Lovicensis²⁵ et Nicolao de Kyelkovycze baccalario in decretis, curie nostre cancellario, qui presentes a nobis habuit in commissis²⁶ et aliis pluribus testibus circa premissa.

7

Chruślin, 26 stycznia 1465

Jan arcybiskup gnieźnieński, prymas i kanclerz Król. Polskiego — na prośbę Mikołaja z Kielkowiec bak. prawa kan., prepozyta łowickiego i kanonika łączyckiego a za zgodą kapituły łowickiej — eryguje jako oddzielne beneficjum ufundowany przez wspomnianego w tamt. kolegiacie, w kaplicy pod organem i uposażony oraz dedykowany już ołtarz ku czci Trójcy Świętej tudzież św. Mikołaja, Marcina, Elżbiety i Jadwigi, określając uprawnienia i obowiązki ołtarzysty. Fundatorowi przyznaje arcybiskup patronat nad ołtarią, który po jego śmierci ma przejść na miejsc. kapitułę.

Or. nie znany.

Kop. 1. AAW: Kopia rysz Janickiego z r. 1749, s. 35—38. Tytuł: Copia privilegii fundationis Altaris Sancti Nicolai sub organo in Ecclesia Loviciensis — —

2. AKL: Kopia rysz Sładeckiego sprzed r. 1810, s. 61—63, 68—71. Tytuł: 1465. Erectio Altaris S. Nicolai.

Wyd. Liber beneficiorum, t. II, s. 520—522.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 16.

Wzm. Liber beneficiorum, t. II, s. 252—253: opis uposażenia ołtarii.

Uw. Ołtarz ten nazywano później tylko mianem św. Mikołaja.

In nomine Domini amen. Ioannes Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas ac Regni Polonie cancellarius¹. ^a— Ad perpe-

²² Jan Furman z Niezamyśla, wsi zaginionej w Wielkopolsce, kanonik gnieźnieński w r. 1409, dziekan łączycki, archidiacon warszawski 1431, kustosz gnieźnieński 1437, zm. w 1458 (Korytkowski: Pralaci, t. II, s. 31).

²³ Mikołaj z Zawady prepozyt łowicki ok. r. 1445 (Wieteska: Katalog, s. 29).

²⁴ Maciej z Orłowa, mgr sztuk wyzw. w r. 1432 i bak. prawa kan. Uniw. Krakowskiego, kustosz łowicki ok. 1445—1462 (Wieteska: Katalog, s. 29).

²⁵ Jan Dworski kanonik łowicki ok. r. 1445 (Wieteska: Katalog, s. 29).

²⁶ Mikołaj z Kielkowiec, na ter. par Giebło w dek. pilickim, bak. prawa kan. Uniw. Krakowskiego, kanclerz kurii arcybpa Kota, kanonik łowicki ok. 1443, dziekan 1448, prepozyt przed 1465, tamt. oficjał 1474—1475, kanonik łączycki, zm. w 1478 (Hajn: Wincenty Kot, jak w przyp. 1, wg indeksu.— Wieteska: Katalog, s. 27—28).

7. ^a—^a Ad rei memoriam sempiternam kop. 2 ^b suorumque kop. 1—2

7. ¹ Jan Gruszczyński z Gruszczyca i Iwanowic, miejscowości kościelnych w dek. białzkowskim, h. Poraj ok. 1405—1473. Kanonik w Eger na Węgrzech w r. 1440,

tuam rei memoriam^a. Immensa benignitas Conditoris homini, quem ad suam formavit similitudinem, primi lapsu parentis suorum^b labe criminum^c deformato innumera prestat beneficia et adminicula multa parat, quibus expiare commissa suorumque disrumpere vincula delictorum promereri veniam et reconciliari suo valeat Creatori, utriusque hospitatis opera tanto prestancia et utiliora ad promerendam salutis gratiam stabilivit, quanto per ipsa maiora et acceptiora obsequia Patris luminum in divini cultus augmento et Dei ministrorum multiplicacione impenduntur. Sane in nostra constitutus presencia venerabilis dominus Nicolaus de Kyelkovicze baccalarius in decretis, prepositus Lovicensis et canonicus Lanciensis Collegiatarum Sancte Marie Ecclesiarum² nostre diocesis, hac permotus^d salubrique ductus devocione, cupiens pro rebus transitoriis et caducis bonisque mundanis, que fluunt et refluunt nequeuntque subsistere una sorte, Christi gratiam et perhennis corone gloriam promereri et inefficientes divicias deliciasque adipisci. Et ob id nobis supplicavit, quatenus in dicta Ecclesia Collegiata Sancte Marie Lovicensi et in capella sub organo³ altare iam constructum et dedicatum ad honorem Sanctissime Trinitatis ac sanctorum Nicolai⁴ et Martini⁵ pontificum et confessorum necnon Elisabeth⁶ et Hedvigis⁷ electarum pro altarista sive ministro per eum certis censibus et redditibus annuis, videlicet octo marcis cum sedecim grossis in Lassyczyki, villa nobilis Sassyny⁸ nostre Diocesis Gneznensis, mediorum grossorum monete et numeri Polonialis per ipsum de bonis

^c *communī kop. 1* ^d *promotus LB* ^e *pecuniaria kop. 1* ^{f-f} *pro altarista pleban w Sieradzu 1442, kustosz krakowski, kanonik gnieźnieński 1444, poznański 1445, spór o diec. włocławską z Mikołajem Lasockim 1449, biskup włocławski 1451—1463, spór o diec. krakowską z Jakubem z Sienna 1463, biskup krakowski 1463, arcybiskup gnieźnieński i prymas 1464—1473. Pisarz kancelarii król. 1430, sekretarz 1450—1454, kanclerz państwa 1455—1469, członek rady król. Czynny na polu kościelnym, a zwłaszcza państwowym (Łętowski: *Katalog*, t. II, s. 1—25.—Korytkowski: *Arcybiskupi*, t. II, s. 329—387; t. V, s. 301—302.—Fijałek: *Ustalenie*, s. 63.—Szostkiewicz: *Katalog*, s. 71—72.—PSB (K. Malmowski), t. IX (1960—1961), s. 55—57.—Kurasowa: *Kancelaria*, s. 125, nr 51).*

² *Mikołaj z Kielkowiec — zob. nr 6, przyp. 26.*

³ *Kaplica „pod organem” czyli pod chórem śpiewaków jest pierwszą chron. kaplicą w kolegiacie łowickiej poświęconą przez źródła hist.*

⁴ *Sw. Mikołaj biskup Myry w Azji Mniejszej, zw. Cudotwórcą, zm. w l. 345—352. Święto 6 grudnia.*

⁵ *Sw. Marcin — zob. nr 5, przyp. 73.*

⁶ *Sw. Elżbieta księżna Turyngii, zm. w r. 1231. Święto 19 listopada.*

⁷ *Sw. Jadwiga księżna śląska, zm. w r. 1243. Święto 15 października.*

⁸ *Łasieczniki, wieś w par. Nieborów w dek. łowickim kolegiaty, własność bliżej nie znanego szlachcica Sasina i jego żony Elżbiety (Rocznik 1958, s. 309.—Librowski: *Sumarusz*, nr 16, insert).*

et facultatibus suis iuste conquisitis, sub condicione reempcionis emptis et pro certa summa pecuniarum^e comparatis sufficienter dotatum, erigere et fundare privilegiumque preclare principis domine Anne, ducisse Mazowie⁹, in pergameno scriptum, eius vero sigillo rotunde figure, intus de rubea, ab extra vero de communi ceris, in cordula sericea, subappensum sigillatum, huiusmodi census empcionem, resignacionem et solucionem continens, et quod ipse Nicolaus prepositus in evidencia prefate dotacionis coram nobis exhibuit ratificare et approbare, adiectis nonnullis oneribus^f per altaristam^f pro tempore existentem^g ferendis, dignemur.

W kopiarzu Śladeckiego (s. 63—68) następuje nie publikowany dokument (insert), wyst. (Sochaczew, 13 grudnia 1463) przez ks. mazowiecką Annę, zezwalający wspom. Sasinowi i jego żonie Elżbiecie na obciążenie swoich dóbr Łasieczniki kapitałem Mikołaja z Kielkowic w wysokości 140 flor. węg. i 30 kóp gr pol. za wypłacany temuż roczny czynsz 6½ kóp oraz 10 gr, stanowiący zasadniczą część uposażenia wiad. oltarzysty.— Por. Librowski: Sumariusz, nr 16 (insert).

Nos igitur Ioannes archiepiscopus et cancellarius memoratus petitionibus dicti Nicolai prepositi Lovicensis, tanquam iustus benigniter inclinati, volentes Ecclesiam Collegiatam Sancte Marie Lovicensem^h predictam amplioribus insignire honoribus dictique Nicolai prepositi piam et devotam in perfectamⁱ, ut ceteri eius exemplo ad similia pietatis opera assurgant propensius, quanto uberioribus huiusmodi prerogativis ipsius devotam intencionem per nos roboratam, predictum altare Sanctissime Trinitatis ac sanctorum Nicolai et Martini pontificum et confessorum necnon Elisabeth et Hedvigis electarum in predicta capella sub organo situatum, de consensu honorabilium prelatorum et canonicorum Ecclesie predictae Lovicensis¹⁰, sicut premissum est, octo marcis et sedecem^j grossis census annui dotatum, auctoritate ordinaria et de certa nostra sciencia in nomine Domini erigimus, creamus et fundamus per altaristam pro tempore existentem regendum et gubernandum, censumque predictum octo marcarum cum sedecem^j grossis mediorum grossorum percipiendum et levandum et in usus beneplacitos convertendum. Prescriptum quoque privilegium et singula in eo contenta recipimus, admittimus, ratificamus, gratificamus, approbamus et in robur perpetue firmitatis confirmamus, censumque predictum et alia infrascripta dicto altari et altariste incorporamus per presentes. Et quia altare huiusmodi principali intencione pro laude Summi Dei et eius Geni-

LB^e existente LB^h Lovicensis LBⁱ praescriptam LB^j sedecim

⁹ Anna wdowa po Władysławie I ks. mazowieckim, zm. w r. 1482.

¹⁰ Zgoda kapituły kolegiackiej na niektóre posunięcia ordynariusza dotyczyła tylko jej beneficjów.

tricus Intemerate saluteque animarum dotatum est et institutum, unde volumus et ordinamus sicque omnibus dicti altaris altaristis pro tempore existentibus sub excommunicationis pena precipimus et mandamus, quatenus anno quolibet et in singulis septimanis tres missas, videlicet secunda pro defunctis et quarta feriis de sancto Nicolao pontifice glorioso et sabato de Beatissima Virgine Maria Domina Nostra, agendo in eis pro dicto Nicolao preposito et eius parentibus dignam memoriam, per se vel per alium legat et peragat sine intermissione. Quodque idem altarista dicti altaris pro tempore existens Cursum de Beata Virgine cum vicariis et aliis^k mansionariis dicte Ecclesie Lovicensis decantare tenebitur. Racione cuius decantacionis, singulis diebus facte, de censibus pro mansionariis et vicariis emptis singulis annis pro salario tres cum media marcas mediorum grossorum monete et numeri Polonicalis tollet recipiet et habebit. Necnon ortum post pontem inter ortos domini decani et custodis consistentem, per ipsum Nicolaum prepositum a Nicolao Reschka¹¹ per commutationem partis ortus circa allodium ipsius Nicolai et per ipsum prepositum receptum, ac aream cum domo iuxta domum domini Petri de Pyantek canonici Lovicensis¹², in cemeterio situatam, pro incolatu et habitacione habebit, tenebit et de consensu prelatorum et canonicorum Ecclesie predicte Lovicensis possidebit. Tenebiturque idem altarista in ipsa Ecclesia Lovicensi superpelliciatu¹ infra divina et cantus horarum canonicarum incedere et processionibus interesse. Ac censum altaris predictum, si aliquando reemptus fuerit, pro pecuniis principalibus sive capitalibus equalem vel similem reemere et comparare, cum sciencia Capituli Ecclesie Lovicensis predicti, habebit, in quo eorum conscienciam oneramus. Quem censum superius emptum et descriptum ac dicto altari et altariste per nos incorporatum et inantea comparandum ac ortum et aream sive domum predictam deinceps ecclesiastice subicimus libertati. Cuius quidem altaris ius patronatus et presentandi ipse dominus Nicolaus de Kyelkovicze prepositus Lovicensis predictus vita sibi comite habebit et possidebit ac personas idoneas, quas maluerit, tempore vacationis nobis et successoribus nostris, dominis archiepiscopis pro tempore existentibus, ad dictum altare instituendos presentabit. Ipso vero Nicolao preposito vita functo, honorabiles prelatos et canonicos totumque Capitulum Ecclesie Sancte Marie Lovicensis predicte, de voluntate eiusdem Nicolai prepositi, dicti altaris decernimus esse veros et unicos patronos et collatores, qui tempore vacationis nonnisi unum ex vicariis Ecclesie Lovicensis, seniore vocacione, ad dictum altare domino

kop. 2, LB ^k brak w kop. 1 ¹ superpiliciatus kop. 1, superpellicatus kop. 2
ⁱ nostri kop. 2 ^m ad kop. 2 ⁿ brak w kop. 2.

¹¹ *Mikołaj Reszka, bliżej nie znany mieszczanin łowicki.*

¹² *Piotr z Piątku, miejscowości kościelnej w dek. łączyckim, kanonik łowicki ok. 1459—1465 (Wieteska: Katalog, s. 30).*

loci ordinario presentabunt instituendum temporibus perpetue duraturis. Ad quod quidem altare Sanctissime Trinitatis ac sanctorum Nicolai et Martini confessorum, sic per nos erectum et fundatum, discretum Nicolaum Andree de Pylcza clericum Cracoviensis Diocesis¹³, nobis per prefatum dominum Nicolaum prepositum vive vocis oraculo presentatum, per manus nostre¹ capiti suo impositionem instituimus et investivimus ac investimus, administracionem spiritualium et temporalium eiusdem altaris sibi committendo per presentes. Mandamusque vicariis Ecclesie Lovicensis predictae, quatenus Nicolao predicto altariste prefati altaris possessionem realem omnium iurium, reddituum et pertinenciarum ac domus et aree assignent. In cuius rei testimonium nostrum et dicti Capituli Lovicensis sigilla presentibus sunt appensa. Actum et datum in villa Chroslyno¹⁴ et in Curia nostra Archiepiscopali¹⁵ die sabbati vicesima sexta mensis Ianuarii anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, presentibus ibidem venerabilibus et honorabilibus dominis Iacobo Iabłowski canonico Poznaniensi¹⁶, Stanisłao Mylycy de Chroslyno¹⁷ et Martino in Czarnoczyn¹⁸ ecclesiarum parochialium rectoribus, et nobili Alberto Pańkowski¹⁹ et aliis pluribus testibus circa^m premissa etc.ⁿ.

8

Łowicz, 9 września 1465

Jan arcybiskup gnieźnieński, prymas i kanclerz Król. Polskiego eryguje w kolegiacie łowickiej oltarz, a przy nim oltarię ku czci Boga Wszechmogącego i Najśw. Maryi Panny a pw. świętych Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty, Jakuba Apostoła i wszystkich apostołów, Wojciecha, Stanisława, Marcina, Aleksego, Agnieszki, Doroty, Katarzyny, Barbary i Jednastu Dziewic, pochodzący z fundacji dziekana łowickiego i kanonika łęczyckiego Jakuba z Kowalewic oraz własnej — z dóbr arcybiskupstwa (na co otrzymał zgodę kapituły gnieźnieńskiej). Arcybiskup określa uprawnienia i obowiązki oltarzysty, przyznając współfundatorowi prawo patronatu, które po jego śmierci przejdzie na kapitułę łowicką.

¹³ Mikołaj z miasta Pilicy, s. Andrzeja, kapłan, przyp. krewny prepozyta łowickiego Mikołaja z Kielkowic.

¹⁴ Chruslin, wieś kościelna w dek. łowickim Sw. Ducha (Rocznik 1958, s. 313—314.— Warezak: Słownik, z. 1, s. 73—76).

¹⁵ Jedna z rezydencji arcybiskupich, w której aktualnie urzędowała ruchoma kancelaria arcybpa Gruszczyńskiego.

¹⁶ Jakub Jabłowski kanonik poznański.

¹⁷ Stanisław s. Milika pleban w Chruslinie.

¹⁸ Marcin pleban z Czarnocyna w dek. kurowickim.

¹⁹ Wojciech Pańkowski szlachcic, pewnie dworzanin arcybpa Gruszczyńskiego.

Or. *nie znany.*

Kop. (współcz.). AAG, B5: *Kopiarusz z lat 1459—1585, k. 114—114v. Tytuł: Erecio altaris in Lowicz.*

Wzm. 1. *Dokument z r. 1492 — niżej nr 11.— Librowski: Sumariusz, nr 26.*

2. Liber beneficiorum, t. II, s. 252.

3. Korytkowski: Arcybiskupi, t. II, s. 360 — z błęd. nazwą wsi Płyćwia.

4. Wieteska: Katalog, s. 29—30 — z niedokł. informacją, że dziekan Jakub był wyłącznym fundatorem ołtarza.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Immensa benignitas homini, quem ad suam formavit similitudinem, primi lapsu parentis suorumque labe criminum deformato innumera prestat beneficia et adminicula multa parat, quibus expiare commissa suorum dirumpere vincula delictorum promereri veniam et reconciliari suo^a Creatori. Apostolus quoque Doctor gentium¹ suis verbis denunciat, ut eternorum intuitu seminetur in terris, quod cum multiplicato fructu potest recolligi in celis. Proinde nos Iohannes Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas [ac^b] Regni Polonie cancellarius² significamus tenore presencium, quibus expedit universis, quod cum venerabilis dominus Iacobus de Cowalewicze decanus Loviciensis et canoninus Unyeoviensis Collegiatarum Sancte Marie Ecclesiarum³, frater noster in Christo dilectus, habeat devocionem altare in dicta Ecclesia Loviciensis instruere, fundare et dotare certis proventibus et redditibus inferius descriptis in augmentum cultus divini et in remedium salutis sue et progenitorum ac benefactorum suorum; nos habito respectu ad merita et servicia ipsius Iacobi decani per eum a temporibus retroactis predecessoribus nostris ac ecclesie nostre exhibita. horum intuitu ac eciam contemplacione devocionis sive et ipsius cultus divini, ad quem in dicta Ecclesia Loviciensis nove^c plantacionis augendum ferimur singulari zelo et affectione, decimam nostram manipularem cuiuslibet grani et seminis ac canapi in villa Plyczwya⁴ mense nostre archiepiscopalis in districtu Loviciensis⁵ et tenuta Squirnyeviensi⁶ consistente, sub rathihabicione venerabilium fratrum nostrorum dominorum prelatorum et canonicorum Capi-

8. ^a w kop. następuje przekreślone Conditori ^b opuszczone w kop. ^c nowe kop. ^d Ewangeliste kop. ^e lekcja prawdopodobna.

8. ¹ Św. Paweł apostoł i męczennik, święty za wiarę w Rzymie w r. 67 Święto 29 czerwca.

² Jan Gruszczyński — zob. nr 7, przyp. 1.

³ Jakub z Kowalewic, wsi w par. Paręczew dek. ozorkowskiego, bak. prawa kan., dziekan łowicki ok. r. 1456, kanonik uniejowski ok. 1462, pleban w Makowie k. Skierniewic przed 1491; kopista rękopisów, posiadający zamiłowania geograficzne, zm. w 1492 (Wieteska: Katalog, s. 29—30.— Hajdukiewicz: Historia, s. 255).

⁴ Płyćwia, wieś na ter par. Godzianów w dek. skierniewickim (Rocznik 1958, s. 422.— Wareżak: Słownik, z. 2, s. 55—57).

⁵ Dystrykt, a właściwie kasztelania łowicka.

⁶ Dzierżawa, a raczej klucz skierniewicki majątków arcybiskupich.

tuli Ecclesie Gneznensis⁷, pro huiusmodi altaris dotacione damus, donavimus, appropriamus et incorporamus graciose per presentes per altaristam dicti altaris pro tempore existentem habendam, tenendam, possidendam, tollendam et in usus voluntarios convertendam temporibus perpetuis et in evum. Quod quidem altare ad honorem Omnipotentis Dei et beatissime Virginis Marie necnon beatissimorum Iohannis Baptiste⁸ et Iohannis Evangeliste⁹ ac Iacobi¹⁰ et omnium apostolorum, Adalberti¹¹ et Stanislai¹² pontificum, Martini¹³, Alexii¹⁴ confessorum necnon Agnetis¹⁵, Dorothee¹⁶, Katherine¹⁷, Barbare¹⁸ et Undecim Milium Virginum¹⁹ in Dei nomine erigimus et fundamus. Dictamque decimam manipulare[m] et canap[um] in Plyczwya una cum area pro domo seu habitacione predicti altaris ministri sive altariste, circa aream altaris per dominum prepositum Loviciensem²⁰ fundati sitam; necnon orto ac eiam area circa pontem dicte civitatis Loviciensis, eundo versus Sochaczow²¹, per ipsum dominum Iacobum decanum emptos et comparatos ac ab omnibus solucionibus, censibus et quibusvis exaccionibus nostris et civitatis nostre Loviciensis predicte liberos et exemptos incorporamus et invisceramus tenore presencium mediante. Ut autem ipse Iacobus decanus speratos exinde fructus consequi mereatur, statuimus et ordinamus, quod altarista eiusdem altaris pro tempore existens singulis septimanis tres missas: unam [k. 114v] videlicet secunda pro defunctis, aliam quarta feriis pro peccatis ac die sabbati de gloriosa Virgine Maria

⁷ Por. nr 2, przyp. 8.

⁸ *Św. Jan Chrzciciel, zwiastun Chrystusa Pana, święty na rozkaz kr. Heroda ok. r. 29. Święto urodzenia 24 czerwca, święcia 29 sierpnia.*

⁹ *Św. Jan apostoł i ewangelista s. Zebedeusza, zm. ok. r. 100 w Efezie. Święto 27 grudnia.*

¹⁰ *Św. Jakub Starszy apostoł i męczennik, brat św. Jana apostoła i ewangelisty, święty ok. r. 44 na polecenie kr. Heroda Agryppy. Święto 25 lipca.*

¹¹ *Św. Wojciech biskup i męczennik — zob. nr 6, przyp. 9.*

¹² *Św. Stanisław biskup krakowski i męczennik, zm. w r. 1079. Święto 8 maja.*

¹³ *Św. Marcin biskup — zob. nr 5, przyp. 73.*

¹⁴ *Św. Aleksy wyznawca, zm. w Rzymie w r. 417. Święto 17 lipca.*

¹⁵ *Św. Agnieszka panna i męczennica, zm. w Rzymie ok. r. 304—305. Święto 21 stycznia.*

¹⁶ *Św. Dorota panna i męczennica, zm. w Cezarei Kapadockiej za rządów ces. Dioklecjana (284—305). Święto 6 lutego.*

¹⁷ *Św. Katarzyna panna i męczennica — zob. nr 2, przyp. 4.*

¹⁸ *Św. Barbara panna i męczennica — zob. nr 6, przyp. 10.*

¹⁹ *11000 Dziewic i Męczennic (legenda); pewnie tylko 11 Towarzyszek św. Urszuli, zm. k. Kolonii na przeł. IV/V w. Święto 21 października.*

²⁰ *Mikołaj z Kielkowie — zob. nr 6, przyp. 26.*

²¹ *Sochaczew, jedna ze stolic ksiąząt mazowieckich, miasto w woj. skierniewickim.*

advocata nostra precipua dicto Iacobo decano in humanis agente, post mortem vero ipsius predictis secundis et quartis feriis pro defunctis, specialem collectam pro defuncto sacerdote imponendo, et terciam predicto die sabbati de beata Virgine Maria, per se vel alium circa altare predictum, in dextra parte intrando chorum istum²², legere et explere teneatur. Quod quidem altare non alteri, nisi uni de gremio vicariorum dicte Ecclesie Loviciensis seniori vocacione conferatur, quando aut quociens per cessum vel decessum illud vaccare contigerit. Quo assecuto ipse altarista vicariam suam simpliciter dimittere et in unico altari contentus esse debet. Qui eciam altarista circa dictam Ecclesiam Loviciensem residenciam personalem facere necnon superpiliciatus incensacionibus^e et processionibus interesse simili modo teneatur et sit astrictus. Qui si aliud beneficium assecutus fuerit, extunc ipsum altare vacare decernimus ipso facto, ad quod tunc licitum erit alium vicarium seniore presentare. Ius vero patronatus et presentandi dicti altaris prefato Iacobo decano vita sibi committente, post mortem vero ipsius prelati et canonicis ac toti Capitulo dicte Ecclesie Loviciensis, de consensu et voluntate eiusdem Iacobi decani, reservamus et conferimus per presentes. In cuius rei testimonium nostrum et dicti Capituli nostri Gneznensis sigilla presentibus sunt appensa. Actum et datum in Lovycz feria secunda infra octavas Nativitatis beatissime Virginis Marie anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, presentibus venerabilibus et honorabilibus dominis: Benedicto de Lopyenno canonico Gneznensi et Cracoviensi, Curie nostre cancellario²³, Nicolao de Kelkovicze baccalario in decretis, preposito Loviciensis et Lanciciensis²⁴, Mathia de Borzanczicze²⁵ predictae Loviciensis canonicis et Stanislao de Gssowo vicario perpetuo canonicali Unyeoviensis²⁶ Ecclesiarum aliisque pluribus fide dignis testibus circa premissa. Benedictus de Lopyenno Gneznensis Cracoviensis canonicus, Curie Archiepiscopalis cancellarius manu propria scripsit.

²² Oltarz św. Jakuba stał po prawej stronie nawy kościelnej. W kolegiacie łowickiej było w ciągu wieków wiele oltarzy, zmienianych co do miejsca i nazwy.

²³ Benedykt z Łopienna, wsi kościelnej w dek. kłeckim (Łopieński) h. Lubicz, dr ob. prawa, kanonik włocławski przed r. 1461, gneźnieński, krakowski i kanclerz kurii arcybiskupa Gruszczyńskiego — wszystko w 1464, także kanclerz arcybpa Sienieńskiego od 1476, zm. w 1480 (Korytkowski: *Prataci*, t. II, s. 528—531.— *PSB*, t. I (1935), s. 426—427.— *Kuraszowa: Kancelaria*, s. 141, nr 106).

²⁴ Mikołaj z Kietkowic — zob. nr 6, przyp. 26.

²⁵ Maciej z Borzęc, wsi w par. Wałków dek. koźmińskiego, kanonik łowicki (Nie ma go w Katalogu Wieteski).

²⁶ Stanisław z Gzowa, wsi na ter par Janistawice w dek. skierniewickim, wikariusz kolegiaty uniejowskiej.

Łowicz, 3 kwietnia 1467

Jan arcybiskup gnieźnieński, prymas i kanclerz Król. Polskiego, w porozumieniu z kapitułą łowicką, na miejsce istniejących dotąd zwyczajnych (manualnych) wikariuszy w tamt. kolegiacie, eryguje kolegium wikariuszy i jednocześnie mansjonarzy wieczystych, składające się z wiceprepozyta i 12 wikariuszy (po jednym dla 3 prałatów i 10 kanoników). Zasadniczym zadaniem kolegium będzie pełnienie duszpasterstwa w kolegiacie i parafii w miejsce prałatów i kanoników, którym — na podobieństwo innych kapitul kolegiackich — prymas niniejszym rozluźnia obowiązki rezydencji. Główne uposażenie kolegium będzie pochodzić z czynszów od sumy 1400 flor. węg., przeznaczonych (w r. 1460) testamentalnie przez biskupa krakowskiego Tomasza Strzępińskiego właśnie na erekcję tejże instytucji, ulokowanej na procent na kilku wsiach szlacheckich, z dziesięcin, które posiadali już wikariusze zwykli ze wsi Rogoźno, Jasień i Ruchna, z dziesięciny snopowej darowanej mu teraz przez arcybiskupa ze swego stołu, za zgodą kapituły metrop. gnieźnieńskiej, ze wsi Lubianków, Trzcianka i Wola Bylina, wreszcie dochody z parafii. Prezentowanie kandydatów na wikarie i mansjonarie przyznaje prymas poszczególnym prałatom i kanonikom, którzy będą tego dokonywać na ręce prepozyta kapituły Mikołaja z Kielkowic a potem jego następców. Jurysdykcja nad wikariuszami spoczywa w ręku prepozyta, w praktyce zaś wiceprepozyta.

Or. nie znany. Był w AAW przed r. 1939 pod nrem 34 (60) — nota ks. Kwiatkowskiego w kopiaruszu Śladeckiego, s. 95.

Fot. (początek) — Kwiatkowski: Kapituła, po s. 72.

Wp. AAG: Liber beneficiorum (z r. 1523), rps.

Kop. 1. AAW: Kopiarusz Janickiego z r. 1749, s. 30—35. Tytuł: Copia privilegii fundationis et erectionis novae Vicariorum et Mansionariorum Perpetuarum Ecclesiae Collegiatae Lovicensis — —

2. Not. publ. i kap. gnieźn. Franciszka Salezego Walińskiego, sporz. w końcu XVIII w. z wpisu i uwierz., stanowiąca podstawę kop. 3, nie znana.

3. AKŁ: Kopiarusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 95—103. Tytuł: 1467. Privilegium erectionis Vicariorum et Mansionariorum Ecclesiae Collegiatae Lovicensis J. Gruszczyński.

Wyd. Liber beneficiorum, t. II, s. 516—520.

Reg. 1. Wizytacje dóbr, s. XLIX, nr 280.

2. Librowski: Sumariusz, nr 21.

Wzm. Wizytacje dóbr, s. 16—17.

Lit. Kwiatkowski: Kapituła, s. 67—71.

Uw. O początkach wikariuszy w kolegiacie łowickiej zob. przyp. 2.

In nomine Domini amen. Iohannes Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas ac Regni Polonie cancellarius¹. Ad perpetuam rei

9. ¹ Jan Gruszczyński arcybiskup — zob. nr 7, przyp. 1.

memoriam. Quemadmodum unigenitus Dei Filius excellentissimam matrem suam Virginem Mariam pre ceteris sanctis alcius in celestibus collocare disposuit, ita ipsam venerari a suis fidelibus voluit nobis exemplum insinuans, debere ad hoc summo opere intendere, quanta charitatis dulcedine decorem domus Dei, cultus, honoris et glorie pro honore huius gloriosissime Virginis Marie, domine nostre, valeamus sublimare; nam sicut ecclesiarum vigor ex defectu personarum in precipitium^a ignominie^b prosternitur, ita siquidem ex multiplicata personarum idonearum de statu proclivi ad profectum^c immensi culminis elevatur et debitis honoratur obsequiis. Sane dum lustrando diocesim nostram salutemque animarum procurando^d ac cultum divinum augendo defectusque ecclesiarum perspiciendo^e, in opidum Lovicz mense nostre archiepiscopalis tandem venientes luculenter comperimus, Ecclesiam Collegiatam Sancte Marie Virginis ibidem fundatam bono dirigi regimine et multiplicum personarum pro divino cultu agendo et signanter vicariis et mansionariis manualibus² noviter dotatis fuisse insignitam. Volentes eosdem^f vicarios iuxta morem aliarum collegiatarum ecclesiarum³ diocesis nostre perpetuare et stabilire, ut firmati eo ferventius officiis et laudibus divinis intendere valeant atque possint; idcirco^g vestigiis predecessorum nostrorum inherendo, habentes singularem devotionem ad merita et immensa suffragia Virginis Marie illibate; volentesque ipsam matrem Dei, dominam nostram, laudibus precipuis honorare et cultum divinum ex auctione personarum ipsarum in eadem ecclesia Deo indesinenter famulancium^h incrementare et ipsi ecclesie meliorem facere condicionem, consensu et voluntate venerabilium prelatorum et canonicorum dicte Ecclesie Sancte Marie Collegiate Loviciensis accedente expresso⁴, vicepreposituram, vicarias et mansionarias perpetuas in ipsa Ecclesia Collegiata Loviciensis ad honorem Omnipotentis Dei et Assumptionis Marie, sub cuius titulo⁵ extat fundata, in Dei nomine fundavimus, ereximus et creavimus fundamusque et creamus ac erigimus presencium serie literarum. Ac viceprepositum, vicarios et mansionarios et ad eos succedentes inantea intitulari et nominari perpetuos decernimus. Canonicosque singulos eiusdem ecclesie a cura animarum, quam gerebant et habebant, absolvimus

9. ^a principium LB ^b ignominie kop. 1—2 ^c perfectum kop. 2 ^d penetrando kop. 1 ^e prospiciendo kop. 1—2 ^f brak w kop. 1 ^g brak w kop. 1 ^h famulatarum LB ⁱ consistentibus kop. 2 ^j onus tamen cu-

² *Wikariuszy zwyczajnych, tzw. manualnych spotkaliśmy w kolegiacie łowickiej już w dok. 7 i 8 (r. 1465). Byli także w r. 1462, nazwani nawet „universitas vicariorum” (Librowski: Sumarusz, nr 15).*

³ *Kolegia wikariuszy wieczystych w starszych kolegiatach archidiecezji gneźnieńskiej (Łęczyca, Kalisz) istniały już na przestrzeni XIV w.*

⁴ *Por. nr 7, przyp. 10.*

⁵ *Sprecyzowany tytuł Wniebowzięcia Najśw. Maryi Panny poświadcza dopiero ten dokument.*

ac monoculitatem et continuam residenciam ab eis et prelatis dicte Ecclesie Loviciensis relaxantes * et relaxamus; respectum ad alias ecclesias collegiatas in nostra diocesi consistentes¹ habendo, in quibus prelati et canonici a talibus sunt liberi et soluti⁶.³ Onus tum curam⁷ et regimen huiusmodi animarum tocus parochie ipsius Ecclesie Sancte Marie Loviciensis in vicarios canonicales perpetuos in solidum transferimus et eandem ipsis committimus per eos de cetero plenarie exercendam. Prout et ipsorum canonici eandem procurabant, ita et ipsi eam exercebunt per vices seu^k septimanatim. confessiones audiendo et sacramenta ecclesiastica voluntaria et necessaria ministrando temporibus perpetuo duraturis. Pretextuque huiusmodi cure animarum preter¹ proventus infrascriptos ipsi vicarii canonicales curati habebunt denarium sancti Petri ac introduccionales per mulieres post partum et post nupcias offerendas. Quodque ipsi viceprepositus, vicarii et mansionarii perpetui pro decore ipsius ecclesie superpiliciis¹ et almucii de pellibus aspergellorum, biretis parvis aliisque insigniis infra divina officia in ipsa ecclesia agenda temporibus affuturis incedere et uti debebunt iuxta ritum aliarum ecclesiarum collegiatarum, et alias tales se exhibeant per opera virtuosa, quod onere eis commisso simplices vita et exemplis laudabilibus edificent et instruant ad salutem. Et quia beneficium datur propter officium, ideo statuimus et decernimus, quod viceprepositus cum duodecim^m vicariis perpetuis pro tempore existentibus horas canonicas diurnas et nocturnas cum missa matura de beata Virgine⁷ per se, ac summam missam cum scholaribus more solito singulis diebus voce psallere sine intermissione debebunt. Necnon et horas sive Cursum de beata Virgine, videlicet matutinum, primam, terciam, sextam, nonam, vespervas et completorium iuxta consuetudinem Ecclesie nostre Gneznensis eciam singulis diebus temporibus perpetuis; eo videlicet ordine, quod tres vicarii de gremio omnium vicariorum ordinarie et septimanatim cum altarista sancti Nicolai in capella sub organo fundati⁸, ac cum sacristiano et magistro scholarum pro tempore existentibus ad honorem Omnipotentis Dei et matris eius sancte Marie, domine nostre ac ob salutem olim reverendiⁿ patris domini Thome episcopi Cracoviensis, ipsius mansionarie dotatoris⁹,

ram kop. 2; omnis tamen cura LB^k sive kop. 2¹ percipient LB¹ superpelliceis kop. 1; superpelliciis LB^m duodecim LBⁿ reverendissimi LB

* Przy edycji nin. dokumentu dotąd posługiwatem się jego fotokopią.

⁶ Np. w kolegiacie kaliskiej uwolnił tamt. kapitułę od dbowiązków duszpasterskich w r. 1406 arcybp Mikołaj Kurowski.

⁷ Mszę św. poranną zw. matura i matutna ufundował w kolegiacie łowickiej dla tamt. wikariuszy manualnych w r. 1462 arcybp Jan Sprowski (Librowski: Sumariusz, nr 15).

⁸ Zob. nr 7.

⁹ Zob. nr 6, przyp. 21.

in ipsa Ecclesia Loviciensis decantare tenebuntur. Ac insuper dicti viceprepositus et vicarii sive mansionarii missam de beata Virgine, videlicet Salve Sancta Parens, ad Cursum ipsum sive mansionariam pertinentem, per se vel per alium septimanatim, infra decantacionem horarum de ipsa beata Virgine, in summo vel alio in choro altari submissa voce ° legere et complere sine intermissione debebunt et sint astricti temporibus eviternis. Necnon dictus viceprepositus et duodecem^m vicarii, et duo ex^p eis septimanatim ministrantes diebus dominicis et festivis ad altare in dalmaticis cantanti^q summam missam ministrabunt, et in vesperis utriusque et matutino antiphonas incipient et psalmodiam intonabunt et versum circa responsorium decantabunt. Viceprepositus autem specialiter defectus et negligencias chori videre et emendare ac negligentes vicarios penis mulctare debebit et potestatem habebit. Verum quia qui sentit onus, sentire debet et commodum et qui altari servit, de altari vivere debet; ideo iuxta statutum et dotacionem prelatorum et canonicorum predictae Ecclesie Loviciensis ordinamus et decernimus, quod viceprepositus ratione oneris, quod pro preposito ferat, habere debebit ultra alios proventus a Nicolao de Kyelkovicze moderno preposito¹⁰ et suis successoribus, prepositis^r Loviciensibus, unam marcam communis pecunie pro festo sancti Martini¹¹ per prepositum pro tempore existentem solvendam. Quodque ipse viceprepositus, vicarii et mansionarii una cum altarista sancti Nicolai, sacristiano et magistro^s scholarum pro annuo censu sive salario habebunt, possidebunt et in usus ipsorum convertent census pro mille quadringentis florenis Hungaricalibus pro ipsa mansionaria fundanda per prefatum dominum Thomam episcopum Cracoviensem legatis et datis, emptos et comparatos; videlicet apud nobiles dominos Iohannem Mszurka de Gawlovo iudicem Gostinensem¹² decem sexagenas, apud Nicolaum^t baccalarium et Iohannem fratres de Syroky¹³ decem sexagenas, apud Albertum Sathkowski iudicem Ravensem¹⁴ decem sexagenas, apud Paulum Jasyenski¹⁵ octo marcas cum sedecem^u grossis, apud Nicolaum Dobrzelewski^v in Chlochovo¹⁶ quinque marcas, item apud

° voco LB p dwukrotnie w kop. 1 q cantentes LB r dwukrotnie w kop. 1 s ministro kop. 2 t nobilem kop. 2 u sedecim LB v Dobrze-

¹⁰ Zob. nr 6, przyp. 26.

¹¹ Zob. nr 5, przyp. 73.

¹² Jan Mzurka czyli Bzurka z Gawłowa w par. Sochaczew h. Jelita, sędzia gostyński.

¹³ Mikołaj bak. i Jan bracia ze wsi Seroki w par. łowickiej Ducha Św. (Rocznik 1958, s. 316).

¹⁴ Wojciech z Sadkowie Sadkowski h. Rola, sędzia rawski (Niesiecki: Herbarz, t. VIII, s. 227).

¹⁵ Paweł Jasiński albo Jasiński h. Sas.

¹⁶ Mikołaj Dobrzelewski z Chochotowa w par. Żychlin h. Poraj.

Nicolaum et Iohannem fratres de Orlow¹⁷ quatuor cum media marcas, totum in mediis grossis. De quibus parcientur et dabunt altariste sancti Nicolai et suis successoribus tres cum media marcas, sacristiano tres marcas et magistro^s scholarum tres marcas racione decantacionis^w horarum de beata Virgine. Et residuas pecunias predicti census pro quolibet ipsorum omnium vicariorum tres cum media marcas equaliter dividendo assignabunt. Et quociescunque contingat reempcio census in parte vel in toto, extunc viceprepositus, vicarii et mansionarii pro pecunia et capitali summa, quam ab reemptore^x recipient, alium similem censum de sciencia^y et consilio prelatorum et canonicorum emere et comparare tenebuntur. Item prefati viceprepositus et duodecem^m alii vicarii pretextu vicariarum habebunt, percipient et inter se equaliter dividunt decimas in Rogoszno¹⁸ manipularem et decimam lini sive canapi ibidem pecuniam per duos grossos de quolibet manso solvendam. Item decimas in Jassyenye¹⁹ et Ruchna²⁰ manipulares post agros et araturas kmethonum ex fructibus crescentibus provenientes. Item ipsi viceprepositus, vicarii omnes et singuli ac magister scholarum pro tempore existens totum offertorium, oblaciones, questus ac omnia funeralia, vigiliales, spolia tam in pecuniis, quam in pannis, cuiuscunque fuerint materiei^z et columbacionem de civitate Lovicz arbitrariam inter se equaliter distribuunt et dividant, et medietatem quindecime porcionis campanatori dabunt irrecuse^{aa}. Insuper testamenta, domos, agros, prata et ortos pro ipsis vicariis et eorum universitate legata et data habebunt, exceptis testamentis et aliis legatis specialiter pro prelatiis et canonicis ac pro fabrica et ornamentis ecclesie ac sepultura, pannis sericeis, cera, cereis, luminibus sive candelis, clenodiis et aliis vasis in auro, argento pro ecclesia legatis et datis, que duntaxat ad prelatos et canonicos ac Ecclesiam Loviciensem volumus pertinere et spectare. Censusque et alia prescripta et ipsis vicariis et mansionariis data et assignata auctoritate nostra ordinaria de certa nostra sciencia ratificamus, approbamus, incorporamus et in robur perpetue firmitatis recipimus, decernentes dictos census et proventus seu alios loco ipsorum succedentes deinceps ecclesiastice subiacere libertati; quodque pro ipsius census recuperacione ad ecclesiasticum iudicem habeant^{ab} recursus. Et quia pro sustentacione competenti tot personarum census et

linski kop. 1—2 w brak w kop. 2 x reemptione kop. 2 y sententia kop. 1
z manervii kop. 2 aa irretuse kop. 1 ab habeatur kop. 1 ac misericor-

¹⁷ *Mikołaj i Jan bracia z Orłowa (wsi kościelnej w dek. żychlińskim) Orłowscy h. Orła.*

¹⁸ *Rogoźno, wieś na ter. par. Domaniewice w dek. łowickim Duchy Św. (Rocznik 1958, s. 315.— Wareżak: Słownik, z. 2, s. 71—73).*

¹⁹ *Jasień, wieś w par. Brzeziny (Diecezja łódzka, s. 165).*

²⁰ *Ruchna, wieś na ter. par. Głowno w dek. strykowskim (Diecezja łódzka, s. 351).*

²¹ *Lubianków, wieś w par. Dmosin w dek. strykowskim (Diecezja łódzka, s. 349).*

proventus predicti pro ipsorum statu decenti sufficere minus bene videntur, ideo volentes, ut etiam in ipsa Ecclesia Loviciensis per ipsos viceprepositum et duodecem^m vicarios nostri salubris memoria^{ac} habeatur, ipsique viceprepositus et vicarii onera suprascripta ipsis imposita et assignata commodius^{ad} implere valeant: decimas manipulares cuiuslibet grani et seminis in villis Lubyunkovo²¹ et Trzyanka²² et^{ac} in Vola Bylynina²³ in novalibus ex fructibus crescentibus post agros et araturas kmethonum provenientes in districtu Squirnyeviciensis²⁴ consistentes, ad mensam nostram archiepiscopalem pertinentes, cum omni iure et dominio, nichil iuris pro nobis et successoribus nostris in eisdem reservando, sub rathihabitione venerabilium fratrum nostrorum dominorum prelatorum et canonicorum Capituli Ecclesie nostre Gneznensis²⁵, ipsis vicepreposito, vicariis et mansionariis Ecclesie Loviciensis per nos, ut premittitur, de novo fundatis, creatis et erectis ac eorum uberiori sustentacioni damus, donamus et largimur per ipsos successoresque ipsorum pro tempore existentes possidendas, decimandas, percipiendas, locandas, habendas et in usus ipsorum beneplacitos convertendas. Postremo quia pastore orbato grex sepius dispargitur et dispersus videtur oberrare^{af}, igitur ne ipsi viceprepositus, vicarii et omnes mansionarii sine pastore oberrare^{af} videantur, venerabili domino Nicolao de Kyelkovicze baccalario^{ag} in decretis, preposito Loviciensis^{ah} et canonico Lanciensis^{ai} Ecclesiarum et suis successoribus, prepositis Loviciensibus pro tempore existentibus, personas idoneas ad regendam curam animarum et^{aj} ad onera alia^{ak} ferenda valentes ad ipsas vicarias et mansionarias, taliter per nos noviter creatas: et tocies quociens eas per cessum sive decessum vacare contigerit, ad presentacionem prelatorum et canonicorum singillatim factam, ad quos ius patronatus et presentandi ipsarum vicariarum et mansionariarum pertinere volumus, canonicè instituendi et investiendi ac curam animarum et administracionem spiritualium et temporalium vicariis canonicalibus et eorum cuilibet committendi; ac de viceprepositura etiam persone idonee providendi, ipsisque vicariis et mansionariis de se querulantibus iusticiam faciendi ac pro excessibus et criminibus corrigendi, castigandi et iuxta canonicas sanciones censura ecclesiastica etiam mediante puniendi, distringendi et compellendi, vicariisque et man-

dia LB ^{ad} commodosius LB ^{ac} brak w LB ^{af} aberrare kop. 2 ^{ag} baccalareo LB ^{ah} Loviciensis kop. 2; Loviciensis LB ^{ai} Lanciensis kop. 2, LB
^{aj-ak} onera ad alia LB ^{ak} eorum kop. 1-2.

²² *Trzcianka, wieś na ter par Dmosin w dek. strykowskim (Diecezja łódzka, s. 349).*

²³ *Obec. wieś Byliny Nowe w par. Boguszyce w dek. rawskim (Rocznik 1958, s. 389).*

²⁴ *Skierniewice, miasto wojewódzkie.*

²⁵ *Por nr 2, przyp. 8.*

sionariis chorum^{ak} privandi et alienandi ac domos circa ecclesiam sitas, necnon cameras in domo nova ipsorum vicariorum constructas distribuendi et de eisdem providendi damus et concedimus omnimodam et perpetuam potestatem et facultatem per presentes. In cuius rei testimonium nostrum et dicti Capituli Gneznensis sigilla presentibus sunt appensa. Actum et datum in Lovicz, in Curia nostra Archiepiscopali circa castrum sita, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, die vero Veneris tertia mensis Aprilis, presentibus ibidem venerabilibus et honorabilibus dominis: Andrea Gruszczynsky archidiacono Calischensi, capitaneo Unyovieni²⁶ et Benedicto de Lopyenno nostre Gneznensis, Cracoviensis, Vladislaviensis²⁷, Nicolao Malynski²⁸ et Nicolao Beskowski²⁹ Lanciensi Ecclesiarum canonicis et aliis pluribus testibus circa premissa.

10

Łowicz, 7 kwietnia 1491

Zbigniew arcybiskup gnieźnieński i prymas, pragnąc powiększyć dochody dziekanatu kolegiaty łowickiej, za zgodą kapituly metrop. gnieźnieńskiej i Jana z Oleśnicy starosty czyli kasztelana łowickiego, patrona tejże paratury, wcieli do jej uposażenia parafię z kościołem św. Wojciecha w Makowie, z której świeżo zrezygnował na jego ręce Jakub z Kowalewic — w tekście: z Kowala — jednocześnie dziekan łowicki. Par. Maków będzie w dalszym ciągu do niego należała — nie jako do zwykłego plebana, ale parata łowickiego. — Dokument spisał w formie instrumentu notarialnego Wawrzyniec s. Piotra z Wawrzeńczyc not. publ.

Or. nie znany. W r 1509 był w Arch. Kap. Gnieźn. — zob. niżej uw. 3.

Wp. AKŁ: Akta kap. łow., t. III z l. 1624—1636, s. 423—427 (wciąg. tu z uwierz. odpisu wyk. 28 IV 1634 z Liber privilegiorum kap. gnieźn., omaw. niżej pod kop. 1, obec. nie znanego). Tytuł: Ingrossacio unionis Ecclesiae Parochialis Makoviensis Decanatu Loviciensis.

Kop. 1. (współcz.). AAG, B5: Kopiarusz z l. 1459—1585, k. 85—86v. Tytuł: Unio et incorporacio Parrochialis in Makow pro Decanatu Ecclesie Collegiate Sancte Marie in Lovicz.

2. AKŁ: Kopiarusz Ślodeckiego sprzed r. 1810, s. 112—117 Tytuł: 1491. Incorporatio Ecclesiae Makoviensis Decanatu Lov.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 25.

²⁶ Andrzej z Gruszczyc i Iwanowic Gruszczynski h. Poraj, brat prymasa, kanonik kruszwicki, wrocławski, archidiacon kaliski, kanonik gnieźnieński w r. 1465, poznański 1467, starosta arcybiskupi uniejowski, zm. 1482 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 160).

²⁷ Benedykt z Łopienna — zob. nr 8, przyp. 23.

²⁸ Mikołaj Maliński kanonik łączycki.

²⁹ Mikołaj Beskowski kanonik łączycki.

Uw. 1. Kiedy prałat dziekan łowicki utracił dochody inkorporowanej mu aktem erekcyjnym kapituły w r. 1433 par. Piątek (por. nr 5), nie wiadomo. Nastąpiło to przed 1491, jako że *nn.* dokument nic o Piątku nie wspomina. W 30 lat później dowiadujemy się (*Liber beneficiorum*, t. II, s. 418), że par. Piątek nie jest już funduszową wspom. prałatury, a dziekan łowicki jedynie posiada odnośnie do niej prawo prezenty. Patronat ten zabrał mu (dla siebie) dopiero rząd Królestwa Kongresowego w r. 1823 (*Kopiarz Szlachecki*, s. 881—882.—*Librowski: Sumariusz*, nr 173).

2. Kapituła gnieźnieńska zatwierdziła ten przywilej na posiedzeniu tygodniowym 6 VI 1491: *Confirmacio istius unionis est in Registro supplicacionum anno 1491 6. mensis Iunii* (*Kop. 1, k. 86v; wp. s. 426*).

3. Widocznie duże były trudności ze sprawą wcielenia par. Maków do beneficjum dziekanatu łowickiego, skoro arcybp Oleśnicki w *nn.* dokumencie tak wiele mówi o karach przeciwko opornym i przeszkadzającym w tym względzie. Dość że w r. 1509 prymas Borzyszewski zdecydował się na potwierdzenie tego nadania (*Korytkowski: Arcybiskupi*, t. II, s. 576, gdzie jednak błęd. poinformowano, iż było to dla dziekana łęczyckiego).— Poprawnie o tym zaświadcza Jan Łaska ówczesny kanclerz kapituły gnieźnieńskiej, w którego gestii właśnie znajdowały się sygillacje: *Transivit per manus meas, Iohannis de Lassko coadiutoris Ecclesie et Cancellarie Gneznensis ac Regni Polonie cancellarii, dum privilegium 1509 nona Maii Gnezne in Capitulo reproduceretur. Cancellarius, qui supra, manu propria scripsit* (*Kop. 1, k. 86v; kop. 2, s. 117; wp. s. 426*).

Sbigneus Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas¹. Universis et singulis presentes literas sive presens publicum instrumentum inspecturis, illis presertim quorum interest, intererit aut interesse poterit^a, quosque infrascriptum tangit negocium seu tangere poterit quomodolibet in futurum. Salutem in Domino sempiternam. Ad hoc ut ecclesiarum omnium per^b Civitatem et Diocesim Gnezesem nostram^b consistentium et ad illarum decorem inibi destitutas dignitates obtinencium^c personarum status salubriter dirigi, servarique decencia possit honestius ac persone ipsarum divinum inibi psallentes officium ad tenendum statum suum habeant redditus; nostri libenter favoris impartimur presidium^d, potissime^e cum temporum^f requirit^g necessitas, cause persuadent rationabiles et divini cultus augmentum salubriter id exposcit. Considerantes igitur satis providenter, quod decanatus Ecclesie Collegiate Sancte Marie Lovicensis, qui inibidem dignitas non tamen principalis existit nostre Gneznensis Dio-

10. ^a brak w kop. 1 ^{b-b} civitates Diaecesis Gnesnensis nostrarum kop. 2
^c optinencium kop. 1 ^d praesidium kop. 2 ^e potissimum wp., kop. 2

10. ¹ Zbigniew z Oleśnicy (wsi kościelnej w dek. stopnickim) Oleśnicki h. Dębno ok. 1430—1493. Mgr sztuk wyzw., kanonik gnieźnieński, włocławski, sandomierski, kanonik a nast. scholastyk i prepozyt krakowski; biskup włocławski 1473—1480, arcybiskup gnieźnieński i prymas 1481—1493. Pisarz król. 1451, sekretarz 1470, sekretarz w. 1472, podkanclerzy kor. 1472—1476. Czynnny na polu kościelnym i państwowym (*Łętowski: Katalog*, t. III, s. 399—405.—*Korytkowski: Arcybiskupi*, t. II, s. 446—493; t. V, s. 339.—*Fijałek: Ustalenie*, s. 65.—*Szostkiewicz: Katalog*, s. 135—136.—*Kuraśowa: Kancelaria*, s. 145, nr 120).

cesis et qui ad presentacionem capitanei sve castellani castris nostri Lovicensis pro tempore, qui laicus esse consuevit, pertinet², adeo in suis redditibus et proventibus tenuis et exilis est³, quod illius decanus iuxta sui status condecenciam commode se sustentare et onera omnia dicti decanatus eidem incumbencia perferre non poterat. Etsi parrochialis ecclesia sancti Adalberti in Makow⁴ dicte nostre Gneznensis Diocesis, que dum pro tempore vacat ad collacionem et provisionem nostras^h ac nostrorum predecessorum pertinet et pertinebat, dicto decanatu unireturⁱ, annexeretur et incorporaretur, per hoc statui decani dicte Ecclesie Collegiate Lovicensis pro tempore existenti, necnon eidem Ecclesie Lovicensi plurimum provideretur cultusque divinus exinde augmentaretur in eisdem. Quare his excitati et permoti ex causis, et presertim, ut prefatus pro tempore decanus se commodius sustentare possit, premissis providere volentes, ante omnia de omnibus et singulis premissis ac eorum circumstantiis universis requisivimus et diligentem inquisitionem fecimus. Et quia per diligentem et legitimam informacionem et testium^j fide dignorum causa huiusmodi rei ex officio nostro receptorum et iuratorum sufficientem examinacionem et deposicionem, omnia et singula premissa reperimus veritate fulciri. Idcirco auctoritate^k nostra ordinaria, qua fungimur^l hac in parte^{l-1}, parrochiam ecclesiam sancti Adalberti in Makow predictam, eciamsi eius disposicio, collacio, provisio seu^{l-1} quevis alia ordinacio^{l-1} pro hac vice ad nos ex resignacione venerabilis viri domini Iacobi de Cowalye ipsius ecclesie moderni et ultimi rectoris, qui eciam dicti decanatus Lovicensis modernus decanus existit⁵, per liberam illius resignacionem in manibus nostris sponte et libere factam et per nos admissam, nunc vacantem pertineat, prout de presenti spectat et pertinet, de venerabilium dominorum fratrum nostrorum prelatorum et canonicorum Capituli^m nostre Ecclesie Gneznensis^{m-6} ac generosi domini Iohannis de Olesszniczyna moderni capitanei sive castellani castris Lovicensis, prefati decanatus Lovicensis patroni⁷ consensu et volun-

ⁱ temporis *wp.*, *kop.* 2 ^g requisivit *kop.* 2 ^h nostram *wp.*, *kop.* 2 ⁱ uniretur *wp.*, *kop.* 2 ^j testimonium *kop.* 2 ^k auctoritate *kop.* 2 ^{l-1} in hac parte *kop.* 1 ^{l-1} alia quevis ordinacio *kop.* 1 ^{m-m} ecclesie nostre Gne-

² *Pralatury i kanonie łowickie, ustanowione dokumentem erekcyjnym tamt. kapituly w r. 1433, były patronatu starosty łowickiego, którego z kolei mianował arcybiskup.*— *Por* nr 5.

³ *Uposazenie dziekana łowickiego jest wyszczególnione we wspom. akcie erekcyjnym kapituly. Była do niego wcielona par. Piątek.*— *Zob.* nr 5 i tutaj *uw.* 1.

⁴ *Par. wiejska Maków w dek. skierniewickim (Rocznik 1958, s. 425.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 239—242).*— *Istniała ona już w XIV w. Druga erekcja tej parafii (przez arcybpa W. Kota) nastąpiła w r. 1446 (Liber beneficiorum, t. II, s. 278—281).*

⁵ *Jakub z Kowalewic — zob.* nr 8, *przyp.* 3.

⁶ *Por.* nr 2, *przyp.* 8.

⁷ *Pewnie Jan Feliks z Oleśnicy i Pińczowa Oleśnicki h. Dębno, brat arcybiskupa, zm. 1511/12 (Dworzaczek: Genealogia, tabl. 107).*

tate, cum omnibus iuribus et pertinenciis suis dicto decanatu Lovicensi in perpetuum univimus, incorporavimus et annexuimus, ac exnunc unimus, incorporamus et annectimus per presentes. Itaque eidem domino Iacobo moderno decano, ut decano Lovicensi, predictae ecclesiae parochialis in Makow corporalem, realem et actualem, iuriumque et pertinenciarum predictorum possessionem auctoritate^k propria libere apprehendere, illiusque fructus, redditus et proventus percipere et habere, ac in 'suosⁿ et dictorum decanatus ac parochialis ecclesiae in Makow unite usus et utilitatem convertere, et perpetuo, libere et licite applicare, pariter et retinere, alterius eciam diocesani loci aut cuiuscunque alterius superioris licencia super hoc alias nimirum requisita^o, liceat prefatis decanis Lovicensibus pro tempore existentibus, quibus tenore presencium ad premissa facienda concedimus facultatem et presentibus licenciam elargimur. Volumus autem, quodsi unionem, annexionem et incorporacionem huiusmodi effectum sortiri contigerit, parochialis ecclesia in Makow debitis propterea non fraudetur obsequiis, nec animarum cura in ea aliquatenus negligatur, sed eius debite supportentur onera consueta. Que omnia et singula necnon presentes nostras literas in eis contenta vobis omnibus et singulis supradictis et vestrum cuilibet insinuamus, intimamus et notificamus, ac ad vestrarum et cuiuslibet vestrum noticiam deducimus et deduci volumus per presentes. Ne de premissis ignoranciam aliquam pretendere valeatis seu eciam allegare, vobisque nichilominus et vestrum cuilibet in virtute sancte obediencie et sub excomunicacionis pena, quam in vos et vestrum quemlibet, si mandatis et inhibicionibus nostris huiusmodi non parueritis, cum effectum sex dierum canonica monicione premissa, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo et reliquos duos dies pro tercio et peremptorio termino vobis et cuilibet vestrum assignamus, et nunc ferimus in his scriptis districte precipientes^p inhibemus, ne dicto domino Iacobo pro tempore decano existente, dicte ecclesiae in Makow vel procuratori suo, quominus corporalem, realem et actualem dicte parochialis per nos, ut premititur, unite, prout ad presens vacat, iuriumque et pertinenciarum eiusdem, eciam auctoritate propria libere apprehendere eiusque fructus, redditus et proventus in suos predictique decanatus Lovicensis usus et utilitatem convertere valeat, ut prefertur. Omniaque^q et singula supradicta suum debitum sorciantur effectum, impedimentum aliquod prestiteritis^r, per vos vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quesito colore vel ingenio aut pretextu impredientibus dederitis, seu alter vestrum dederit consilium, auxilium et favorem; absolucionem vero omnium et singulorum, qui pefa-

znensis kop. 1 ⁿ suis wp., kop. 2 ^o requisitus kop. 2 ^p percipientes kop. 2 ^q Omnia kop. 2 ^r praestiteritis kop. 2 ^{s-s} Nativitatis wp., kop. 2

tam nostram excommunicationis sententiam incurrerint quoquomodo, nobis tantummodo reservamus. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes literas sive presens publicum instrumentum, huiusmodi resignacionem, unionem et incorporacionem in se continentes sive continens, exinde fieri et per notarium publicum Curieque nostre Causarum⁸ et facti presentis coram nobis scribam infrascriptum subscribi et publicari mandavimus nostrique sigilli iussimus appensione communiri. Datum et actum in Lowicz sub anno⁹ a Nativitate¹⁰ Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, indiccione nona, die vero septima mensis Aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Innocencii divina providencia pape octavi, anno septimo⁹. Presentibus venerabilibus et honorabilibus viris dominis: Nicolao de Lublin custode Skarbimiriensi, decretorum doctore¹⁰, Stanislaio de Schamowo canonico Lovicensi¹¹ ac Martino de Gostinin notario publico¹², nobili Stanislaio de Orly¹³, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Z.N. Et ego Laurencius Petri de Wawrzinczicze clericus Cracoviensis Diocesis, publicus apostolica et imperiali auctoritatibus notarius[†] reverendissimique^u in Christo domini Sbignei archiepiscopi Gnezniensis^v et primatis Curie Causarum et facti presentis scriba¹⁴; quia premissis omnibus et singulis, dum sic ut premittitur, fierent et agerentur, una cum prenomatis testibus presens interfui, eaque omnia premissa sic fieri vidi et audivi, ideo hoc presens publicum instrumentum per alium fidelem, me aliis legitimis occupato negociis, fideliter scriptum, exinde confeci, subscripsi, publicavi et in hanc publicam formam redegei, signoque et nomine meis solitis et consuetis, una cum predicti reverendissimi domini Sbignei archiepiscopi et primatis sigilli appensione consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum, requisitus pariter et rogatus.

[†] notariatus kop. 2 ^u reverendissimi kop. 2 ^v brak wp., kop. 2.

⁸ Późniejsza nazwa tej instytucji — to kancelaria biskupia zadworna.

⁹ Pap. Innocenty VIII rządził Kościołem w l. 1484—1492.

¹⁰ Mikołaj z Lublina dr prawa kan., kustosz kolegiaty w Skalbmierzu.

¹¹ Stanisław z Szamowa (wsi na ter. par Witonin w dek. Łęczyckim) Szamowski h. Prus, pleban par. Pszczonów przed r. 1480, kanonik łowicki przed 1491, prepozyt przed 1523 (Wieteska: Katalog, s. 33).

¹² Marcin z Gostynina notariusz publ. i kurii tego prymasa.

¹³ Szl. Stanisław z Oriów, jednej z kilku wsi o tej nazwie na Mazowszu.

¹⁴ Wawrzyniec s. Piotra z Wawrzeńcyc, wsi kościelnej w dek. niepołomickim, duchowny diec. krakowskiej, notariusz publ. z ust. pap. i ces. oraz kancelarii zadwornej arcybpa Zbigniewa.— Jego znak notarialny (godło, pieczęć) w kształcie lichtarza czy pacyfikału znajduje się w kopiariuszu z l. 1459—1585 na k. 86v.

11

Łowicz, 1 czerwca 1492

Zbigniew arcybiskup gnieźnieński i prymas nawiązując do faktu, że niedawno zmarły Jakub z Kowalewic dziekan łowicki wyrażał wolę przeznaczenia ufundowanego przez siebie ołtarza św. Jakuba w kolegiacie łowickiej, erygowanego przez arcybpa Gruszczyńskiego w osobne beneficjum, na uposażenie dla stałego kaznodziei w tejże świątyni; korzystając nadto z okazji, iż 8 maja 1492 r. zmarł kapelan wspom. ołtarza Stanisław, jedn. pleban par. Piątek, wciela ją do erygowanego niniejszym przez siebie stałego urzędu kaznodziejskiego w kolegiacie, powiększając jej dochody dziesięciną snopową ze wsi arcybiskupiej Malszyce, z której korzystali już miejscowi kaznodzieje zwyczajni. Jednocześnie wspom. ołtarz pozbawia charakteru „wiczystości”, decyduje, że przy stałym urzędzie kaznodziejskim jego kierownik będzie usuwalny; patronat nad nowym beneficjum oddaje arcybiskup w ręce miejsc. kapituły, dokładnie jej dziekana; na jego więc wniosek pierwszym kierownikiem kaznodziejstwa kolegiackiego mianuje prezbitera Piotra z Krasnopola.

Or. nie znany. Przed. r. 1939 znajdował się w AAW pod nrem 4 (38) — nota ks. Kwiatkowskiego w kopiarnuszu Śladeckiego, s. 117.

Fot. Kwiatkowski: Kapituła, po s. 68.

Wp. AAG: Liber beneficiorum (z r. 1523), rps.

Kop. 1. AAW: Kopiarnusz Janckiego z r. 1749, s. 38—41. Tytuł: Copia privilegii super Praedicatorum manuale Ecclesie Collegiate Lovicensis.

2. AKŁ: Kopiarnusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 117—123. Tytuł: 1492. Privilegium fundationis Praedicatoris per Sbigneum a. G.

Wyd. Liber beneficiorum, t. II, s. 522—525.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 26.

Wzm. Liber beneficiorum, t. II, s. 252.

Uw. 1. Dokument erekcyjny ołtarza św. Jakuba w kolegiacie łowickiej z r. 1465 jest wyżej pod nrem 8.— Por tutaj przyp. 4.

2. O dwóch kaznodziejach manualnych istniejących w tejże kolegiacie od r. 1433 zob. przyp. 12.

In nomine Domini amen. Sbigneus Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznen-sis archiepiscopus et primas¹. Ad perpetuam rei memoriam. Convenit nobis, qui licet immeriti pastoralis cure officium tenemus, ut illos, qui pietatis actibus in presenti devotos se exhibent, post huius incolatus caliginosi transitum ad beate vite ianuam feliciter perducere valeamus. Sane quia venerabilis vir dominus olim Iacobus de Covalevicze decanus Ecclesie Collegiate Beate Marie Lovicensis² Diocesis nostre Gneznen-sis considerando, quod licet in eadem Ecclesia Lovicensi verbum Dei populo christiano pro-

11. ¹ Zbigniew Oleśnicki — zob. nr 10, przyp. 1.

² Jakub z Kowalewic — zob. nr 8, przyp. 3.

ponatur, tamen quia officium^a predicacionis nedum certum directorem seu predicatorem habeat, certum altare per eum, dum viveret, in augmentum laudis divine et salutis anime sue remedium ad honorem Omnipotentis Dei et Gloriosissime Virginis Marie, sub titulo beati Iacobi apostoli et aliorum sanctorum, in privilegio fundacionis et ereccionis dicti altaris expressorum, in ipsa Ecclesia Lovicensi fundatum et dotatum ac per reverendissimum patrem dominum olim Iohannem Gruszczynski archiepiscopum Gneznensem, predecessorem nostrum³, ad huiusmodi dicti domini Iacobi decani dotacionem confirmatum et erectum⁴, post obitum Stanislai parochialis in Pyantek nostre diocesis predicte rectoris et dicti altaris altariste et possessoris⁵, pro officio predicacionis perpetuo in Ecclesia Lovicensi predicta per nos fundando et instituendo et^b eiusdem officii direttore^c seu predicatore^d pro tempore cum omnibus eiusdem altaris fructibus, redditibus et proventibus^e ac domo pro altarista iuxta eandem ecclesiam collegiatam sita, bona intra se deliberacione prehabita, deputat et voluit esse deputatum, prout in certis quibusdam literis nostris, ad instantem dicti domini decani petitionem desuper confectis, quas hic pro insertis et sufficienter expressis habere volumus, plenius continetur et habetur⁶. Idcirco nos dicti olim domini Iacobi voluntatem et affectum commendantes et in effectum celerius deducere cupientes, presertim cum dictum altare per obitum dicti olim Stanislai altariste et possessoris eiusdem immediati, nunc videlicet die^f octava mensis Maii apud eandem Ecclesiam Collegiatam Lovicensem defuncti⁵, vacare dinoscitur, officium predicacionis perpetuum in eadem Ecclesia Collegiata Lovicensi in nomine Domini fundavimus et instituimus, ^g- fundamusque et instituimus ^g- per presentes decernentes^h, ut exnunc et de cetero temporibus duraturis taleⁱ officium predicacionis in ipsa Ecclesia Lovicensi habeatur, Officiumque Predicacionis Perpetuum Ecclesie Collegiate Lovicensis intituletur et nominetur. Pro cuius quidem officii predicacionis dotacione et ipsius directoris seu predicatoris pro tempore sustentacione altare predictum sancti Iacobi, sicut premittitur, in ipsa ecclesia fundatum et erectum cum omnibus et singulis suis fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et pertinentiis universis, videlicet decima manipulari cuiuslibet grani et seminis ac eciam canapi in Pliczvyja⁷, villa mense nostre

11. ^a officii kop. 2 ^b brak w kop. 1—2, LB ^c directorem kop. 1—2
^d praedicatorem kop. 1—2 ^e pertinentibus kop. 1 ^f de LB ^g-^g brak w
 LB ^h decernendo LB ⁱ hoc kop. 1—2 ^j Sochaczew kop. 2, LB

³ Jan Gruszczyński — zob. nr 7, przyp. 1.— Dokument nin. nie uważa go za wótfundatora ołtarza św. Jakuba w kolegiacie łowickiej.

⁴ Erekcja ołtarza i ołtarii św. Jakuba w nrze 8.

⁵ Stanisław pleban par. Piątek i kapelan ołtarii św. Jakuba w kolegiacie łowickiej, zm. 8 maja 1492 r.

⁶ Akta te nie zachowały się.

⁷ Płyćwia — zob. nr 8, przyp. 4.

archiepiscopalis in tenuta Squiernyevicensi⁸ consistente, necnon orto et area circa pontem civitatis Lovicensis eundo versus Sochaczow⁹, per dictum olim dominum Iacobum decanum pro dicto altari et eius altarista emptis et comparatis, et domo predicta pro altarista edificata et constructa, per altaristas altaris predicti pro tempore a primeva ipsius fundacione et dotacione plene et integre ac pacifice et quiete tenta, habita et possessa. Adicientes^k insuper et iungentes ad hec aliam decimam manipularem cuiuslibet grani et seminis post omnes agros et araturas kmethonales in Malischicze¹⁰, villa eciam mense nostre archiepiscopalis sub castro nostro Lovicensi consistente, provenientes^l et a tempore fundacionis Collegii¹¹ in ipsa ecclesia pro tempore predicatoribus eiusdem designatam¹² et per predicatorum pro tempore ratione officii predicacionis huiusmodi plene et integre, pacifice et quiete, semper et hactenus tentam, habitam et possessam concessimus, appropriavimus et incorporavimus, concedimusque, appropriamus et incorporamus usibus eiusdem predicatoris pro tempore omnibus modis promptam³; quem volumus et decernimus esse temporalem sive manualementem, ita quod possit immutari et ab eodem officio alienari ex iustis duntaxat et rationabilibus causis. Ut autem metu alienacionis et mutacionis huiusmodi predicator ipse in officio ipso et proponendo verbo Dei tanto diligencius se exerceat et virtutibus ac bonis exemplis ceteris prestet, ex certis causis, animum nostrum legitime moventibus, ac ad instantem petitionem Venerabilis Capituli dicte Ecclesie Lovicensis, et de expresso consensu venerabilis domini Nicolai Cothwicz^m decretorum doctoris, decani Ecclesie Lovicensis¹³, cui ratione huiusmodi decanatus in fundacione et dotacione altaris predicti ius patronatus et presentandi altaristam et predcatorem fuerat reservatum et concessum, titulum prefati altaris et perpetuitatem duximus fore extinguendosⁿ et extinguimus presentium per tenorem, ita quod de cetero altare predictum titulo perpetui beneficii careat et sit omnino vacuatum, salvis tamen oneribus per fundatorem impositis, statuentes et decernentes, quod exnunc et in futurum perpetuis temporibus

^k adicientes LB ^l pertinentem LB ³ lekcja prawdopodobna; promptura fot., profutura kop. 1—2, LB ^m Cotlewicz kop. 2 ⁿ extinguendam kop. 2,

⁸ Skierniewice — zob. nr 8, przyp. 6; nr 9, przyp. 24.

⁹ Sochaczew — zob. nr 8, przyp. 21.

¹⁰ Małszyce — zob. nr 5, przyp. 59.

¹¹ Kapituła łowicka, fundowana i erygowana w r. 1433 — por. nr 5.

¹² Od czasu erekcji kolegiaty w Łowiczu istnieli w niej dwaj kaznodzieje zwyczajni, którzy też mieli pełnić obowiązki spowiedników — por. nr 5.

¹³ Mikołaj Kotwicz ze Żnna, dr prawa kan. (czy nawet ob. prawa), notariusz kapituły gnieźnieńskiej, dziekan łowicki od 1492, kantor poznański 1493, tamt. oficjał gen. 1499. kanonik gnieźnieński 1503. Pisarz król. 1502, prawnik, poeta, zm. ok. 1508 (Korytkowski: Pralaci, t. II, s. 315—317.— Kurasiowa: Kancelaria, s. 134, nr 82.— Wieteska: Katalog, s. 39).

decanus et Capitulum dicte Ecclesie Lovicensis ad predictum officium predicacionis, quociens locus et tempus se obtulerint, eligendi, nominandi et assignandi manualementem rectorem seu predicatorem, virum idoneum et valentem, ipsumque mutandi, amovendi et alienandi, duntaxat ex iustis et rationabilibus causis, ut premissum est, quociens expedire videbitur, plenam et liberam habere debeant facultatem. Qui quidem predicator ratione officii predicacionis huiusmodi debeat predicare et proponere verbum Dei in ipsa Collegiata Ecclesia Lovicensi diebus dominicis et festivis ad populum, ac etiam diebus quadragesimalibus aliisque temporibus consuetis et locis opportunis, quociens visum fuerit et necesse pro laude et honore Dei et populi christianam informacione. Quo finito exhortetur populum, ut pro pace et unitate Sancte Matris Ecclesie, felici statu Regni et pro nobis, ac pro nostre dictique olim domini Iacobi decani, qui huiusmodi officii predicacionis primarius fuit dotator, animarum salute orare velit, propiciacionem divinam singulariter implorando. Qui etiam predicator pro tempore missas eidem altari annexas, duas videlicet pro defunctis secunda et quarta feriis, imponendo etiam specialem collectam pro sacerdote defuncto, et terciam de Beata Virgine Maria die sabbati singulis septimanis cuiuslibet anni, per se vel per alium, legere et adimplere absque omni negligencia, in quo eius conscienciam oneramus; et alias pro devocione Deum Omnipotentem pro pace et unitate Sancte Matris Ecclesie et Reipublice incremento exorando, onera quoque eiusdem altaris omnia et singula supportando, et in ipsa ecclesia superpiliciatus^o, prout et ceteri beneficiati et altariste, horis et temporibus consuetis incedere teneatur et sit astrictus^p. Pro quo quidem predicacionis officio nunc honorabilem virum dominum Petrum de Crasnopole actu presbyterum¹⁴, sciencia et vita probatum, prefatus dominus Nicolaus decanus una cum Capitulo dicte Ecclesie Lovicensis elegerunt, nominaverunt^q et deputaverunt^r, illudque sibi contulerunt per ipsum regendum, et eius onera iuxta formam preinsertam portandum, ac decimas in villis predictis Pliczvia et Malischicze una cum orto et area predictis pro suis usibus et sumptibus plene et integre occasione officii predicacionis, necnon domo pro altarista, ut prefertur, assignata^{s-} tollendum, percipiendum et utifruendum^{s-}. Quodque iam exnunc eidem Petro et in futurum alteri predicatori, et ad officium predicacionis huiusmodi sive per cessum, sive^t decessum ipsius per decanum et Capitulum Ecclesie Lovicensis predicte electo, nominato et assumpto liceat vigore presencium corporealem, realem et actua-

extinguendum LB ^o superpelliceatus kop. 2, superpelliciatus LB ^p adstrictus LB ^q nominarunt LB ^r deputarunt kop. 1 ^{s-s} tollendi, percipiendi et uti fruendi kop. 2 ^t następuje per w kop. 2 ^{v-v} brak w LB ^w Kalyewicze kop. 2.

¹⁴ Piotr z Krasnopola, wsi kościelnej w dek. sejneńskim, prezbiter.

lem decimarum in Pliczvy et in Malischicze predictarum, pro dicto officio predicacionis designatarum, ac orti, aree et domus predictae possessionem libere apprehendere et pro suis usibus retinere, quamdiu in predicacionis officio huiusmodi laboraverit ^v et predicaverit ^v. In cuius rei testimonium nostrum et dicti Capituli Lovicensis sigilla presentibus sunt appensa. Datum et actum in Lovicz apud ecclesiam collegiatam eiusdem sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, die vero prima mensis Iunii, nobis inibi cum venerabilibus et honorabilibus viris dominis: Clemente de Nyeznamirovicze preposito¹⁵, Iohanne de Czyecho-slavicze custode¹⁶, Stanislae de Schamovo¹⁷, Nicolao de Byelavicze¹⁸, Iohanne Grabya de Vola Grabyna¹⁹, Paulo Chodakowski²⁰, Iohanne de Vagancze²¹ et Iohanne de Grothkow²² prelati et canonicis dicte Ecclesie Collegiate Lovicensis existentibus; presentibus etiam honorabilibus viris: Laurencio de Vawrzincicze in Znenna²³ et Paulo de Sbaschyn in Vissoki-nicze²⁴ parochialium ecclesiarum rectoribus, notariis publicis scribisque nostris, testibus ad premissa vocatis pariter et rogatis.

12.

26? sierpnia 1506

Andrzej (Róża z Borzyszewic Borzyszewski) arcybiskup metropolita gnieźnieński i prymas powtarza i potwierdza dokument erekcyjny kolegium

¹⁵ Klemens z Nieznamierowic, wsi kościelnej dek. Drzewica, prepozyt łowicki ok. 1492 (Wieteska: Katalog, s. 33).

¹⁶ Jan z Ciechosławic, wsi na ter. par. Piątek w dek. łączycskim, kustosz łowicki ok. 1492 (Wieteska: Katalog, s. 33).

¹⁷ Stanisław z Szamowa (Szamowski) — zob. nr 10, przyp. 11.

¹⁸ Mikołaj z Bielowic, wsi w par. Opoczno, kanonik łowicki. Ks. Wieteska (Katalog, s. 34) nazywa go, za kopiańszem Śląddeckiego, Mikołajem z Kalewicz!

¹⁹ Jan Grabya z Grabynęj Woli, wsi na ter. par. Srocko w dek. tuszyńskim, kanonik łowicki ok. 1492 (Wieteska: Katalog, s. 34).

²⁰ Paweł Chodakowski h. Dołęga kanonik gnieźnieński w r. 1490, łowicki ok. 1492, pleban par. Koldrąb w dek. rogowskim, kanonik reg. lat. w Trzemesznie, zm. 1527 (Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 129—131. — Wieteska: Katalog, s. 34).

²¹ Jan z Wagańca (wsi w par. Zbrachlin dek. mieszawskiego) Waganiecki kanonik i oficjał łowicki ok. 1492—1494 (Wieteska: Katalog, s. 34 z imieniem Piotr!).

²² Jan z Grotkowa (wsi na ter. par. Jarząbkowo w dek. wrzesińskim) Grotkowski h. Ogończyk kanonik łowicki przed 1492, tamt. oficjał i pleban w St. Rawie. W r. 1520 ufundował w kolegiacie łowickiej tzw. plebanów wiejskich — zob. niżej nr 16, zm. w 1520 (Wieteska: Katalog, s. 34).

²³ Wawrzyniec z Wawrzeńcyc, obec. także pleban w Żnunie — zob. nr 10, przyp. 14.

²⁴ Paweł ze Zbąszyna pleban par. Wysokienice w dek. rawskim, notariusz publ. i pisarz kancelarii arcybiskupiej.

wikariuszy i mansjonarzy w kolegiacie łowickiej, wystawiony w roku 1467 przez arcybiskupa Gruszczyńskiego.

Or. nie znany. W r. 1939 znajdował się w AAW — por. fot.

Fot. (początek). Kwiatkowski: Kapituła, po s. 72.

Uw. 1. Miejsce wystawienia dokumentu, wyrażone na jego końcu, nie jest mi znane.

2. Dok. erekcyjny tegoż kolegium — wyżej pod nr 9.

13

Bolonia, 21 grudnia 1506

Juliusz II papież, na prośbę prepozyta i kapituły łowickiej, zatwierdza zmiany, jakie zaszły w tamt. kolegiacie na skutek erekcji przez arcybiskupa Gruszczyńskiego kolegium wikariuszy i zarazem mansjonarzy, powierzenia im duszpasterstwa w tejże świątyni i parafii oraz zwolnienia prałatów i kanoników z obowiązku ścisłej rezydencji. Jednocześnie papież udziela absolucji z kar kościelnych wspom. prałatom i kanonikom, gdyby jakieś zaciągnęli z okazji tych przemian.

Or. nie znany.

Wp. AAG: Liber beneficiorum (z r. 1523), rps.

Kop. 1. AAW: Kopiarusz Januckiego z r. 1749, s. 61—63. Tytuł: Sequitur copia bullae Julii papae erectionem et fundationem Ecclesiae Collegiatae Lovicensis confirmantis.

2. AKŁ: Kopiarusz Sladckiego sprzed r. 1810, s. 123—126. Tytuł: 1506. Bulla Julii papae erectiones Collegiatae confirmans.

Wyd. 1. Liber beneficiorum, t. II, s. 546—547.

2. Kwiatkowski: Kapituła, s. 569—570.

Przekł. pol. Kwiatkowski: Kapituła, s. 72—76.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 27.

Lit. Kwiatkowski: Kapituła, s. 71—72 (naciągana interpretacja powodów wystawienia dokumentu).

Uw. Dok. erekcyjny kol. wikariuszy w kolegiacie łowickiej z r. 1467 — wyżej pod nr 9.

Julius episcopus, servus servorum Dei ¹. Ad perpetuam rei memoriam. His, que pro ecclesiarum quarumlibet et personarum in illis divinis laudibus insistencium laudabili successu ac commoditatibus, necnon pro animarum cura diligenter exercenda facta dicuntur, quum a nobis petitur, adicimus ^a apostolici muniminis firmitatem. Sane pro parte dilectorum filiorum moderni prepositi ² et Capituli Ecclesie Beate Marie Virginis oppidi Lovicensis

13. ^a adicimus kop. 1—2, LB, Kwiat. ^b autoritate kop. 2 ^c curam kop.

13. ¹ Juliusz II papież rządził Kościołem w l. 1503—1513.

² Klemens z Nieznamierowic — zob. nr 11, przyp. 11, albo Stanisław Szamowski — por. nr 10, przyp. 11.

Gneznensis Diocesis nuper nobis exhibita peticio continebat, quod alias bone memorie Iohannes archiepiscopus Gneznensis³ pro divini cultus augmento in dicta ecclesia vicepreposituram, vicarias et mansionarias perpetuas, de consensu et voluntate dilectorum filiorum capituli eiusdem ecclesie, ordinaria auctoritate^b erexit et creavit, ac singulos canonicos ipsius ecclesie a cura animarum, quam gerebant et habebant, absolvit; necnon monocularitatem et continuum residenciam prelati et canonicis dicte ecclesie relaxavit et absolvit ad instar aliarum dicte diocesis collegiatarum ecclesiarum, ac onus cure^c animarum et regimen tocius parochie prefate ecclesie in illius vicarios perpetuos, canonicales nuncupatos, in solidum transtulit et eandem ipsis commisit exercendam cum certis Capituli^d ordinationibus atque statutis super missarum et divinorum officiorum celebratione, necnon direccione et manutencione ac certis declaracionibus et determinationibus super testamentis, domibus, agris, pratis et hortis pro ipsis vicariis habendis tunc expressis, ac nonnulla tunc expressa vicariis et mansionariis data et assignata ratificavit, approbavit, incorporavit et robur perpetue firmitatis obtinere debite decrevit. Ac tunc preposito et pro tempore existentibus prepositis dicte ecclesie personas idoneas ad regendam curam animarum et ad alia onera facienda valentes ad ipsas vicarias et mansionarias, quociens illas per cessum vel decessum vacare contigerit, ad presentacionem prelatorum et canonicorum singillatim^e factam, ad quos ius patronatus et presentandi personas idoneas ad dictas vicarias et mansionarias pertinere voluit, canonicè instituendi et investiendi, ac curam animarum et administracionem spiritualium et temporalium vicariis canonicalibus et eorum cuilibet committendi, ac de prepositura providendi, ipsisque vicariis et mansionariis de se querulantibus iusticiam faciendi ac eorundem excessus, crimina et delicta corrigendi, castigandi, puniendi et compellendi, vicariis et mansionariis eorum privandi et amovendi, ac domos circa ecclesiam predictam sitas et cameras in domo nova ipsarum vicariarum distribuendi et de eisdem providendi omnimodam potestatem et facultatem dedit et concessit, prout in litteris^f ipsius Iohannis archiepiscopi desuper confectis dicitur plenius contineri. Quare pro parte moderni prepositi et Capituli predictorum asserencium, se in pacifica possessione vel quasi premissorum omnium existere, nobis fuit humiliter supplicatum, ut premissis pro illorum subsistencia firmiori robur apostolice confirmacionis adicere^g ac alias in premissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui singularum ecclesiarum felicem et laudabilem successum sinceris desideramus affectibus, modernum prepositum et capi-

1—2, Kwiat. ^d capitulis Lb ^e sigillatim kop. 1, Kwiat. ^f libris Kwiat.
^g adicere kop. 1—2, LB ^h existunt kop. 1—2, existent LB ⁱ ac LB ^j su-

³ Jan Gruszczyński — zob. nr 7, przyp. 1.

tulum prefatos ipsiusque capituli singulares personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et penis, a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existant^h, ad effectum presencium duntaxat consequendum harum serie absolventes et^l absolutos fore censes, huiusmodi supplicationibus^j inclinati premissa omnia per dictum Iohannem archiepiscopum, ut prefertur, facta ac, prout illa concernunt^k, omnia et singula in eisdem litteris contenta et inde secuta quecunque auctoritate^b apostolica tenore presencium approbamus et confirmamus, ac omnes et singulos defectus, si qui forsitan intervenerint^l, in eisdem supplemus, illaque omnia et singula perpetuo observari debere decernimus, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon dicte ecclesie iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum^l liceat hanc paginam nostre absolucionis, approbacionis, confirmacionis, supplecionis et decreti infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac^m beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum. Datum Bononie⁴ anno Domini millesimo quingentesimo sexto, duodecimo Kalendasⁿ Ianuarii, pontificatus nostri anno quarto.

14

Lowicz, 11 września 1510

Jan arcybiskup gnieźnieński i prymas, na prośbę Piotra z Urzędowa oltarzysty i penitencjarza kolegiaty lowickiej, eryguje ufundowany przez niego w tejże świątyni oltarz pt. św. Katarzyny a przy nim stałe beneficjum penitencjarskie, uposażone przez wspom. Piotra czynszem rocznym 7 grzywien pol., pochodzącym z kapitałów umieszczonych na trzech zespołach miast i wsi, jak o tym pouczają inserowane dokumenty, wyst. przez starostę łęczyckiego Mikołaja z Lubrańca. Do obowiązków penitencjarza będzie należało spowiadanie w kolegiacie oraz odprawianie 2 mszy tygodniowo za fundatora, jego rodziców, krewnych i dobrodziejów. Patronat nad nowym beneficjum będzie sprawowała miejsc. kapituła.— Dokument spisał w formie instrumentu notarialnego Wawrzyniec s. Świętosława z Powidza not. publ.

Or. nie znany. Przed r. 1939 znajdował się w AAW pod nrem 13 (40) — nota ks. Kwiatkowskiego w kopiarzyszu Śladeckiego, s. 126.

plicationibus LB^k conveniunt LB^l intervenerunt kop. 2^l homini LB^m et kop. 2ⁿ Calendas kop. 2, Kalendis Kwiat.

⁴ Bononia czyli Bolonia (Bologna), miasto we Włoszech.

Kop. AKL: *Kopiarusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 126—142. Tytuł:* 1510. Erectio Altaris S^{ae} Catharinae, tum Paenitentiarum in Collegiata.

Reg. Librowski. Sumariusz, nr 28.

Wzm. Liber beneficiorum, t. II, s. 253—254.

Uw. 1. Od czasu erekcji kolegiaty w Łowiczu (r. 1433) istnieli w niej dwaj kaznodzieje manualni, którzy także mieli spełniać obowiązki spowiedników — zob. nr 5.— Na temat erekcji stałego urzędu kaznodziejskiego w kolegiacie por. nr 11.

2. Wspom. Piotr z Urzędowa powiększył w r. 1517 dochody nm. ołtarzysty i penitencjarza o dalsze 2 grzywny pol. rocznego czynszu, pochodzące z sumy wniesionej przez siebie na wieś Puczniew w ziemi sieradzkiej. Arcybiskup Łaski usankcjonował dodatek, obciążając beneficjanta trzecią mszą w tygodniu za duszę zmarłego kapłana, przyp. fundatora (*Kopiarusz Śladeckiego, s. 143—144.*— *Librowski: Sumariusz, nr 29.*)

In nomine Domini amen. Ioannes Dei gracia Sancte Ecclesie Metropolitanæ Gneznensis archiepiscopus et primas¹. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter humane condicionis acciones et opera nihil tam salubre tamque efficax esse censeatur quam ad ea meditanda intendere, per que cultus divinus in Dei ecclesiis augeatur, sane hac consideratione dilectus nobis in Christo filius honorabilis Petrus de Urzandow altaris et penitenciarum Ecclesie Collegiate Lovicensis Cracoviensis Diocesis², zelo pie devocionis accensus, cupiens cultum divinum adaugere ac metere in futurum, quod in presenti vita seminaverit, pro sua suorumque parentum et propinquorum salute altare in Ecclesia memorata Collegiata Lovicensi sibi erigi postulat. Altariste quoque [s. 127] eiusdem altaris, qui pro tempore fuerit, ut vitam congruis sustentaret subsidiis, septem marcas pecuniarum census annui monete et numeri Polonice, quadraginta octo grossos marcam in quamlibet computando, titulo reempcionis instar, alias n a W y d e r k a u f, in et super certis bonis empti et comparati, prout in literis magnifici domini Nicolai de Ludbrancz^a palatini Calissiensis et [Lanciciensis^b] Præde-

14. ^a Lubrancz kop. ^b brak w kop. ^c annuens kop. ^d redegii kop.

14. ¹ Jan z Łaski, Łaski h. Korab, 1456—1531, ołtarzysta i pleban w kilku miejscowościach, notariusz publ. w 1480, kanonik poznański 1484, tamt. kantor 1486, prepozyt; kanonik gnieźnieński 1487, tamt. kanclerz 1493; dziekan włocławski 1495, prepozyt kruszewicki, skalbmierski, średzki, kanonik krakowski 1508; koadiutor gnieźnieński 1508, arcybiskup i prymas 1510, legat ur. 1515. Pisarz król. 1486, sekretarz i sekretarz w. 1502, kanclerz kor 1503—1510. Dyplomata i kodyfikator prawa, bardzo czynny i wielce zasłużony dla Kościoła i Państwa (*Estreicher: Bibliografja, t. XXI, s. 79—83.*— *N. Korbut, 2, s. 481—484.*— *Korytkowski: Arcybiskupi, t. II, s. 580—739, t. V, s. 327—328.*— *Szostkiewicz: Katalog, s. 113.*— *Z. Kaczmarczyk: O kanclerzu J. Łaskim, Warszawa 1955.*— *Dworzaczek: Genealogia, tabl. 123.*— *H. Kozakiewiczowa: Meczenat J. Łaskiego, „Biul. Hist. Szt.”, r 23: 1961, s. 3—27*— *Kurasiowa: Kancelaria, s. 140, nr 103.*— *PSB (W. Dworzaczek), t. XVIII (1973), s. 229—237.*— *Hajdukiewicz: Historia, s. 373—374.*)

² Piotr z Urzędowa, wsi kościelnej w dek. kraśnickim, ołtarzysta niewiadomego ołtarza w kolegiacie łowickiej i tamt. penitencjarz zwyczajny.

czensis capitanei³ coram nobis exhibitis, quorum tenor inferius est insertus, vidimus contineri, dedit, donavit et assignavit, nobis debita cum instantia supplicando, quatenus huiusmodi altare erigere et in beneficium ecclesiasticum fundare et creare nostra auctoritate dignaremur. Nos vero, qui in propagacione cultus divini intensis declaramur desideriis, votis prefati domini Petri benigniter annuentes^e, dictum altare ad laudem et honorem sancte Catharine virginis et martiris gloriose⁴ in dicta Collegiata Ecclesia Lovicensi, in sinistra parte ecclesiam ipsam a septentrione intrando, penes hostium situatum, Christi nomine invocato, ereximus, fundavimus et creavimus ac pro penitenciaro perpetuo ecclesie eiusdem assignavimus; erigimusque, fundamus, creamus ac assignamus, prefatasque septem marcas pecuniarum census annui eidem altari et suis ministris, qui pro tempore fuerint, annectimus, ascribimus, incorporamus et appropriamus, nostraque auctoritate confirmamus decernentes, ut de cetero et deinceps dicti census iuri, libertati et immunitati ecclesiasticis subiaceant, utque pro eorum repeticione ad forum iudicis ecclesiastici recurratur. Sed quia huiusmodi census sub reempcionis titulo, ut prefertur, extat comparatus, volumus decernentes quando- [s. 128] cunque ipse census in toto vel in parte reemptus fuerit, pecunia soluta in manibus altariste et patronorum reponi debet, ut alii census quanto celerius comparentur. Verum quia beneficium datur propter officium, statumus, quod altarista seu altaris eiusdem pro tempore existens minister singulis septimanis anni, temporibus perpetuo duraturis, duas missas pro fundatorum parentibus, consanguineis et benefactoribus suis per se vel per alium presbyterum idoneum legat, unam feria secunda de Beatissima Virgine Maria, impositis collectis pro sacerdote defuncto et pro benefactoribus, que incipit Pietate, quesumus, Domine etc., alteram feria sexta de sancta Catharina patrona eiusdem altaris, impositis collectis de Sancta Cruce et pro vivis et defunctis; et si aliquo dierum predictorum festum solemne contigisset, extunc de illo festo missa legatur. Ius autem patronatus et presentandi dicti altaris, quociens vacacio eius contigerit, prelati et canonicis totique Capitulo Ecclesie Lovicensis predicte, de consensu et voluntate dicti fundatoris in perpetuum reservamus et appropriamus. Ad quod quidem altare tempore vacationis ipsius dictum capitulum personam idoneam pro officio penitencie bene valentem loci ordinario instituendam presentabit.

^e brak w kop. ^f Septempris kop. ^g Scheczenin kop. ^h curiensibus kop.

³ *Mikotaj z Lubrańca, Lubrański h. Godziemba ok. 1460—1524, akt. wojewoda kaliski oraz starosta łęczycki i przedecki, od 1511 woj. poznański (PSB (J. Bieniak), t. XVIII (1973), s. 84—85).*

⁴ *Św. Katarzyna — zob. nr 2, przyp. 4.— Ołtarz tej świętej zbudowano po lewej stronie kościoła, blisko wejścia.*

Następują (s. 128—141) trzy inserowane i nie publikowane dokumenty, zapowiedziane w przywileju zasadniczym, wyst. przez starostę łęczyckiego Mikołaja Lubrańskiego.

1) Lubrański oświadcza (Łęczyca, 17 kwietnia 1509), że Jan Skotnicki dziedzic wsi Skotniki w ziemi łęczyckiej przyjął od wspom. Piotra z Urzędowa zapis 30 grzywien pol. za roczny czynsz 2 grzywien (s. 128—132).— Por. Librowski: Sumariusz, nr 28, ins. 1.

2) Tenże Lubrański oznajmia (Łęczyca, 5 czerwca 1509), że Jan z Pokrzywnicy, za zgodą swej żony Katarzyny oraz jej brata Jana z Rogóżna, przyjął od tegoż Piotra z Urzędowa na swoje dobra Pokrzywnica, Zachodzice, Boguszyce i ulicę w Piątku kapitał 60 grzywien pol. za roczny czynsz 4 grzywien (s. 132—137).— Zob. Librowski: Sumariusz, nr 28, ins. 2.

3) Wspom. Lubrański zaświadcza (Łęczyca, 24 lipca 1509), że szl. bracia Jakub i Wincenty z Leszcz dziedz. wójtowie w Łęczycy, za zgodą swej matki Katarzyny, przyjęli od wiad. Piotra z Urzędowa na swoje wójtostwo łęczyckie i wieś Leszcze sumę 30 grzywien pol. za roczny czynsz 2 grzywien (s. 137—141).— Por. Librowski: Sumariusz, nr 28, ins. 3.

[s. 141] In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes nostras literas scribi et in publicam formam redigi^a, nostrique sigilli [appensione^e] mandavimus communiri. Datum in Lovicz anno Domini millesimo quingentesimo decimo, indiccione tredecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini, domini Iulii divina providencia pape secundi anno septimo⁵, die vero undecima mensis Septembris^f. Presentibus ibidem venerabilibus dominis: Nicolao Czepel decretorum doctore, preposito Wratislaviensi⁶, Clemente Bussinski⁷ canonicis Gneznensi-

⁵ Juliusz II papież — zob. nr 13, przyp. 1.

⁶ Mikołaj Czepiel (Czepel) z Poznania, nob. w 1504 do h. Łaskich Korab, 1442—1518, dr prawa kan. 1488, notariusz publ., kortezan i kumulant beneficjów: kanonik wrocławski, kantor gnieźnieński 1461, tamt. kanonik 1482, kanonik krakowski 1486, poznański i plocki 1487, wrocławski, średzki 1479, łęczycki, uniejowski; prepozyt sandomierski przed 1504 i wrocławski 1507, archidiacon pszczewski 1486, śremski 1502 i zawichojski, dziekan kurzelowski, pleban par. Rudawa w dek. krzeszowickim. Sekretarz król., vicecomes imperialis 1481, comes Palacu Laterańskiego 1505. Agent dyplomatyczny, uczony, bibliofil (Łętowski: Katalog, t. II, s. 160—162.— Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 182—186.— Wiśniewski: Katalog, s. 44.— PSB (H. Barycz), t. IV (1938), s. 331—332.— A. Lewicka-Kamińska: Renesansowy księgozbiór M. Czępla w Bibliotece Jagiellońskiej, Wrocław 1956.— Kuraszowa: Kancelaria, s. 117, nr 30.— SPKP (A. Lewicka-Kamińska), s. 147.— Hajdukiewicz: Historia, s. 112—113). Za wyj. Korytkowskiego i Wiśniewskiego wszyscy autorzy podają błęd. rok ur.: 1452.

⁷ Klemens Buszyński pleban w Lublinie przed 1495, kanonik lwowski przybyły z arcybpmem Borzyszewskim ze Lwowa do Gniezna 1503, kanonik gnieźnieński, kancelarz kurii arcybiskupiej i starosta zamku łowickiego 1503, ekonom gen. dóbr arcybiskupstwa 1511, wikariusz gen. w temporalibus 1513, archidiacon gnieźnieński 1514, zm. w 1517 (Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 111—113).

bus, Dominico de Scheczemin⁸ decretorum doctore, archidiacono Sandomiensi, cancellario nostro⁸, Iacobo Schaskowski canonico Cracoviensi⁹, Nicolao Krzyzanowski crucifero¹⁰, Mathia Prussynowski¹¹ et Ioanne Smolyczki¹² curialibus^h nostris, aliisque plurimis ad premissa testibus.

Et ego Laurencius Swantoslai de Powydz clericus Diocesis Gneznensis [s. 142] publicus sacris apostolica et imperiali auctoritatibus notarius et coram memorato reverendissimo in Christo patre et domino Ioanne Dei et Apostolice Sedis gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopo et primate causarum et facti huius scriba¹³; quia predictis omnibus et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, agerentur et fierent, una cum prenominitis testibus presens interfui, eaque omnia et singula premissa, dum sic, ut premittitur, agerentur et fierent, fieri vidi et audivi ac in notam sumpsi; ex qua hoc presens publicum ereccionis instrumentum, manu alterius notarii fideliter scriptum, confeci et in hanc formam publicam redegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, ac sigillo memorati reverendissimi domini archiepiscopi communi in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

15

Ok. roku 1510

Jan Łaski arcybiskup gnieźnieński i prymas eryguje w kolegiacie łowickiej oltarz pt. Bożego Ciała, ufundowany przez Grzegorza z Janisławic (wsi kościelnej w dek. skierniewickim) prepozyta kościoła (szpit.) św. Jana (Chrzcziciela) w Łowiczu. Oltarzysta nowego beneficjum zostaje uposażony rocznym czynszem 9 grzywien pol., pochodzącym z zapisu 180 grzywien, rozlokowanego przez fundatora na kilku majątkach w ziemi łeczyckiej i go-

⁸ Dominik z Secemina, wsi kościelnej w dek. włoszczowskim, h. Dąbrowa, bak. filozofii i sztuk wyzw. w 1491, dr teologii i prawa kan. 1494, archidiacon sandomierski i kanclerz kurii arcybiskupiej ok. 1510, kanclerz gnieźnieński 1512, uczestnik Soboru Lat. V w l. 1513—1515, pielgrzym do Ziemi Świętej 1515, zm. 1519 (Korytkowski: Pralaci, t. III, s. 460—463.—Wiśniewski: Katalog, s. 269).

⁹ Jakub Szyszkowski h. Ostoja kanonik krakowski, zm. po 1527 (Łętowski: Katalog, t. IV, s. 128).

¹⁰ Mikołaj Krzyzanowski krucyfer arcybiskupa, duchowny.

^{11—12} Maciej Prusnowski i Jan Smolnicki dworzanie prymasa Łaskiego, osoby świeckie.

¹³ Wawrzyniec z Powidza, miejscowości kościelnej w dek. witkowskim, notariusz publ. z ust. pap. i ces. oraz pisarz kancelarii zadwornej arcybpa Łaskiego od 1510, dr prawa kan. tudzież archidiacon umejowski i kanonik kaliski przed 1520, pleban par. Zduny w dek. łowickim kolegiaty i pierwszy archidiacon łowicki od 1522, tamt. oficjal 1527—1532, zm. ok. 1533 (Wieteska: Katalog, s. 39.—Librowski: Sumariusz, nr 34.—Zob. nr 22, uw. 1).

stynińskiej. W zamian za to zobowiązany jest do odprawiania 3 mszy tygodniowo w wyznaczonych intencjach. Patronat nad oltarią otrzymują wójt i radni miasta Łowicza.

Or. nie znany.

Wzm. — opis uposażenia oltarii Bożego Ciała: *Liber beneficiorum*, t. II, s. 254—255. Na s. 254 (zgodnie z podstawą wydania) położono jako rok erekcji: 1500. Atoli Łaski objął rządy w archidiecezji 8 maja 1510 r

Uw. 1. Fundacja oltarza musiała nastąpić przed r. 1507, do którego starostą łęczyckim byli Ambroży Pempowski h. Gozdawa i Piotr Dunin z Pratkowic h. Łabędź (nie wiadomo który wcześniej), przyjmujący zapisy pieniężne od prepozyta Grzegorza.— Fundator oltarza nie żył już podczas spisywania dochodów beneficjów w archidiaconacie łęczyckim (ok. 1520), do którego wchodził również okręg łowicki (*Liber beneficiorum*, jw.).

2. Ponieważ kościół św. Jana w Łowiczu i związany z nim szpital był patronatu miejskiego, nac dziwnego ze ich prepozyt powierzył swoją fundację w kolegiacie opiece miasta.

3. Oltarz Bozego Ciała był chron. czwartym wśród bocznych oltarzy wystawionych w kolegiacie: pierwszy św. Mikołaja — nr 7, drugi św. Jakuba — nr 8, trzeci św. Katarzyny — nr 14.

16

Łowicz, 10 października 1520

Jan arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony i prymas, na przedłożenie egzекutorów testamentu śp. Jana z Grotkowa kanonika i oficjała łowickiego — w osobach: Spytka z Bużenina gnieźnieńskiego i krakowskiego oraz Stanisława z Sierzchowa łowickiego, kanoników tudzież Mikołaja z Myślakowic i Pawła z Kawęczyna wikariuszy wiecz. kolegiaty w Łowiczu — eryguje przy tejże świątyni, za zgodą tamt. kapituły, z fundacji wspom. oficjała, instytucję tzw. plebanów wiejskich, złożoną z dwóch kapłanów, dobieranych przez kolegium wikariuszy wiecz., którzy by rezydując przy kościele św. Leonarda poza miastem, zaspokajali potrzeby duszpasterskie we wsiach parafii kolegiackiej, odciążając właściwe kolegium do prac tylko w kolegiacie i na terenie miejskim parafii. Plebani wiejscy zostają nadto zobowiązani do udziału w nabożeństwach wystawnych kolegiaty oraz do odprawiania 3 mszy tygodniowo, wskazanych przez fundatora. Za swe prace będą otrzymywać rocznie po 5 grzywien, stanowiących czynsz od zapisanej przez oficjała sumy, na podanych w innym akcie dobrach. Gdyby jednak z winy kapituły — dla której kanonik zostawia resztę czynszu, tj. 2 grzywny i 16 gr, na dwa aniwersarze za spokój swej duszy — albo z powodu kolegium wikariuszy realizacja plebanów wiejskich nie doszła do skutku, wiad. czynsz 10 grzywien powinien być obrócony na fundację nowego oltarza (oltarii) w kolegiacie, o czym Grotkowski początkowo zamyślał.

Or. *ne znany.*

Kop. AKŁ: *Kopiarusz Śladeckiego sprzed r 1810, s. 153—157. Tytuł: 1520. Erectio Plebanorum Villanorum in Kierchow.*

Reg. *Librowski: Sumariusz, nr 34.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ioannes Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopus, legatus natus et primas¹. Significamus tenore presencium universis, quomodo olim venerabilis dominus Ioannes de Grothkow canonicus et officialis Lovicensis², considerans vicarios perpetuos Ecclesie Collegiate Sancte Marie Lovicensis³ nostre diocesis cura animarum eis annexa, quam actu gerunt in eadem ecclesia, multum gravari, eo autem magis, quod dum cogerentur ire per vicos cum Venerabili Eucharistie Sacramento ad [s. 154] parochianos villanos infirmos in longa nimis distancia, et non in parva copia existentes, tenerentur nihilominus superappreciare aliquem sacerdotem, qui pro eis in choro cantaret, interimque redirent, et alia officia obiret, ad que eciam idem vicarii obligati sunt sub penis in eorum statutis contentis; cupiens eis a tanto labore difficultateque relevare et decori ecclesie in augmento cultus divini aliquid addere, duos sacerdotes in ipsorum vicariorum auxilium, per ipsos vicarios eligendos, manuales et ad nutum ipsorum amovibiles, ordinatos et idoneos, vita et moribus ac exemplo bonos, sub nuncupacione et vocabulo Plebanorum Villanorum. Qui tantummodo ad eosdem villanos infirmos cum Venerabili Sacramento equitarent et circa ecclesiam sancti Leonardi, in domibus eis edificandis, extra oppidum Lowycz consistentem⁴, semper ad hoc parati, equum sibi servando et pabulando, residerent. Tresque missas omni septimana: alteram^a pro peccatis, alteram pro pace, aliam vero pro anima sacerdotis fundatoris defuncti⁵, quacunque die in septimana vellent et possent, dummodo eas omni septimana explerent, sive in ecclesia

16. ^a alterana kop. ^b redirent kop. ^c w kop. brak początku zdania, moze

16. ¹ *Jan Łaska arcybiskup — zob. nr 14, przyp. 1.*

² *Jan z Grotkowa (Grotkowski) — zob. nr 11, przyp. 22.*

³ *Kol. wikariuszy wieczystych erygowano w kolegiacie w r. 1467 — por. nr 9.*

⁴ *Jest to pierwsza chron. wzmianka o kościółku pw. św. Leonarda op., stojącym za miastem na ter. par. kolegiackiej — w przyszłości szpitalnym tej parafii, tutaj jeszcze bez owej nazwy. Skromna lit. przedmiotu, opierająca się na tradycji, a nie dokumentach, pragnie go widzieć jako b. dawny. I tak Oczykowski pisze (Przechadzka, s. 161), że jest z w. XI, co powtarza ks. Wieteska (Wotum 1000-lecia w Łowiczu — Kościół św. Leonarda, w: *Szkice do dziejów Archidiecezji Warszawskiej, Rzym 1966, s. 90*); Katalog zabytków (s. 144) przyjmuje z rezerwą w. XII, za którym znowu idzie Wareżak (Słownik, z. 1, s. 201).— Z tego powodu, że nie wspominają o nim fundacyjne i erekcyjne dokumenty łowickie: kolegiaty (r. 1433) — nr 5, par. Św. Ducha (1404) — nr 2, klasztoru i kościoła Dominikanów (1414) — nr 4, par. Kompina (1445) — nr 6, początku jego nie można dalej cofnąć jak do w. XV.*

⁵⁻⁶ *Ciągle mowa o fundatorze plebanów Grotkowskim.*

illa sancti Leonardi, sive in Collegiata Beate Virginis, per se vel, quando essent impediti equitacione cum Venerabili Sacramento, per alium legerent. Et qui teneantur semper interesse in ecclesia collegiata superpelliceati asperisionibus, thurificacionibus et processionibus, ante vicarios sicut minores incedendo, in omnibus diebus festivis et dominicis ac eciam aliis nonfestis, et presertim cum non essent occupati his officiis, ad que fundati sunt, adiuvando vicarios [s. 155] in cantu et aliis officiis in ecclesia, eis que ut suis principalibus obediendo. Etsi aliquis de Collegio Vicariorum vellet solus ire cum Venerabili Sacramento ad aliquos ex predictis villanis infirmos, debeant sibi iidem sacerdotes cedere loco proque ipso in choro cantare et alia officia ecclesiastica obire, donec rediret^b. Idemque facerent, quando contingeret aliquem ex eisdem vicariis vere, non autem fecte, egrotare aut cum Venerabili Sacramento ad oppidanos, prout obligantur, ire; et contrario, quociescunque contingeret alterum vel utrumque simul ex predictis sacerdotibus, plebanis nuncupatis, similiter vere egrotare vel mori, vicarii, ut ad totam curam ipsius ecclesie collegiate ab antiquo obligati, circa quos solide manere debet, debeant providere, ne negligencia fieret in procurandis villanis infirmis tam diu, donec alium vel alios in locum suum ordinarent et sufficerent, quos ordinare teneantur quam primum poterint. [c] sine preiudicio, quinimo de consensu vicariorum ipsorum et unanimi voluntate fundavit et dotavit, dando seu testamento legando^d, nomine fundi eisdem duobus presbyteris, racione prefate equitacionis ad villanos infirmos cum Venerabili Sacramento ac lectura missarum aliisque officiis per eos exequendis, ut supra premissum est. Ex duodecim marcis et sedecim grossis census annui, per ipsum dominum Ioannem fundatorem diu antea in vim reempcionis alias *n a W y d e r k a u f* empti, prout in literis eiusdem empcionis et vendicionis, que in thesauro Capituli Loviciensis servantur, continetur^e, decem marcas videlicet cuilibet ipsorum duorum sacerdotum per quinque marcas, duas vero marcas cum sedecim [s. 156] grossis eiusdem census ad duos anniversarios, per capitulum prelatorum et canonicorum presencium eiusdem ecclesie omni anno decantandos, cum missis per se vel alium legendis, quorum alter in crastino sancte Scholastice virginis^g, alter vero feria sexta ante [festum sancti^h] Urbaniⁱ decantaretur, similiter dando et convertendo, prout eciam de hoc laciis in actis eiusdem capituli continetur. Volens idem testator et ordinans, ut quociescunque hunc censum simul vel successive redimi continget, tocies principalis pecunia ad alium censum reempcionis, vel quemcunque alium firmum et certum censum tam per vicarios,

jednej linijki tekstu ^d brak w kop. ^e venerabilis kop. ^f Syerzchowo

⁷ Dokument (uwierz. wypis z akt grodzkich) raczej nie zachowany.

⁸ *Św. Scholastyka dziewica, siostra św. Benedykta op., zm. ok. 542. Święto 10 lutego.*

⁹ *Św. Urban papież i męczennik rządził Kościołem w l. 222—230. Święto 25 maja.*

quam capitulum, et non ad aliquem alium usum, convertatur. Volens et ordinans et quo ad vicarios semper de scientia, consilio et voluntate dominorum prelatorum et canonicorum eiusdem Ecclesie Lovicensis, quos huius rei voluit esse superintendentes sub pena adempcionis eisdem vicariis prefatorum duorum presbyterorum in eorum auxilium per ipsum dominum Ioannem, ut premissum est, fundatorum eiusdemque census ad fundacionem altaris in eadem ecclesia collegiata convertendi, iuxta priorem intencionem ¹⁰ eiusdem domini Ioannis fundatoris. Quare constituti coram nobis executores testamenti eiusdem domini Ioannis fundatoris, videlicet venerabiles ^e domini: Spithek de Buzenin Gneznensis et Cracoviensis ¹¹ et Stanislaus de Syerzchow ^f Lovicensis ¹² canonici, ac Nicolaus de Myslakowycze ¹³ et Paulus de Cawyeczyno ¹⁴ vicarii perpetui eiusdem Ecclesie Lovicensis supplicaverunt nobis humiliter, ut prefatam fundacionem erigere ^g donacionemque, dotacionem et ordinacionem ratam et gratam [s. 157] habere auctoritate nostra ordinaria approbare et confirmare, ac in iurisdictionem et tuicionem ecclesiasticam assumere dignaremur. Nos igitur, qui semper toto cordis nostri desiderio augmento cultus divini intendimus, considerataque iusta ipsorum petitione, prefatam fundacionem duorum presbyterorum Plebanorum Villanorum nuncupatorum, de consensu et voluntate ^h eiusdem Collegii Vicariorum Lovicensium, ut premissum est, factam, crida legitime premissa et nemine in termino quocunque ¹ repugnante, in contumaciamque omnium et singulorum, sua communiter vel divisim interesse putantium, in Dei nomine erigendam, dotacionem et ordinacionem approbandam et confirmandam, in tuicionemque et defensionem ecclesiasticam assumendam et ascribendam duximus; prout erigimus, approbamus, confirmamus, assumimus et ascribimus, roburque perpetue firmitatis habere in omnibus punctis et clausulis, prout superius est expressum, decrevimus et decernimus perpetuo et in evum. In cuius rei fidem et testimonium sigil-

kop. ^g regere kop. ^h w kop. następują niepotrzebne słowa: totius Collegii Vicariorum ¹ quicunque kop.

¹⁰ O takim zamiarze Grotkowskiego dowiadujemy się dopiero z tego dokumentu.

¹¹ Spytek z Burzenina (wsi kościelnej w dek. złoczewskim) Bużeński h. Poraj, notariusz publ. z ust. ces. przed. 1487, pleban par. Chruslin w dek. łowickim Św. Ducha, kanonik gnieźnieński 1504, łowicki, krakowski i kantor włocławski przed 1507, kanclerz kurii arcybpa Borzyszewskiego a potem Łaskiego i z jego nominacji starosta zamku uniejowskiego, kustosz gnieźnieński 1518, zm. w 1527 (Łętowski: Katalog, t. II, s. 103—104.— Korytkowski: Pralaci, t. I, s. 113—114.— Wieteska: Katalog, s. 35—36).

¹² Stanisław z Sierzchowa (wsi na ter. par. Bednary dek. łowickiego kolegiaty) Sierzchowski przyp. h. Drzewica, kanonik łowicki ok. 1519—1529, pleban par. Rawa (Wieteska: Katalog, s. 37).

¹³ Mikołaj z Myślakowic, wsi w par. Łęgonice Małe w dek. drzewickim, wikariusz wiecz. kolegiaty w Łowiczu.

¹⁴ Paweł z Kawęczyna, wsi nie wiadomo której na Mazowszu, wikariusz wiecz. łowicki.

lum nostrum presentibus est appensum. Datum in Lowycz decima die mensis Octobris anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo. Presentibus venerabilibus dominis: Spithkone de Buzenin Gneznensi, Cracoviensi et Lovicensi canonico ¹¹, doctore Laurencio de Powydz archidiacono Unyeo- viensi et canonico Calissiensi ¹⁵, doctore Iacobo de Cracovia phisico nostro ¹⁶, Alberto Syrmikowski ¹⁷ et Stanislao Syerakowski ¹⁸ de Lowycz testibus circa premissa. Transivit per manus venerabilis Spythkonis de Buzenin Gneznensis et Cracoviensis canonici, cancellarii ¹¹ suprascripti reverendissimi domini archiepiscopi.

17

Lęczycza — Łowicz, ok. r. 1520

Prawdop. Feliks Naropiński archidiakon lęczycycki i kanonik łowicki, wspomagany przez inną osobę, może Jana Żernickiego notariusza publ., opracowuje — na życzenie arcybiskupa Jana Łaskiego — opisy dochodów beneficjów kościelnych (Liber beneficiorum) w rozległym archidiakonacie lęczycyckim, m.in. uposażeń instytucji duchownych w Łowiczu i okolicy.

Or. (czyst.). AAG: Liber beneficiorum, rps.

Kop. (związane z kolegiatą łowicką) 1. Widymat wyd. w 1 poł. XVIII w. przez kapitułę metrop. gneźn., będący podstawą odpisu przynajmniej dla kop. 2, nie zachowany.

2. AAW: Kopiański Janickiego z r. 1749, s. 1—20, stanowiący podstawę kop. 3.

3. AKŁ: Kopiański Sladckiego sprzed r. 1810, s. 171—202. Tytuł: 1521. Descriptio proventuum Ecclesiae Insignis Collegiatae Loviciensis ex Libro Beneficiorum Ioan. de Laico a. g.

Wyd. Liber beneficiorum, t. II, s. 236—255: beneficja kolegiaty: kapituła (3 prelatury: prepozytura, dziekania, kustodia i 10 kanonikatów), kol. wikariuszy, prepozytura szpit. św. Jana i kościołek św. Leonarda, 4 ołtarie w kolegiacie (św. Mikołaja, św. Jakuba, św. Katarzyny i Bożego Ciała); s. 255—258: par. Św. Ducha w Łowiczu; s. 263—268: par. Kopiańska utworzona z kolegiackiej.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 38.

Uw. 1. Liber beneficiorum (Łaskiego) powstał między r. 1511 a 1523 (LB, t. II, s. IV). W archidiak. lęczycyckim został opracowany ok. r. 1520. Świadczy o tym (m.in.) fakt, iż kanonik i oficjał łowicki Jan z Grotkowa, zm. w poł. 1520 (por. nr 16), podczas wykonywania tego dzieła był jeszcze plebanem par. St. Rawa (LB, t. II, 288). Dołączona zaś w r. 1523 na końcu opisów archidiak. lęczycyckiego znaczna

¹⁵ Wawrzyniec z Powidza — zob. nr 14, przyp. 13.

¹⁶ Jakub z Krakowa dr sztuk wyzw. i medycyny, kanonik łowicki i pleban par. Skierniewice ok. 1510, kanonik lęczycycki i lekarz arcybpa Łaskiego, pleban par. Trębki w dek. gostynińskim ok. 1525, zm. po 1544 (Wieteska: Katalog, s. 38).

¹⁷ Wojciech Sirmikowski czy może Siemikowski — por. nr 18, przyp. 30.

¹⁸ Stanisław Sierakowski z Łowicza, bliżej nie znany.

ilość dokumentów łowickich (LB, t. II, s. 507), którymi zajmuje się nr 19, nie jest z nimi istotnie związana.

2. Opracowany tak, za wyjątkiem archidiak. kamieńskiego, ogólnodieczejny *Liber beneficiorum* znajdował się w kurii arcybpa Łaskiego w Łowiczu. Był tu jeszcze za rządów prym. Jana Węzyka (1627—1638), którego kancelaria wydawała z niego dla jakiejś parafii odpis uposażenia (Librowski: *Repertorium*, cz. 2, stronę podam w przyszłości). Dopiero w poł. XVII stul. dzieło to przewieziono do Arch. (przech.) Kap. Metrop. w Gnieźnie, która odtąd aż do XIX w. wydała na jego podstawie niezliczone kopie wierz. Na czele wszystkich odpisów kładziono zawsze r. 1521, albowiem jeden z rękopisów księgi (archidiak. kaliski) miał właśnie w nagłówku ten rok. Dla Łowicza (ołtarz Bożego Ciała w kolegiacie) pierwszy taki widymat pozyskano w r. 1673 (Kopiarusz Śladeckiego, s. 168—171.—Librowski: *Sumariusz*, nr 37).

3. Obok kościoła i szpitala św. Jana Chrzc. w Łowiczu znajdowała się w r. 1511 osobna kaplica pt. św. Krzyża (*Wizytacje dóbr*, s. 18), pewnie zastępująca ustawicznie meliorowany kościół, o której nie wspomina *Liber beneficiorum*.

4. Opisy beneficjów parafii spoza Łowicza, wcielonych do niektórych instytucji kolegiaty łowickiej, są przeze mnie meldowane na swoich miejscach.

18

Gniezno, ok. 23 kwietnia 1522

Jan arcybiskup gnieźnieński, prymas i legat urodzony widząc, że archidiakoniat łęczycki (archidiecezji) jest zbyt rozległy a tamt. archidiakon nie łatwo dociera do dalszych jego terenów z jurysdykcją i wizytacjami, za zgodą kapituły metrop. gnieźnieńskiej oraz przyzwoleniem kapituł kolegiackich w Łęczycy i Łowiczu, tudzież akt. archidiak. łęczyckiego Feliksa Napopińskiego — obiecując pozyskanie beneplacitum papieskiego — eryguje terytorialny archidiakoniat łowicki oraz takąż prałaturę (jako czwartą) we wspom. kapitule, oddając ją również pod patronat swego starosty łowickiego. Nowy archidiakoniat okręgowy ma przejąć z archidiak. łęczyckiego 2 jego (północno-wschodnie) dekanaty: rawski i bedlnieński, które mniej więcej odpowiadają oficjalatom foralnym łowickiemu i łęgonickiemu. Natomiast prebenda archidiakona w kapitule łowickiej zajmie miejsce kanonikatu fund. Duplice Duże, po rezygnacji z niego lub śmierci kanonika Stanisława z Zawady. Ponadto prymas wcielił nin. aktem do jej uposażenia parafię Zduny, z której świeżo zrezygnował Wawrzyniec z Powidza.— Dokument spisał w formie instrumentu notarialnego Jan s. Wojciecha z Żernik not. publ.

Or. nie znany.

Kop. 1. (współcz.). AAG, B5: Kopiarusz z l. 1459—1585, k. 204v—206. Tytuł: Erectio Lovicensis Archidiaconatus.

2. AKŁ: Kopiarusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 221—227. Tytuł: 1522. Erectio Archidiaconatus Loviciensis.

Wyd. Korytkowski: *Arcybiskupi*, t. II, s. 663—666, przyp. 9.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 46.

Lit. Korytkowska: Arcybiskupi, t. II, s. 611 (błąd, informacja o dekanatach, które miał objąć nowy archidiaconat), s. 612, 663—666.— Kwiatkowski: Kapituła, s. 76—77.— Librow ki: Statuty kapituł, Wstęp.— J Wieteska: Archidiaconat, jak w nrze 5, s. 73—74.

Uw. 1. Pobeżna choćby znajomość okolicy pozwala zauważyć, iż obszar dekanatów bedleńskiego i rawskiego nie pokrywał się z terytorium oficjalatów łowickiego i łęgomckiego zarówno na północno-zachodzie, jak też południowo-wschodzie. Oficjalat łęgomcki musiał obejmować również północną część archidiał. kurzelowskiego.

2. Dokument nin. uległ poważnej modyfikacji w r. 1528. Por. nr 20.

In nomine Domini amen. Ioannes Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopus, ^a primas legatusque natus ^{a1} Ad perpetuam rei memoriam. ^b Iura divina suadent ^c et precepta commovent Ecclesie, ut cure pastoralis provisioni, administracioni et impendenti ^d sollicitudini, quarum per se nequimus, per archidiaconales inquisitiones tam in personis, quam in ipsis ecclesiis edibusque et rebus sacris debitum humeris nostris impendens per alios, de quibus iura perstringunt, exequamur ^b Inde est, quod nos perpendentes amplitudinem Archidiaconatus Lanciciensis ^e diocesis nostre equidem non unici ^f, sed multorum districtuum visitacione ^g onerati ^h, in civitate vero nostra Lovicensi ⁱ, quam archidiaconus ipse Lanciciensis visitaturus esset, populi frequentiam esse, que quanto maior fuerit, tanto maiore ^j cura providenciaque ^k et honorificencia ecclesiastica exornanda ^l foret. In qua licet ecclesia collegiata fuerit ^l per olim predecessores nostros erecta atque ^m fundata, tres prelatos, scilicet prepositum, decanum et custodem, canonicos vero in ⁿ numero decem habens, ^o attamen quod ^o nulli eorum ascripta fuerit iurisdictio loci illius aliorumque locorum et personarum ecclesiasticarum circumcirca existentium ^o. Que loca, ne gregem dominicum, nobis Dei gracia commissum, lupi rapaces ^p lacerent, aut quavis racione in eo ^q scandala pullulent, iure divino perhibente et consciencia nos urgente, sepe sepius obire invisereque necessum ^r est. Quod cum ^s per vires ^t archidiaconi Lanciciensis haud posset sufficienter expleri, de consilio fratrum nostrorum prelatorum et canonicorum tum ^u nostre ^v Gneznensis ³,

18. ^{a-a} legatus natus et primas kop. 2 ^{b-b} brak wyd. ^c swadent kop. 1 ^d impedimenti kop. 1 ^e brak kop. 1, wyd. ^f unius kop. 2 ^g brak kop. 2 ^h onerari kop. 2 ⁱ u wydawcy w całym dokumencie lekcja o brzmieniu miękkim: Lovicensi, Loviciensis ^j maiori wyd. ^k providendaque kop. 1, providenda wyd. ^l exoneranda kop. 2 ^l fuerunt kop. 2 ^m et kop. 2 ⁿ brak kop. 2 ^{o-o} tamen quia kop. 2 ^p mordaces kop. 1, wyd. ^q ea wyd. ^r necesse kop. 2, wyd. ^s non kop. 2 ^t vires kop. 2 ^u tam kop. 2, quam wyd. ^v nostri kop. 2 ^w tam kop. 2, quam wyd. ^x iuris kop. 2 ^y erigendo wyd.

18. ¹ Jan Łaski arcybiskup — zob. nr 14, przyp. 1.

² Zarówno w dok. erekcyjnym kapituły (nr 5), jak też kol. wikariuszy i mansjonarzy (nr 9) jurysdykcję nad duchowieństwem kolegiaty otrzymał tamt. prepozyt.

³ Por nr 2, przyp. 8.

tum^w predictarum Lanciciensis et Lovicensis⁴ Ecclesiarum, ad archidiaconalem dignitatem in Ecclesia predicta Lovicensi erigendam iuxta deliberaciones iure^x consultas procendendum duximus. Cui denuo erigende^y pro fundo canonicatum et prebendam^z in Ecclesia Lovicensi Collegiata predicta^z, quorum venerabilis Stanislaus de Zawada canonicus Lovicensis⁵ ^{aa-}per cessum vel decessum et alias quamlibet aliam dimissionem primo loco vacaturos^{-aa} et plebanatum in villa nostra archiepiscopali Szduny^{ab6}, cuius Laurentius de Powydz^{6a} possessores existunt, ^{ac-}ascribendos et incorporandos^{-ac} statuimus cum annexione iurisdictionis archidiaconalis in civitate nostra Lovicensi et Langonicensi^{ad7}. Sed ne de hoc quispiam^{ae} pretenderet^{af} sibi preiudicari, nostras citacionis in vim cride literas contra sua interesse coniunctim vel divisim putantes premittendas duxeramus et premiseramus ad videndum et audiendum huiusmodi dignitatem archidiaconalem in ipsa Ecclesia Lovicensi per nos denuo cum fundi predicti, specificacione et assignacione erigi, sibi que duorum officialatum, videlicet Lovicensis⁸ et Langonicensis^{ad9} archidiaconalem iurisdictionem adiungi, ascribi et incorporari, ac eandem iurisdictionem archidiaconalem^{ag} in eis duobus officialatibus^{ah-} Archidiaconatui Lanciensi^{-ah} adimi et ab eo dismembrari, seiungi^{ai} et dividi, aliaque tam premissa, quam que videbuntur opportuna ac que iuris ordo suaserit facienda fieri, decerni, consummari^{aj} et perfici, literasque desuper cum nostri dispositione^{ak} decreti perpetui decerni, dari et^{al} concedi. Et quia in termino huiusmodi citacionis nostre, debite execute, nullus, qui premissis^{al} contravenire et ea impugnare vellet coram nobis comparuit, preter venerabilem dominum Felicem Naro-

^{z-z} *szyk*: praedicta Collegiata kop. 2; brak wyd. ^{aa-aa} brak wyd.; w kop. 2 zamast vacaturos: vacationem ^{ab} Zduny kop. 2 ^{ac-ac} ascribendum et incorporandum kop. 2 ^{ad} Langonicensi kop. 1 ^{ac} quidpiam kop. 2 ^{af} penderet kop. 2 ^{ag} brak wyd. ^{ah-ah} Archidiaconatus Lanciensi kop. 2 ^{ai} subiungi kop. 1, wyd. ^{aj} confirmavi wyd. ^{ak} appositione kop. 2 ^{al} brak kop. 2 ^{at} premissus wyd. ^{am} Naropiński kop. 2 ^{an} Archidiaconatus wyd.

⁴ Zob. nr 7, przyp. 10.

⁵ Stanisław z Zawady lub z Zawad — liczne wsie o tych nazwach w daw. archidiec. gmeżn. — (Zawadzki) kanonik drugiej kanonii łowickiej fund. Duplice Wielkie, znany tylko w l. 1521—1522 (Wieteska: Katalog, s. 37).

⁶ Zduny, wieś i par. w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 310.— Zajączkowski: Materiały, cz. II, s. 205).

^{6a} Wawrzyniec z Powidza — zob. nr 14, przyp. 13.

⁷ Łęgonic, miejscowość kościelna w dek. bialskim (Rocznik 1958, s. 188—189).

⁸ Dotąd było wiadomo o istnieniu Oficjalatu i Konsystorza For. w Łowiczu przynajmniej od r. 1466. Moje nie opublikowane w tym względzie badania nad kościelnym ośrodkiem łowickim pozwoliły tę datę przesunąć na r. 1445.

⁹ Dotychczas, literatura prawno-historyczna wiedziała o istnieniu Oficjalatu i Konsystorza For. w Łęgonicach przynajmniej od r. 1466. Nie opublikowane badania napisanego nad tym tematem pozwalają ową datę przenieść na r. 1413.

pyenski ^{am} archidiaconum modernum Lanciensem ¹⁰, qui coram nobis comparens consensit per expressum ad erectionem dicte dignitatis archidiaconalis in prefata Lovicensi Ecclesia, et in adempcionem Archidiaconatui ^{an} suo Lanciensi duorum decanatum ruralium, Ravensis ¹¹ scilicet et Bedlensis ¹², in omniaque et singula in predictis nostris cride literis contenta, reservando sibi duntaxat superioritatem loci in dicta Ecclesia Lovicensi tempore celebrandarum sinodorum ¹³. Ideo erectionem dicte dignitatis in prefata Lovicensi Ecclesia et alia omnia et singula premissa fienda et facienda decreveramus, distuleramus ¹⁴ tamen negocium ipsum ex certis respectibus animum nostrum moventibus ad presens capitulum generale Natalis sancti Adalberti ¹⁵. In quo quidem capitulo generali, de unanimo consensu et voluntate omnium et singulorum prelatorum et canonicorum Ecclesie nostre Gneznensis prefate, dictam dignitatem archidiaconalem in prefata Ecclesia Lovicensi Collegiata, nemine cotradicente, in prefatis canonicatu et prebenda Lovicensi, de generosi domini ^{ap} Gregorii Sarnowski capitanei nostri Lovicensis ¹⁶, tunc ^{aq} coram nobis personaliter ^{ar} constituti, dictorum canonicatus et ^{as} prebende racione capitaneatus predicti patroni consensu expresso, quamprimum illos per cessum vel decessum et quamlibet aliam dimissionem prefati domini Stanislai de Zawada vacare contigerit, et certis proventibus specificandis dicte ecclesie in Zduny parochialis

^{ap} brak kop. 1, wyd. ^{aq} brak kop. 1, wyd. ^{ar} specialiter kop. 1, wyd.
^{as} dwukrotnie w wyd. ^{at} certos wyd. ^{au} brak wyd. ^{av-av} brak wyd.

¹⁰ Feliks (z Naropnej na ter. par. Żelechinek w dek. rawskim) Naropiński h. Bełta, kanonik wrocławski i archidiacon łęczycki przed 1508, prowadził spór z Mikołajem Bedlińskim o kanonię gnieźnieńską w 1508, tamt. kanonik 1510, podkolector kontrybucji król. w archidiec. gnieźn. 1513, sekretarz król., kanclerz bpa wrocławskiego Drzewickiego i tamt. dziekan przed 1525. członek poselstwa prym. Łaskiego do pap. Klemensa VII w 1524, kanonik poznański 1528, łowicki ok. 1529, kurzelowski, pleban par. Zadzm w dek. szadkowskim; gen. ekonom dóbr arcybiskupstwa 1531—1536, wikariusz kapitulny gnieźn. 1535, 1537, kanonik krakowski przed 1540. W katedrze wrocławskiej ufundował 1528 kaplicę św. Marcina, zm. w Rzymie 1541 (Łętowski: Katalog, t. III, s. 364.— Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 76—84.— Wieteska: Katalog, s. 39).

¹¹ Rawa, miasto, ośrodek jednego z dekanatów (wiejskich) archidiak. łęczyckiego (Liber beneficiorum, t. II, s. 236).

¹² Bedlno, wieś kościelna w dek. zychlińskim, stolica drugiego dekanatu archidiak. łęczyckiego (Liber beneficiorum, t. II, s. 429).— Pozostałe dwa dekanaty tegoż archidiakonatu to Szczawin, do którego należała także Łęczyca (tamże, s. 348) i Tuszyn (tamże, s. 163).

¹³ Chodzi o synod całej archidiecezji, który odbywałby się w Łowiczu, jak też o synody cząstkowe, archidiakonalne.

¹⁴ Erekcję archidiakonatu łowickiego zaplanował arcybp Łaski już w r. 1512, razem z utworzeniem archidiak. kamieńskiego (Korytkowski: Arcybiskupi, t. II, s. 611—612).

¹⁵ Święto narodzenia (dla nieba czyli data śmierci) św. Wojciecha — 23 kwietnia.

¹⁶ Grzegorz Sarnowski h. Ślepowron, starosta arcybiskupi łowicki.

in Dei nomine et sub beneplacito Sedis Apostolice¹⁷ ereximus. Eidemque dictos canonicatum et prebendam, necnon ex parochialis predictae in Zduny proventibus decimas manipulares in utraque Jaczkowycze¹⁸, in Jaszyona¹⁹, in Strugyenycze²⁰ per agros advocaciales et in Wrzecze²¹ per agros prediales certis^{at} in ibidem incolis locatos, missalia in Lasznyki²², Zduny et Strugyenycze, et duorum decanatum ruralium predictorum^{au}, videlicet Ravensis et Bedlnensis archidiaconalem iurisdictionem ascribimus, incorporamus et adiungimus, ac dictas decimas et missalia in dicta parochiali in Zduny, iurisdictionemque predictam archidiaconalem in eisdem duobus decanatibus ruralibus Archidiaconatui Lanciensi adimimus et ab eis dismembramus, seiungimus et dividimus pleno iure perpetuo per presentes. Decernentes et volentes, quatenus archidiaconus pro tempore existens dicti Archidiaconatus^{av} Lovicensis sic, ut prefertur, per nos erecti titulo archidiaconatus^{av} in dicta Ecclesia Collegiata Lovicensi superpilicio^{aw} et dalmucio stalloque in choro, ac cum^{ax ay} canonicatu et prebenda predictis^{av}, quorum possessionem absque alia presentacione licebit sibi vigore presentis privilegii, quamprimum^{az} illos per cessum vel decessum memorati domini Stanislai, vel quamvis aliam dimissionem aut quovis alio modo, ut predictum est, vacare contigerit, libere intrare, apprehendere et manu tenere, assecutus fuerit, voce et loco in capitulo, refectionibus quotidianis, anniversariis iuribusque quibusvis, quibus et^{ba} alii prelati et canonici dicte Ecclesie Collegiate Lovicensis et aliis prerogativis, iurisdictionibus et honoribus, quibus alii archidiaconi^{bb} in ecclesiis collegiatis diocesis nostre et presertim^{bb} in Ecclesia antedicta Lanciensi utuntur, fruuntur et gaudent, utatur, fruatur et gaudeat. Mandamus insuper in virtute sancte obediencie et sub excommunicationis pena^{bc}, et aliis penis sinodalibus omnibus et singulis parochialium et aliarum quarumcunque ecclesiarum, monaste-

^{aw} superpelliceo kop. 2 ^{ax} ejus kop. 2 ^{ay-ay} canonicatum et prebendam predictos kop. 1, wyd.; canonicatum et praebendam praedictos kop. 2 ^{az} quam primo kop. 2 ^{ba} brak kop. 1, wyd. ^{bb-bb} brak wyd. ^{bc} brak kop. 2

¹⁷ *Pozwolenie papieskie nie było w tym wypadku konieczne. Łaski miał wystąpić o nie, nauczony smutnymi doświadczeniami w tym względzie.*

¹⁸ *Jackowice Wielkie i Małe, wieś w par. Zduny dek. łowickiego kolegiaty (Rocznik 1958, s. 310.— Wareżak: Słownik, z. 1, s. 114—116.— Zajączkowski: Materiały, cz. I, s. 109).*

¹⁹ *Jasionna, wieś na ter. par. Bolimów w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 302).*

²⁰ *Strugnemce, wieś w par. Zduny dek. łowickiego kolegiaty (Rocznik 1958, s. 310.— Zajączkowski: Materiały, cz. II, s. 120).*

²¹ *Urzecze, wieś na ter. par. Sobota w dek. łowickim Św. Ducha (Rocznik 1958, s. 320).*

²² *Łażniki, wieś w par. Zduny dek. łowickiego kolegiaty (Rocznik 1958, s. 310.— Zajączkowski: Materiały, cz. I, s. 177).*

riorum, oraculorum, locorumque predictorum rectoribus et eorum vicesgerentibus, aliisque presbiteris et clericis in locis predictis constitutis, ut de cetero non Lanciensi, sed ^{bd} Lovicensi archidiacono pro tempore existenti pareant et obediant, et eum ^{be} vel suum vicesgerentem cum reverencia suscipiant procuracionesque debitas dent cum effectu. Et quia ius patronatus predictorum prepositure, decanatus, custodie et dictorum decem ^{bf} canonicatum et prebendarum in ^{bg-} Ecclesia predicta ^{-bg} Lovicensi Collegiata ^{bh-} ad capitaneum Lovicensem ^{-bh bi-} pro tempore existentem laicum a prima fundacione ecclesie predictae et ex consuetudine spectat et pertinet, ideo etiam ius patronatus dicti archidiaconatus capitaneo Lovicensi ^{-bi} laico totaliter reservamus, damus et concedimus perpetuo ^{bj} volentes et decernentes, ut tempore vacationis archidiaconatus predicti ad ipsum personam idoneam nobis vel successoribus nostris presentet de eodem instituendam ^{bk}. Cum autem ecclesiam parochialem predictam in Zduny per cessum vel decessum dicti Laurentii vacare et quempiam ad dictum archidiaconatum Lovicensem sic per nos, ut preferitur, in dictis canonicatu et prebenda Lovicensibus ^{bl} ac proventibus supra descriptis dicte parochialis in Zduny erectum ^{bl} presentari ^{bm-} per dictum ^{-bm} capitaneum Lovicensem laicum, et per nos seu successores nostros, vel per alium quemcumque a nobis seu successoribus nostris potestatem habentem institui et investiri. Sicque ^{bn-} investitum et institutum ^{-bn} archidiaconum possessionem dictorum proventuum ^{bo-} et loci ac ^{-bo} in Ecclesia predicta Lovicensi, etiam adhuc ^{bp} canonicatu et prebenda et aliis iuribus ^{bq} predictis non assecutis contigerit. Volumus, ut idem ipse archidiaconus Lovicensis, ^{br-} qui pro tempore ^{-br} fuerit, cui ius patronatus dicte parochialis in Zduny vacatione ^{bs} eius tocians quociens occurrenti ^{bt} contulimus, conferimus et damus ^{bu} per presentes perpetue, personam idoneam nobis et successoribus nostris presentet de eadem ad ^{bv} vicarium perpetuum instituendum. Cui quidem vicario perpetuo pro tempore existenti curam animarum et ^{bw-} administracionem sacramentorum ^{-bw} ecclesie parochialis predictae in Zduny, ac regimen et gubernacionem proventuum temporalium, preter decimas et alios proventus archidiacono Lovicensi incorporatas ^{bx} et assignatas ^{by bz-} incorporatosque et assignatos ^{-bz} committimus temporibus perpetuis. In cuius rei testimonium nostrum et dicti Capituli nostri Gneznensis sigilla presentibus sunt appen-

^{bd} quam kop. 2 ^{be} cum wyd. ^{bf} ecclesiae kop. 2 ^{bg-bg} predicta ecclesia wyd. ^{bh-bh} Capitaneo Lovicensi wyd. ^{bi-bi} brak kop. 1, wyd. ^{bj} perpetue kop. 2 ^{bk} instituendo wyd. ^{bl} Lovicensi kop. 1 ^{bl} creatum kop. 2 ^{bm-bm} praedictum kop. 2 ^{bn-bn} constitutum et investitum wyd. ^{bo-bo} ac loci et wyd. ^{bp} adne kop. 2 ^{bq} viribus kop. 2 ^{br-br} pro quo tempore kop. 1, wyd. ^{bs} vacationem kop. 1 ^{bt} occurrerit kop. 2, occurrente wyd. ^{bu} donamus kop. 2 ^{bv} ut kop. 1-2, wyd. ^{bw-bw} sacramentorum administracionem wyd. ^{bx} incorporatos wyd. ^{by} assignatos wyd. ^{bz-bz} brak wyd.

sa^{ca}. Actum et datum Gnezne in capitulo generali pro festo Natalis sancti Adalberti celebrato¹⁵ anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo secundo, indicione decima pontificatusque^{cb} assumptionis ad apicem summi^{cc} apostolatus sanctissimi in Christo partis et^{cd} domini, domini Adriani^{ce} divina providencia electi episcopi Dertusensis²³. Presentibus ibidem^{cf} venerabilibus dominis: Ioanne de Lassko^{cg} decano²⁴, Spythkone Buzenski Gneznensi^{ch}, Cracoviensi et^{ci} Lovicensi^{cj} cancellarioque nostro²⁵, Georgio Myskowski²⁶, Mathia^{ck} Slynwyczski²⁷ iuris utriusque doctoribus, Gneznensi-

^{ca} oppensa wyd. ^{cb} pontificatus kop. 2 ^{cc} summum wyd. ^{cd} brak kop. 2
^{ce} Bedriarii kop. 2 ^{cf} idibem wyd. ^{cg} Lasko kop. 2, wyd. ^{ch} w kop. 2
 następuje et ^{ci} brak wyd. ^{cj} Lanciensi kop. 1, wyd. ^{ck} Mathie wyd.

²³ Pap. Hadrian VI z pochodzenia Flandryjczyk, popr. biskup Tortozy w Hiszpanii, rządził Kościołem w l. 1522—1523.

²⁴ Jan z Łasku, Łaski 1499—1560 h. Korab, bratanek arcybiskupa; studiował w Bolonii, Padwie i Rzymie 1514—1519; kustosz łęczycki, kanonik krakowski i płocki (potem kustosz) 1517; wyświęcony na kapłana i dziekan gnieźnieński 1521, sekretarz król. 1522. Odwiedził w Wittenberdze Lutra 1518, w Bazylei Erazma 1523 (od którego zakupił księgozbiór), w Zurychu Zwinglięgo 1524, przystając duchowo do reformacji. Wyrzekł się meszczerze herezji, otrzymując od stryja prepozyturę gnieźnieńską i łęczycką 1526. Zaciągnął się (z bratem Jarostawem) na służbę polityczną króla węg. Zapolyi i oddał się nowatorstwu 1526—1539. Wikariusz kapitulny gnieźnieński 1531, archidiacon warszawski 1538; zabiegał z rodziną i stryjem dla siebie o biskupstwo płockie 1522, arcybiskupstwo gnieźn. 1526—1531; król był gotów dać mu wrocławskie 1530, poznańskie 1539, od Zapolyi otrzymał weszpręmskie 1530. Zerwał z Kościołem i przystąpił do kalwinizmu 1540; w celu ratowania utraconych beneficjów wrócił do kraju i powtórnie fałszywie odprzysięgał się apostazji 1542. Superintendent ewangelicki w różnych miastach Niderlandów, Niemiec, Danii i Anglii 1541—1556, zapraszany przez nie i usuwany. Wróciwszy na stałe do Polski 1556, do śmierci szerzył tu kalwinizm (Estreicher: Bibliografia, t. XXI, s. 83—90.— N. Korbut, 2, s. 484—489.— Łętowski: Katalog, t. III, s. 287—290.— Korytkowski: Pralaci, t. II, s. 499—515.— O. Bartel: Jan Łaski, Warszawa 1955.— H. Kowalska: Działalność reformatorska Jana Łaskiego w Polsce 1556—1560, Wrocław 1969.— PSB (H. Kowalska), t. XVIII (1973), s. 237—244.— Hajdukiewicz: Historia, s. 374—375).

²⁵ Spytek Bużeński — zob. nr 16, przyp. 11.

²⁶ Jerzy Myszkowski (z Przeciszewa na ter. par. Zagroba w diec. płockiej) h. Jastrzębiec, dr ob. prawa, pleban par. Godzianów w dek. skierniewickim przed r. 1517 i par. Zator do 1529; kanonik gnieźnieński i kanclerz kurii arcybpa Łaskiego 1517 oraz członek jego poselstwa do pap. Klemensa VII 1524, kanonik krakowski 1528, tamt. archidiacon 1533; sekretarz król. 1506, wikariusz kapit. krakowski 1535; zastużony prawnik, pragnący zostać biskupem, zm. 1543 (Łętowski: Katalog, t. III, s. 356—357.— Korytkowski: Pralaci, t. III, s. 65—67.— Kurasiowa: Kancelaria, s. 143—144, nr 115).

²⁷ Maciej Śliwnicki h. Korab studiował w Krakowie, Bolonii 1514—1517 i Rzymie 1517—1519 uzyskując doktorat ob. prawa; notariusz publ. 1510, odbywał praktykę w Konsystorzu Krakowskim i Rzymskim. Kanonik gnieźnieński 1519, archidiacon kaliski przed 1521, gnieźnieński 1528, poznański 1541, prowadził spór z wynikiem neg. o dziekanę gnieźn. z Janem Witkowskim 1535—1538; kanclerz arcybpa Łaskiego, sekretarz król. 1535, prepozyt poznański 1542, zm. 1551. Opisał dochody beneficjów archidiacon kaliskiego ok. 1521, należał po 1526 do komisji kodyfikacyjnej prawa mie-

bus, Ioanne Zyrnyczski Lovicensis²⁸, Venceslao Czyrka de Volkovysko^{cl} Vylnensis²⁹, Alberto Szyemykowski Vyelunensis^{cl30} ecclesiarum canonicis, Troiano preposito in Iwanowicze³¹ et Mathia^{cm} de Calyenycze^{cn} decretorum doctore, plebano in Ossyek³², capellanis nostris, aliisque multis testibus circa premissa.

^{co}— Et ego Ioannes Alberti de Zyrnyki clericus Poznaniensis Diocesis, sacra apostolica auctoritate notarius publicus et coram memorato reverendissimo in Christo patre domino Ioanne Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopo, legato nato et primate causarum et facti eiusmodi presentis scribe³³; quia predictis omnibus et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, agerentur et fierent, una cum prenominatis testibus presens interfui, omniaque ea et singula premissa sic fieri vidi et audivi; ideo presens publicum erectionis archidiaconatus instrumentum, manu alterius notarii (me presente aliis arduis occupato negociis) fideliter scriptum, exinde confeci et in hanc publicam formam redegi, sig-

^{cl} Volkovysko kop. 1, Volkorzysko wyd. ^{cl} Vylnensis kop. 1 ^{cm} brak kop. 1, wyd. ^{cn} Calyenyc kop. 1, Kalyenyc kop. 2, Calenicze wyd. ^{co-co} brak kop. skiego (*Liber beneficiorum*, t. II, s. IV, V, VI.— *Korytkowski: Pralaci*, t. III, s. 527—537.— *J. Dworzaczkowa: Z historii projektu kodyfikacji M. Śliwuckiego*, „*Czas. praw.-hist.*”, t. 6: 1954, s. 178—183.— *Hajdukiewicz: Historia*, s. 683—684).

²⁸ Jan z Żernik (miejsowości kościelnej w dek. rogowskim) Żernicki h. Dryja, notariusz publ. z ust. pap. i kurii zadwornej prymasa Łaskiego ok. 1511, pleban par. Jankowo (obec. wieś w par. Strzyżewo dek. gnieźn.) ok. 1517, kanonik łączycycki 1511, łowicki ok. 1522—1526, gnieźnieński od 1526. Z kan. gnieźn. Szymonem z Leśniewa porządkował archiwum tamt. kapituły 1527; przeprowadził rewizję jej majątków 1534. Pobity przez szl. Piotra Pępowskiego w 1540, żył w kalectwie do 1553 (*Liber beneficiorum*, t. I, s. 102.— *Korytkowski: Pralaci*, t. IV, s. 504—507.— *Wizytacje dóbr*, s. 861 (indeks).— *Wieteska: Katalog*, s. 37—38).

²⁹ Wacław Czyrka (Círka) z Wołkowyska w diec. wileńskiej, dr prawa kan., notariusz publ. z ust. pap. i w kancelarii Łaskiego, kanonik wileński przed 1522, łowicki ok. 1524, tamt. kustosz 1529 (*Wieteska: Katalog*, s. 38).

³⁰ Wojciech Siemikowski (z Siemkowic, daw. Siemkowice) h. Oksza, pleban par. Borszewice w dek. łaskim i kanonik wieluński ok. 1522, kanonik gnieźnieński 1540, tamt. kanclerz 1547 i scholastyk przed 1558. Był agentem w Rzymie z ramienia kilku biskupów pol., gdzie miał studiować, przyjąć w 1550 święcenia kapłańskie i umarł w 1558 (*Liber beneficiorum*, t. II, s. 101.— *Korytkowski: Pralaci*, t. III, s. 488—489).

³¹ Jan Trojan ze Śleszyna, wsi kościelnej w dek. żychlińskim (Szleszyński) h. Wienawa, dr prawa kan., kapelan arcybpa Łaskiego, prepozyt par. Iwanowice i Łask ok. 1521, kanonik łączycycki, pierwszy prepozyt kapituły w Łasku od 1525. Ok. 1521 opisał dochody beneficjów w terytorium wieluńskim (*Liber beneficiorum*, t. I, s. 92, 445—446; t. II, s. IV, VI, 92, 110).

³² Maciej z Kalenic (wsi na ter. par. Pszczonów w dek. łowickim Św. Ducha) dr prawa kan., pleban par. Osiek w dek. kolskim, gdzie współcz. nazywano go Mazowszaninem, kapelan prymasa Łaskiego ok. 1521—1522 (*Liber beneficiorum*, t. I, s. 220).

³³ Zob. przyp. 28.

noque et nomine meis solitis et consuetis una cum sigilli dicti reverendissimi domini archiepiscopi de sue paternitatis mandato appensione consignavi in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum, rogatus et requisitus quando idem ^{cp} privilegium ita subscriptum erat ^{co}.

^{ca} Transivit per manus mei Ioannis Lathalski prepositi Gneznensis ^{ca34}.

19

Łowicz, po 22 lipca 1523

Kapituła łowicka, na polecenie arcybiskupa Jana Łaskiego, sporządza kopie 21 ważniejszych swoich dokumentów z lat 1433—1519. Ostatnią, nie numerowaną pozycję (byłby to nr XXII) stanowi skrócony opis dochodów prebend pralackich i kanonickich tejże kapituły. Dokumentację ową zamieszczono w Liber beneficiorum Łaskiego, na końcu opisów archidiaconatu łączyckiego.

Or. (czyst.): AAG: Liber beneficiorum, rps.

Kop. 1. Widymat wyd. 17 czerwca 1747 r. kapituła łow. przez kapitułę metrop. gnieźn. na podstawie or., nie zachowany (Kopiarusz Janickiego, s. 69.— Kopiarusz Śladeckiego, s. 220).

2. AAW: Kopiarusz Janickiego z r. 1749, s. 20—69.

3. AKŁ: Kopiarusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 202—220, przed s. 202 i po 220.

Wyd. Liber beneficiorum, t. II, s. 507—552.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 39, 45.

Uw. 1. Tytuł we wszystkich przekazach: Inventarius Ecclesie Collegiate Sancte Marie Lovicensis ad mandatum et compulsum reverendissimi in Christo patris domini et domini Ioannis Dei gracia Sancte Ecclesie Gneznensis archiepiscopi, legati nati et primatis, extractus quantum ad privilegia, donaciones omnes et singulas, universaliter et generaliter, specialiter tamen ad fundum uniuscuiusque

I, wyd. ^{cp} quidem kop. 2 ^{ca-ca} per manus reverendi patris et domini Ioannis Lathalski prepositi Gneznensis, Cracoviensis et Lanciciensis Ecclesiarum transivit kop. 1; w wyd. zamiast Cracoviensis: Posnaniensis i brak słowa transivit.

³⁴ Jan z Latalic (wsi w par. Węglewo dek. pobiedziskiego) Latalski h. Prawdzic, 1463—1540, studiował w Krakowie ok. 1502 i 1504, notariusz Konsystorza Gen. w Poznaniu ok. 1488, sekretarz król. przed 1492, sekretarz w. przed 1524, kanclerz kr. Elżbiety 1498—1507. Kanonik poznański 1495, tamt. prepozyt 1523, prepozyt gnieźnieński 1500, krakowski 1503, łączycki 1506. Biskup poznański 1525, krakowski 1536, arcybiskup gnieźn. i prymas 1537. Czynnny na polu kościelnym i politycznym, mecenas (Estreicher: Bibliografia, t. XXI, s. 329.— Łętowski: Katalog, t. II, s. 95—100.— Korytkowski: Arcybiskupi, t. III, s. 45—80; t. V, s. 323.— Szostkiewicz: Katalog, s. 107.— Nowacki: Archidiecezja, t. II, s. 91—92.— Kurasiowa: Kancelaria, s. 137, nr 94.— PSB (I. Sułkowska-Kurasiowa), t. XVI (1971), s. 562—563.— Hajduktewicz: Historia, s. 348—349).

prelati et canonici, secundum quod continent in erectione et privilegio fundatoris et aliorum reverendissimorum dominorum, qui donaverunt certis dotibus, decimis ipsam Ecclesiam Lovicensem et ipsos prelatos et canonicos, ut patet ex privilegiis suarum paternitatum, necnon censibus, proventibus, emolumentis omnibus et singulis iuxta paternitatis sue reverendissime mandatum editum sub anno Domini millesimo quingentesimo vicesimo tercio, die vicesima secunda Iulii.

2. Por. nr 17.

20

Łowicz, 9 kwietnia 1528

Jan arcybiskup gnieźniński, prymas i legat urodzony zmienia w dwóch istotnych sprawach treść dokumentu erekcyjnego archidiaconatu łowickiego z kwietnia 1522 r. Po pierwsze — na prośby duchowieństwa dekanatu bedlnieńskiego, a za zgodą obydwu archidiak.: łącz. F. Naropińskiego i łow. Wawrzyńca z Powidza oraz kapituły metrop. gnieźnińskiej — przywraca wspom. dekanat archidiaconatowi łączyckiemu. Po wtóre — proszony przez wikariusza wiecz. par. (archidiaconońskiej) Zduny Grzegorza ze Słupcy, a za przyzwoleniem archidiak. łow. Wawrzyńca z Powidza i kapituły gnieźn. — powiększa uposażenie tegoż wikariusza. We wszystkich innych punktach zasadniczy dok. erekcyjny archidiak. łowickiego ma zachować swoją poprzednią moc.— Dokument spisał w formie instrumentu notarialnego Wacław Czyrka z Wołkowyska not. publ.

Or. nie znany.

Kop. AKŁ: Kopiariusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 244—249. Tytuł: 1528. Erectionis Archidiaconatus Lovicensis reformatio.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 50.

Lit. J. Witeska: Archidiaconat, jak w nrze 5, s. 74.

Uw. Por. nr 18.

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Nos Ioannes de Lasko Dei et Apostolice Sedis gracia archiepiscopus Gneznensis, primas legatusque natus¹. Significamus tenore presencium, quibus expedit, universis presentibus et futuris harum noticiam habituris. Quomodo cum aliquanto ante tempore, de consilio et consensu fratrum nostrorum prelatorum et canonicorum tam nostre Gneznensis Metropolitane, quam Lanciensis et Lovicensis Collegiatarum Ecclesiarum, archidiaconalem dignitatem in Ecclesia predicta Lovicensi in decimis et proventibus canonicatus et prebende Lovicensis, quorum venerabilis olim Stanislaus de Zawady tunc possessor extiterat², necnon in decimis manipularibus villarum utraque Jaczkowy-

20. ¹ Jan Łaski arcybiskup — zob. nr 14, przyp. 1.

² Stanisław z Zawady lub z Zawad — zob. nr 18, przyp. 5.

cze³, Jaszyona⁴, Strugyenycze⁵ de advocatorum agris et in Wrzeczce⁶ de agris predialibus, certis colonis ibidem locari solitis, missalibus in Lasznyki⁷, Zduny⁸, Strugyenycze, a parochiali ecclesia in Zduny, cuius Laurentius de Powydz tunc possessor fuerat⁹, separatis et dismembratis ac eidem archidiaconali dignitati una cum iurisdicione archidiaconali duorum decanatum ruralium Ravensis¹⁰ et Bedlnensis¹¹, ab Archidiaconatu Lanciciensi similiter [s. 245] separata atque dismembrata, unitis et incorporatis, de venerabilis domini Felicis Naropyenski archidiaconi Lanciensis moderni¹², ac Stanisłai de Zawady et Laurentii de Powydz possessorum predictorum^a consensu expresso, crida legitime premissa, nemine contradicente, creaveramus, fundaveramus et erexeramus, cum certis ordinacionibus et decretis cultum divinum et regimen cure pastoralis concernentibus non improbandis, prout hec in literis patentibus erectionis nostre, nostro et Venerabilis Capituli Gneznsis sigillo consignatis, de data Gnesne in capitulo generali Natalis divi Adalberti patroni nostri de anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo secundo confectis lacius continetur¹³. Sed quoniam inter homines nihil est adeo indubitatum, quin non posset, licet id sit admodum iustum, successu temporis suscipere quandam sollicitam dubitationem, unde evenit, quod licet creacio et erectio dignitatis archidiaconalis predictae cum dismembracionibus, unionibus, annexionibus et incorporacionibus suis nobis, dum in esse deducebantur, vise fuerant ex omni parte nemini onerosae atque iuxta formam iuris confectae, nihilominus postea ex certis causis reformatione plurima in punctis et articulis infrascriptis egere videbantur. Siquidem clerus universus Decanatus ruralis Bedlnensis et honorabilis Gregorius de Slupcza vicarius perpetuus ecclesie parochialis in Zduny¹⁴, per nos vigore erectionis et dismembracionis predictarum de novo creatus et institutus, sua nobis insinuacione monstraverit, qualiter, dum in Ecclesia Lovicensi Collegiata sinodi archidiaconales¹⁵ et contribuciones ecclesiastice

20. ^a praelatorum kop. ^{b-b} deferre et censum officialis Lanciensis kop.

³ Jackowice, wieś — zob. nr 18, przyp. 18.

⁴ Jasionna, wieś — zob. nr 18, przyp. 19.

⁵ Strugienice, wieś — zob. nr 18, przyp. 20.

⁶ Urzeczce, wieś — zob. nr 18, przyp. 21.

⁷ Łażniki, wieś — zob. nr 18, przyp. 22.

⁸ Zduny, wieś kościelna — zob. nr 18, przyp. 6.

⁹ Wawrzyniec z Powidza — zob. nr 14, przyp. 13.

¹⁰ Dekanat (wiejski) rawski — zob. nr 18, przyp. 11.

¹¹ Dekanat (wiejski) bedlnieński — zob. nr 18, przyp. 12.

¹² Feliks Naropiński — zob. nr 18, przyp. 10.

¹³ Por. dokument nr 18.

¹⁴ Grzegorz z miasta Słupcy lub wsi Słupia, do r. 1522 pleban par. Błonie w dekanacie Łęczyskim, później wikariusz wiecz. par. Zduny (*Liber beneficiorum*, t. II, s. 432).

¹⁵ Mowa o synodach archidiaconalnych, cząstkowych w archidiecezji gnieźnieńskiej.

in provincialibus sinodis per nos pro tempore indicuntur et decernuntur, plebani et clerus universus predicti decanatus de [s. 246] locis remocioribus, eciam intra Lanciciam constitutis ¹⁶, Lovicium ad sinodos venire, contributiones deferre et processibus officialis nostri Lovicensis propterea parcere ¹⁷ cogerentur, cum tum cum commoditate moliore Lanciciam, qui locus propinquior est, venire, ^b censum deferre et officiali Lanciciensi ^{-b} parere possent, prout ante dismembracionem per nos factam venire, deferre et parere consueverant. Prefatus vero vicarius perpetuus in Zduny vigore erectionis et dismembracionis predictarum fuerat in annuis proventibus usque adeo extenuatus, quod victum et amictum competentes ex fructibus infrascriptis, sibi et suis successoribus resignatis, habere non valeret. Volentes igitur more boni pastoris commoditatibus et utilitatibus cleri nostri ex omni parte benigne succurrere et ordinationes tempore felicitis presiden-
cie nostre factas, ne ab aliis refoventur, nos ipsi in melius emendare, Decanatum ruralem Bedlnensem ab ^c Archidiaconatu Lovicensi ex causis predictis separandum et dismembrandum, ac Archidiaconatui Lanciciensi cum eius iurisdicione anteriori uniendum, annectendum, incorporandum et restituendum duximus, prout de consensu expresso venerabilium dominorum Felicitis Naropyenski archidiaconi Lanciciensis predicti et Laurentii de Powydz decretorum doctoris, archidiaconi Lovicensis moderni separamus, dismembramus, unimus, annectimus, incorporamus et restituimus perpetuo et in evum, sub ratihabicione venerabilium fratrum nostrorum prelatorum et canonicorum Ecclesie nostre Metropolitane Gneznensis ¹⁸, tenore presentium mediante. Et quoniam venerabilis Laurentius de Powydz, ante erectionem dignitatis archidiaconalis existens rector et possessor pacificus ecclesie [s. 247] parochialis in Zduny, consenserat non gravatim in dismembracionem et separacionem decimarum et missalium superius descriptarum, ideo volentes eundem pro tam pio et laudabili opere facere consolatum, et ne pro benefactis dispensia sentire videatur, decimas villarum predictarum, videlicet Jaczkowycze utraque de araturis colonorum tantum et Jaszyona, necnon missalia in Lasznyki iuxta tenorem erectionis sibi et successoribus suis archidiaconis Lovicensibus; reliquas autem decimas in literis erectionis contentas, videlicet in Jaczkowycze prediali, in Strugyenycze de araturis advocatorum, in Wrzecze de araturis predialibus, ibidem certis colonis lo-

^c et ab kop. ^d et vicario kop. ^e cum kop. ^f Slinowyczki kop. ^g Lopathynszki kop. ^h domine kop. ⁱ Martinus kop.

¹⁶ Wprawdzie samo miasto Łęczycza należało do dek. szczawińskiego, który po r. 1522 pozostał w archidiaconacie łączyckim (*Liber beneficiorum*, t. II, s. 348), ale już sąsiednie parafie: Kościół (Tum) i Topola, znajdujące się w dek. bedleńskim (tamże, s. 429), zostały wtenczas przydzielone do nowego archidiał. łowickiego.

¹⁷ Z kontekstu wynika, że wbrew relacji dok. nr 18, tylko część dek. bedleńskiego mogła wtedy należeć do oficjałatu łowickiego.

¹⁸ Por nr 2, przyp. 8.

cari solitis, necnon missalia in Zduny et Strugyenyecze ad vitam suam tantum ex officio nostro reservandas et ascribendas duximus. Ipso vero ex humanis decedente prefatas decimas et missalia, ad vitam eius Laurentii archidiaconi reservatas, una cum decimis in Zduny prediali et de araturis advocatorum, in Marzicze ¹⁹ similiter de araturis advocatorum et in Lasznyki pecuniaria, eciam de araturis advocatorum, una cum columbacione ex omnibus et singulis villis prefatis provenientibus predicto Gregorio vicario ^d perpetuo in Zduny et suis ^e successoribus vicariis, sub ratihabicione similiter et consensu venerabilium fratrum nostrorum prelatorum et canonicorum Ecclesie Gnezensis ¹⁸, reservamus, ascribimus, unimus, appropriamus, restituendum et incorporandum duximus; prout reformamus, ascribimus, unimus, appropriamus, restituimus et incorporamus tenore presencium mediante perpetuo et in evum. Literis erectionis predictae, quoad premissa non obstante, quas in hac parte iure et iusticia suadente moderamur, sed volumus nihilominus et decernimus, quod omnia [s. 248] alia et singula in dictis literis nostre erectionis robur obtineant perpetue firmitatis, quibus propter ordinationem, restitutionem et incorporacionem predictas nolumus aliquatenus derogari harum, quibus sigillum nostrum est subappensum, testimonio literarum. Actum et datum in castro nostro Lovicensi anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo octavo, indicione prima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Clementis divina providencia pape septimi anno quinto ²⁰, die vero nona mensis Aprilis. Presentibus ibidem venerabilibus dominis: Ioanne Iaroslai de Lasko Gneznensi et Lanciciensi preposito, custode Plocensi, canonico Cracoviensi et secretario regio ²¹, Mathia Slynwyczski ^f iuris utriusque doctore, Gneznensi et Calissiensi archidiacono, cancellario nostro ²², Mathia Loboczki cancellario et capitaneo Lovicensi ²³, Stanisłao Czasznyczski decano Lovicensi et economo nostro ²⁴ et Martino Lopateczski ^{g25} Metropolitane Gneznensis;

¹⁹ *Maurzyce, wieś na ter. par. Zduny w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 310.— Wareżak: Słownik, z. I, s. 246—249.— Zajączkowscy: Materiały, cz. I, s. 195).*

²⁰ *Pap. Klemens VII rządził Kościołem w l. 1523—1534.*

²¹ *Jan Łaski apostata — zob. nr 18, przyp. 24.*

²² *Maciej Sliwnicki — zob. nr 18, przyp. 27.*

²³ *Maciej Łobocki (Łobodzki) h. Jastrzębiec, siostrzeniec arcybiskupa, studiował w Krakowie w 1511 i 1515 oraz w Rzymie. Kanonik poznański w 1508, archidiacon gnieźnieński 1517 i powtórnie 1525, z której to pratury ponownie zrezygnował 1528, dziekan łęczycycki, kanclerz gnieźn. i starosta łowicki prym. Łaskiego w 1528, zm. po 1529 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 526—527).*

²⁴ *Stanisław Czaśnicki akt. dziekan łowicki, pewnie od 1507, kanonik gnieźnieński i gen. ekonom dóbr arcybiskupstwa, scholastyk gnieźn. ok. 1535.— Łętowski (Katalog, t. II, s. 160) posiada tylko Stanisława Czaszyńskiego, podobnie Wieteska (Katalog, s. 36) — Stanisława Czaśnickiego. Korytkowski (Prałaci, t. I) słusznie rozróżnia dwóch kanoników: Stanisława Czaśnickiego (s. 162—163) i Stanisława Czaszyńskiego (s. 163), ale, niestety, miesza ich chronologię i stanowiska.*

Iacobo de Cracovia arcium et medicine doctore, Lanciensi et Lovicensi, physico nostro ²⁶ et Mathia Pierzynski Unieioviensi ²⁷ canonicis, et aliis quam plurimis ad premissa testibus vocatis, pariter atque rogatis.

Et ego Venceslaus Czyrka de Wolkowysko clericus Vylnensis Diocesis, sacra auctoritate apostolica publicus et in Archivo Curie Romane descriptus et matriculatus notarius, ac coram memorato reverendissimo in Christo patre domino ^h Ioanne Dei gracia archiepiscopo Gneznensi causarum et facti huiusmodi scriba ²⁸; quia premissis omnibus una cum testibus antedictis presens interfui et, dum sic fierent et agerentur, vidi et audivi; ideo presentes literas, per alium fidelem notarium scriptas, manu mea propria subscripsi, signoque et nomine meis solitis [s. 249] et circa talia fieri consuetis, una cum dicti reverendissimi domini Ioannis de Lasko archiepiscopi Gneznensis, primatis et legati nati sigilli legitima appensione consignavi et communivi, in fidem et testimonium maius omnium et singulorum premissorum rogatus, pariter et requisitus.

Transivit per manus Mathie Slywnyczski ^f iuris utriusque doctoris, archidiaconi Gneznensis in absentia cancellarii ²⁹.

Mathias ¹, qui supra ³⁰, signavit.

21

Ok. 13 listopada 1528

Jan Łaski arcybiskup gnieźnieński, prymas i legat urodzony eryguje w kolegiacie i kapitule łowickiej kanonikat, którego główne uposażenie będzie pochodziło z inkorporowanej mu tymże aktem parafii Słupia.

Or. nie znany.

Wp. W zniszczonych w r. 1944 aktach arcybpa Łaskiego pod dn. 13 XI 1528 (Regesty zapisek, s. 39); dlatego nie znamy miejsca i daty jego wystawienia.

Uw. 1. Par. Słupia wtenczas w dek. rawskim. dzisiaj w skierniewickim.

²⁵ Marcin Łopatecki h. Korab, krewny prym. Łaskiego, pleban par. Sędziejowice w dek. łaskim, kanonik gnieźnieński od 1525, pleban par. Parlin w dek. Mogilno 1539. W r. 1543 przeprowadził wizytację majątków kapituły metrop. gnieźn., zm. w 1580 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 527—528).

²⁶ Jakub z Krakowa — zob. nr 16, przyp. 16.

²⁷ Maciej Pierzyński akt. kanonik kolegiaty umejowskiej.

²⁸ Wacław Czyrka — zob. nr 18, przyp. 29.

²⁹ Mowa o Macieju Łobockim kanclerzu kapituły gnieźnieńskiej.

³⁰ Prałat Słiwiecki (wyżej przyp. 22) albo posiadał drugie imię Marcin, albo też w dokumentacji o nim odnośnie imienia zachodzi pomyłka (Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 537).

2. Kanonię tę utworzył Łaski przyp. w miejsce kanonikatu fund. Duplice Wielkie (Duze), którego prebenda stała się w r. 1522 i 1528 jedną z dwóch zasadniczych podstaw utrzymania nowej prałatury archidiacona.— Por. nr 18 i 20.

3. Odnośnie tej kanonii nie natrafiłem na żadną informację w bogatych, jakkolwiek zachowanych dopiero od r. 1612, aktach kapituły w Łowiczu.

22

Ok. 26 maja 1529

Jan Łaski arcybiskup gnieźnieński, prymas i legat urodzony, albo też upoważniony przez niego Wawrzyniec z Powidza archidiacon i oficjał łowicki eryguje w kościele szpitalnym św. Jana Chrzyciela w Łowiczu oltarz (i pewnie oltarię) pt. św. Doroty.

Or. nie znany.

Wp. W zniszczonych w r. 1944 aktach Konsystorza For. Łowickiego pod dn. 26 V 1529 (Regesty zapisek, s. 16); z tego powodu miejsce i data wystawienia dok. nie są znane.

Uw. 1. Wawrzyniec z Powidza był oficjałem łow. przyp. w l. 1527—1532 (Acta capitulorum et iudiciorum, t. II, s. VIII, 385, nr 808).

2. Kościół św. Jana stanowił prepozyturę zwykłą od r. 1433 (nr 5, przyp. 74), atoli istniał w Łowiczu przynajmniej od 2 poł. XIV w. (nr 2, przyp. 20).— Św. Dorota (zob. nr 8, przyp. 16) była główną patronką tego oltarza, ale — zyczajem średniowiecznym — nie jedyną.

23

Ok. 10 czerwca 1530

Jan Łaski arcybiskup gnieźnieński, prymas i legat urodzony wcieli do uposażenia kolegium wikariuszy kolegiaty łowickiej kościół parafialny w Kocierzewie.

Or. nie znany.

Wp. Akta Konsystorza For. Łowickiego, zniszczone w r. 1944, pod dn. 10 VI 1530 (Regesty zapisek, s. 17); z tej przyczyny nie wiemy o miejscu i dacie wystawienia dokumentu.

Uw. 1. Opis pierwotnego uposażenia kol. wikariuszy i mansjonarzy łowickich znajduje się w jego dok. erekcyjnym z r. 1467 (nr 9).

2. P.r. Kocierzew leżała wtedy w dek. rawskim, obecnie zaś w łowickim kolegiaty.

3. Ks. Korytkowski, który redagował przypisy do wyd. Liber beneficiorum, informuje błęd. (tamże, t. II, s. 261), że parafia ta została inkorporowana wspom. wikariuszom dopiero w XVII w.

4. Na skutek włączenia Kocierzewa do mensy wikariuszów, wym. parafia weszła do „wielkiej” rodziny beneficjów kolegiaty łow. To było powodem, że wikariusze łowiccy przynieśli 24 X 1668 dokumenty par. Kocierzew do ingroscacji w akta arcybpa Prażmowskiego (Regesty zapisek, s. 169). 3 VII 1771 uzyskali

oni od kapituły metrop. gnieźnieńskiej wierz. kopię opisu uposażenia wspom. parafii z Liber beneficiorum, którą z kolei 23 VII 1791 dostarczyli do wciągnięcia w akta prym. Poniatowskiego (Kopiarusz Śladeckiego, s. 158—163.— Regesty zapisek, s. 285.— Librowski: Sumariusz, nr 35). Druk tegoż w Liber beneficiorum, t. II, s. 260—263.

5. W jednym z kopiaruszy gnieźnieńskich wyczytałem, że arcybp Łaski wydany przez siebie dla kościelnego ośrodka łowickiego dokument polecił tamt. kapitule wciągnać do akt Konsystorza Łow. Inni ordynariusze też stosowali ową praktykę. Dlatego o nin. dokumencie i o przedstawionym w nrze 22 wiemy z akt konsystorskich, a nie z arcybiskupich.

24

(Łowicz) 27 stycznia 1550

Michał notariusz Konsystorza Łowickiego stwierdza, że Hieronim Gawroński oficjał tegoż konsystorza, upoważniony przez arcybiskupa Mikołaja (Dzierzgowskiego) — na prośbę Jana wiceprepozyta tamt. kolegiaty, działającego w imieniu miejsc. kapituły, patrona ołtarza, o którym niżej mowa, przy braku sprzeciwu osób ewent. tym zainteresowanych — przenosi ołtarz (i ołtarzę) pt. Matki Bożej Różańcowej z kościoła parafialnego w Złakowie, ze wszystkimi jego obowiązkami i uprawnieniami, do kolegiaty łowickiej.

Wp. pod dn. 5 II 1552 do akt Konsystorza For. w Łowiczu, zmsz. w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 25).

Kop. AKŁ: Kopiarusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 290—292. Tytuł: 1550. Transportatio Altaris tituli Rosarii B.V. Mariae ex Złakow in Collegiatam Loviciensem. Odpis sporz. z wpisu lub jego wierz. kopii, nie znanej.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 55.

Uw. 1. Ołtarza ta była nowa, powstała po r. 1520, gdyż nie figuruje w Liber beneficiorum (t. II, s. 258—260).

2. Przeniesienie tego ołtarza nie musiało się odbyć w znaczeniu fizycznym, ale prawnym, tzn. że pozostał on w Złakowie stając się nowym zamiejscowym beneficjum duchowieństwa kolegiaty łowickiej.

Anno Domini millesimo quingentesimo [quingentesimo^a], die vigesima septima Ianuarii. In causa commissoria ordinaria Venerabilis Capituli Ecclesie Collegiate Loviciensis altaris tituli Rosarii Gloriosissime Virginis Marie in ecclesia parochiali in Złakow¹ siti, legitimorum patronorum et collatorum², honorabilis Ioannes viceprepositus et eiusdem capituli notarius³ ipsius

24. ^a brak w kop. ^b scriptas kop. ^c sigillatas kop. ^d emanatas kop.

24. ¹ Złaków, wieś i par. w dek. łowickim kolegiaty (Rocznik 1958, s. 311).

² Nie wiadomo, w jaki sposób kapituła łowicka doszła do patronatu nad ołtarzem w Złakowie, parafii kollacji arcybiskupiej (Liber beneficiorum, t. II, s. 258). Może z tej racji, iż cztery jej kanonikaty (7—10) czerpały swe uposażenie z dziesięcin owej rozbudowanej wsi (tamże, s. 244—245, 511.— Wyżej nr 5, przyp. 48—53).

³ Jan wiceprepozyt i notariusz kapituły w Łowiczu.

capituli nomine, presentatis literis citacionis in vim cride publicis, ex cancellaria reverendissimi in Christo patris et domini, domini Nicolai Dei gracia Sancte Ecclesie Metropolitane Gneznensis archiepiscopi, legati nati et primatis ⁴ contra omnes et singulos sua communiter vel divisim interesse ad hoc ipsum altare habere putantes, ad videndum et audiendum huiusmodi altare ex prefata ecclesia parochiali in Zlakow in Ecclesiam Collegiatam Loviciensensem cum omnibus et singulis oneribus eidem altari annexis, eiusque omnibus proventibus et obventionibus ad hoc ipsum altare quomodolibet concernentibus, ex certis causis et rationibus animum sue reverendissime paternitatis permoventibus, transferri, sub titulo sigilloque sue reverendissime paternitatis scriptis ^b et sigillatis ^c, emanatis ^d et debite, ut apponuntur, executis ^e, una cum commissione in persona venerabilis ^f [s. 291] domini Hieronymi Gawronski Gneznensis, Loviciensensis canonici et officialis ^g in eisdem inserta, obtentis [innatisque ^h] legitime, et non comparencium contumaciam accusavit et in eorum contumacia predictum altare ex prefata ecclesia parochiali in Zlakow in Ecclesiam Collegiata Loviciensensem cum omnibus et singulis oneribus in altare annexis, eiusque omnibus proventibus et obventionibus ad hoc ipsum altare quomodolibet concernentibus transferri ^h [et transportari ⁱ], pratum et aream ad domiculam in Zlakow sita, pro altari prefato et eiusdem possessoribus altaristis per honorabilem olim dominum Ioannem de Zlakow eiusdem altaris immediatum possessorem ⁶ legata et donata, eidem altari perpetuo incorporanda et annectenda petiit et debita cum instantia postulavit. Et dominus legitime citatus et non comparens ⁵, ac quicquam facere curantibus, contumacibus merito reputatis, iisdemque diucius intra horam audiencie solitam expectatis, in eorum contumaciam predictum altare ex dicta parochiali in Zlakow in Ecclesiam Collegiatam Loviciensensem cum omnibus et singulis eiusdem omnibus pro-

^e executas kop. ^f dwukrotnie w kop. ^g lekcja niepewna; in naturu kop.

⁴ Mikołaj z Dzierzgowa (wsi kościelnej w dek. przasnyskim) Dzierzgowski h. Jastrzębiec ok. 1490—1559, studiował na Uniw. Krakowskim 1514 i we Włoszech 1539; kanonik warszawski 1514, notariusz król. 1518 i później sekretarz, kanonik płocki a potem dziekan, wikariusz kapitulny tejże diec. 1541. Biskup kamieniecki 1541, chełmski 1542, wrocławski 1543, arcybiskup gnieźnieński i prymas 1546. Zastępca na nwie kościelnej i państwowej (Korytkowski: *Arcybiskupi*, t. III. s. 135—228; t. V. s. 295.— *Fijałek: Ustalenie*, s. 68.— *W. Pocięcha: Arcybiskup gnieźn. M. Dzierzgowski...*, „*Nasza Przesz.*”, II: 1947, s. 37—102.— *PSB (W. Pocięcha)*, VI (1948), s. 145—150.— *Szostkiewicz: Katalog*, s. 52).

⁵ Hieronim Gawroński h. Rawicz, kanonik gnieźnieński i łowicki ok. 1550—1552, oficjał łowicki 1548—1557 (*Regesty zapisek*, s. 133—138.— *Wieteska: Katalog*, s. 41.— *Brak u Korytkowskiego (Pralaci, t. II)*).

⁶ Jan ze Zlakowa ostatni kapelan nin. ołtarza, a jak wynika z dokumentu — dobrodziej swoich następców.

ventibus et obvencionibus universis transtulit et transportavit; necnon aream, pratum et domiculam sic, ut premissum est, pro ipso altari et eius possessoribus legata et donata, eidem altari incorporavit et annectivit perpetuo et in evum pro ipso altari et eiusdem possessoribus¹ tenenda, habenda et utifruenda. Literasque desuper necessarias et opportunas dandas decrevit et extradere mandavit⁷. Presentibus tunc honorabilibus: Luca organario, eiusdem altaris moderno possessore⁸, Stephano Glowno⁹ et Laurenzio Stronyewicz¹⁰ lectoribus missarum Ecclesie Collegiate Loviciensis [s. 292] notariisque commissionis, et me Michaele actorum Consistorii [Loviciensis¹¹] notario¹¹.

25

Ok. 6 listopada 1551

Mikołaj z Dzierzgowa (Dzierzgowski) arcybiskup metropolita gnieźnieński, legat urodzony i prymas¹ eryguje w kolegiacie łowickiej oltarz (i oltarię) pt. Trójcy Świętej oraz św. Jakuba ap.² i św. Bernarda op.³, ufundowany (testamentalnie) przez Bernarda Pontificiusa (Biskupskiego) kanonika łowickiego⁴ (któremu dopomógł w tym dziele brat Jakub Pontificius miejsc. archidiakon⁵).

Or. nie znany.

Wp. pod dn. 6 XI 1551 do akt arcybpa Dzierzgowskiego, zniszczonych w r. 1944 (por. reg.).

Reg. Regesty zapisek, s. 69.

ⁿ transferi kop. ¹ miejsce puste w kop. ¹ possessores kop. ^k dodane przez wyd.

⁷ Akta te nie zachowały się.

⁸ Łukasz organista i wikariusz kolegiaty łowickiej, akt. oltarzysta oltarza złotowskiego.

⁹ Stefan z Głowna, miasta i par. w dek. strykowskim, misalista kolegiaty łow. i notariusz tejeż sprawy.

¹⁰ Wawrzyniec Stronyewicz (a może ze wsi Stronyewice na ter. par. Domaniewice w dek. łowickim św. Ducha), misalista i notariusz jak w przyp. 9.

¹¹ Michał notariusz Konsystorza w Łowiczu, autor nn. dok.

25. ¹ Mikołaj Dzierzgowski — zob. nr 24, przyp. 4.

² św. Jakub Starszy apostoł i męczennik — zob. nr 8, przyp. 10.

³ św. Bernard opat Cystersów z Clairvaux we Francji, 1090—1153; kanonizowany w 1174, drem Kościoła w 1830 (Radoński: Święci, s. 59—60).

⁴ Bernard Pontificius czyli Biskupski (z Biskupie Ołobocznych pod Kaliszem) h. Sreniawa, kanonik łowicki od r. 1544, zm. przyp. w 1551 (Wieteska: Katalog, s. 40).

⁵ Jakub Pontificius albo Biskupski, brat poprzedniego, dr medycyny i ob. prawa, kanonik płocki ok. 1538, sandomierski 1539, łowicki 1543 — później tamt. archidiakon, krakowski przed 1545, warszawski; ceniony przez królów i biskupów, zm. w 1553 (Niesiecki: Herbarz, t. II, s. 161.— Łętowski: Katalog, t. II, s. 35—37 — Wiśniewski: Katalog, s. 23, 85.— Wieteska: Katalog, s. 39—40).

Regesty dokumentów związanych z erekcyjnym:

1. *Zygmunt August król Polski, wielki książę Litwy itd.*⁶ zezwala (Kraków, 14 X 1550) *Bernardowi Pontificiusowi kanonikowi łow.* na ulokowanie na dobrach szlacheckich zamierzonego kapitału, z którego roczny czynsz wynoszący ok. 10 grzywien zapewniłby utrzymanie kapelanowi ołtarza, jaki pragnie ufundować we wspom. kolegiacie.

Or. ozn. nrem 21 (22) znajdował się w AAW przed r. 1939 (nota ks. Kwiatkowskiego na s. 288 kopiańca Sładeckiego).

Kop. AKŁ: *Kopiarz Sładeckiego sprzed r. 1810, s. 288—289. Tytuł: 1550. Consensus Sigismundi regis super locandis summis et vindicandis in foro spirituali.*

Reg. Librowski: *Sumariusz, nr 54.*

2. *Michał notariusz publ. i Konsystorza Łowickiego*⁷ oświadcza (Łowicz, 18 III 1552), że *Jakub Pontificius dr medycyny i ob. prawa, archidiakon łowicki, kanonik krakowski, płocki i warszawski, pragnąc powiększyć uposażenie kapelana ołtarza — jak wyżej, ufundowanego przez swego brata — jw., darował mu ogród w Łowiczu.*

Wp. pod dn. 23 III 1552 w akta oficjała łowickiego, spalone w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 25).

Kop. AKŁ: *Kopiarz Sładeckiego sprzed r. 1810, s. 292—293. Tytuł: 1552. Donatio horti pro altaris Smae Trinitatis per dnum Jacobum Pontificium.*

Reg. Librowski: *Sumariusz, nr 56.*

26

Łowicz, 4 lutego 1552

Hieronim Gawroński kanonik i oficjał łowicki, upoważniony do poniższej działalności przez arcybpa M. Dzierzgowskiego, na prośbę Ambrożego Rudzkiego z Bolimowa dra sztuk wyzw. i medycyny, kanonika łow. — dokonawszy uprzednio odpowiedniego obwieszczenia na temat planów wspom. Ambrożego oraz zapoznawszy się dokładnie z dostarczonymi przez niego dokumentami, tudzież słuszością jego petycji; kiedy nadto upłynął wyznaczony czas i nie zgłoszono w tej materii sprzeciwów — eryguje, przy zgodzie kapituły łow., ufundowany przez Rudzkiego w tamt. kolegiacie, za zakrystią i dedykowany już, ołtarz ku czci Boga Wszchemogącego i Najśw. Maryi Panny a pt. św. Piotra i Pawła ap., św. Marcina bpa, św. Anny oraz św. Katarzyny i Małgorzaty pm. jako oddzielne beneficjum kościelne. Pierwszym kapelanem ołtarza mianował oficjał, na przedstawienie fundatora, ks. Wincentego Suskiego z Bolimowa. Po śmierci Rudzkiego patronat nad ołtarią przejdzie w ręce kapituły. Oprócz domku przy szpitalu na Kierchowie, otrzymywanego od fundatora, ołtarzista ten będzie również posiadał w Łowiczu rolę z ogrodem oraz czynsze płynące z zapisu pieniężnego kanonika Rudzkiego na dobrach szlacheckich. Suski ma odprawiać przy

⁶ *Zygmunt August król polski, w. książę litewski itd. 1548—1572, koronowany za życia ojca w r. 1530.*

⁷ *Michał notariusz — zob. nr 24, przyp. 11, lecz przede wszystkim nr 26, przyp. 29.*

tym ołtarzu tygodniowo 3 msze św. w przepisanych intencjach i uczestniczyć w określonych nabożeństwach w kolegiacie.— Dokument spisał w formie instrumentu notarialnego Michał s. Wojciecha z Dmosina Łubozowski not. publ.

Or. nie znany.

Wp. 1 pod dn. 3 II (s) 1552 w akta oficjała łow. Gawrońskiego, spalone w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 25).

2 pod dn. 29 V 1623 do akt arcybpa Gembickiego, zniszczonych w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 129.—Kopiarusz Śladeckiego, s. 403, 421).

Kop. AKŁ: Kopiarusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 403—417 (403—405, 414—417) z odpisu wierz. sporz. z wp. 2 w l. 1666—1673, poświadczonego w 1739 (tamże, s. 421). Tytuł niewłaściwy — jak w nrze 27.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 79, 1a—d.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Immensa Dei benignitas Conditoris homini^a, quem ad suam formavit similitudinem, primi lapsu parentis suorumque labe criminum deformato innumera praestat beneficia et adminicula multa parat, quibus [s. 404] expiare commissa suorumque^b disrumpere vincula delictorum, promereri veniam [et reconciliari^c] suo valeat Creatori; utriusque hospitalitatis opera tanto praestantiora et utiliora ad promerendam^d salutem et gratiam stabilivit, quanto per ipsam maiora et acceptiora obsequia Patri luminum in divini cultus augmento et Dei ministrorum multiplicatione impenduntur¹. Proinde nos Hieronymus Gawroński canonicus et officialis Ecclesiae Collegiatae Loviciensis², commissarius ad infrascripta et per reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Nicolaum Dzierzgowski Dei gratia archiepiscopum Gnesnensem, primatem Regni Poloniae et legatum natum³ datus specialiter et deputatus⁴, significamus tenore praesentium, quibus expedit universis et singulis, praesentibus et futuris harum notitiam habituris; quomodo in nostra praesentia constitutus venerabilis ac egregius dominus Ambrosius Rudzki^e de Bolimow artium et medicinae doctor, canonicus Collegiatae Sanctae Mariae Loviciensis⁵ Dioecesis Gnesnensis, zelo devotionis ductus, cupiens pro rebus transitoriis et caducis Christi gratiam et perennis coronae gloriam promereri indeficientesque divitias adipisci⁶, nobis supplicavit, quatenus in dicta ecclesia collegiata altare post sacristiam con-

26. ^a humani kop. ^b suorum kop. ^c opuszczone w kop. ^d promo-

26. ¹ Arenga dokumentu wzięta z nru 7 i częściowo 8.

² Hieronim Gawroński — zob. nr 24, przyp. 5.

³ Mikołaj Dzierzgowski — zob. nr 24, przyp. 4.

⁴ Upowaznienie to jest zawarte w 2 insercie nin. dokumentu.

⁵ Ambroszy Rudzki z Bolimowa, miejscowości kościelnej w dek. łowickim kolegiaty, dr sztuk wyzw. i medycyny, kanonik łowicki 1551—1559. Już w r. 1541 ufundował w rodzinnym mieście prepozyturę szpit. z kościołem pw. Ducha Św. (Wieteska: Katalog, s. 40—41).

⁶ Narracja dokumentu podobna jak w nrze 7.

structum et dedicatum ⁷ ad honorem Dei Omnipotentis et Sanctissimae Virginis Mariae, beatorumque eius Petri ⁸ et Pauli ⁹ apostolorum, Martini ¹⁰, Annae ¹¹, Catharinae ¹² et Margarethae ¹³ pro altarista sive ministro per eum fixo ^f, certis fundo, censibus et reeditibus annuis comparato, videlicet agro, censu in vim reemptionis empto per ipsum [s. 405] de bonis et facultatibus suis iuste acquisitis, sufficienter dotato, erigere et fundare, ratificare et approbare, additis ^g nonnullis oneribus per altaristam pro tempore existentem ferendis, dignemur. Nos itaque ipsius optimum desiderium commendantes, nostras ante omnia citationis in vim cridae contra sua interesse communiter vel divisim putantes, in forma solita et consueta, ne per ^h celere nostrum decretum alicui in suo iure praeiudicium inferre videremur, duximus praemittendas, et in Dei nomine praemittimus.

Regesty inserowanych dokumentów.

1. Hieronim Gawroński — jak wyżej, powołując się na upoważnienie otrzymane od arcybpa Dzierzgowskiego, które powtarza, poleca (Łowicz, 23 I 1552) wikariuszom kolegiaty łowickiej, ażeby powiadomili duchowieństwo i wiernych o zamierzonej erekcji ufundowanego przez kanonika Rudzkiego ołtarza i donieśli mu o ewent. sprzeciwie, s. 405—408.

2. Mikołaj Dzierzowski arcybiskup metropolita gnieźnieński — jw., zajęty ważnymi sprawami państwowymi, deleguje (Łowicz, 17 XII 1551) oficjała Gawrońskiego do erygowania w osobne beneficjum kościelne ufundowanego w kolegiacie łowickiej przez doktora Rudzkiego ołtarza, s. 405—407.

3. Maciej wikariusz wiecz. kolegiaty łowickiej ¹⁴ powiadamia oficjała Gawrońskiego, iż w niedzielę 24 stycznia 1552 r. przeczytał ludowi zgromadzonemu na nabożeństwach wiad. obwieszczenie, s. 408—409.

4. Anna Boniecka ¹⁵ z Łowicza, stanąwszy w towarzystwie męża Franciszka ¹⁶ w miejsc. sądzie gajowym, zeznała (Łowicz, 23 X 1551) we własnym i matki Mał-

vendam kop. ^e Rucki kop. ^f fixi kop. ^g adductis kop. ^h pro kop.

⁷ Ołtarz zbudowany nakładem Rudzkiego w kolegiacie za zakrytą w dniu wystawienia dok. erekcyjnego był już dedykowany, a więc przynajmniej poświęcony.

⁸ Św. Piotr apostoł, pierw. imię Szymon, pierwszy papież, zm. śmiercią męczeńską w Rzymie w r. 67. Święto 29 czerwca (Radoński: Święci, s. 377—379).

⁹ Św. Paweł, przedtem Szaweł, przybrany przez zmarłychwstatego Chrystusa apostoł, „nauczyciel pogan”, święty za warę w Rzymie w r. 67. Święto 29 czerwca (Radoński: Święci, s. 369—370).

¹⁰ Św. Marcin biskup — zob. nr 7, przyp. 5.

¹¹ Św. Anna żona św. Joachima, matka Najśw. Maryi Panny. Święto 26 lipca (Radoński: Święci, s. 28—29).

¹² Św. Katarzyna panna i męczennica — zob. nr 2, przyp. 4.

¹³ Św. Małgorzata panna i męczennica, zw. na Wschodzie Maryną, święta za wiarę w Antiochii w Pizydii ok. r. 307. Święto 13 (20) lipca (Radoński: Święci, s. 308—309).

¹⁴ Maciej wikariusz wiecz. kolegiaty łowickiej, bliżej nie znany.

¹⁵ Anna z domu Szczepankowa Boniecka, mieszcanka z Łowicza. Swoim darem spowodowała umieszczenie św. Anny wśród patronów tego ołtarza.

¹⁶ Franciszek Boniecki mąż Anny, mieszczanin łowicki, bliżej nie znany.

gorzaty Szczepankowej¹⁷ imieniu, że oddała określoną rolę w tym mieście wspom. A. Rudzkiemu na założenie ogrodu, s. 409.

5. Hieronim z Trzcianny dziedz. w Woli Pękoszewskiej, łowczy ziemi sochaczewskiej i starosta surogat rawski¹⁸ zaświadcza (Rawa, 11 II 1552), że Dzierśław Kurzecki dziedz. wsi Rąkaciec¹⁹ zeznał przed jego aktami, jako przyjął od kanonika Rudzkiego zapis 100 kóp gr pol., przynoszący rocznie czynszu 6 grzyw. pol., przeznaczony dla kapelana fundowanego przez tegoż w kolegiacie łowickiej ołtarza, s. 410—414.

[s. 414] Die vero dati praesentium comparavit coram nobis praefatus venerabilis Ambrosius, et reproducta altera citationis nostrae crida legitime executi, citantes non comparentes¹ neque contra praemissa aliquid dicentes² accusavit, ipsosque contumaces pronuntiandos petiit et in eorum contumaciam altare praedictum erigi, agrum censumque emptum ecclesiasticae libertati adscribi et eis auctoritatem ordinariam adici, praesentatum investiri ac ius patronatus adscribi, necnon onera altaristae imponi debita cum instantia supplicavit. Nos itaque petitionem eiusdem attendentes foro^k, iuri consonam, bona huiusmodi ecclesiasticae libertati adscribenda et auctoritatem ordinariam adiciendam, altare erigendum, onera imponenda, ius patronatus reservandum, praesentatum ad illud altare investiendum et instituendum duximus, prout auctoritate in hac parte nobis concessa, praedictum altare ad laudem Omnipotentis Dei et Beatissimae Mariae Virginis, beatorumque apostolorum Petri et Pauli, Martini, Annae, Catharinae, Margarethae sanctorum, in angulo postici sacristiae situatum, de consensu venerabilium praelatorum et canonicorum Ecclesiae praedictae Loviciensis²⁰, sicut praemissum est, auctoritate ordinaria nobis in hac parte concessa in nomine¹ [Domini²] erigimus, creamus et fundamus per altaristam pro tempore existentem regendum et gubernandum, agrumque praedictum una cum censu empto percipiendi et levandi, et in usus beneplacitos convertendi; agrumque et censum praedictum areamque recipimus et admittimus, ratificamus, approbamus et in robur perpetuae firmitatis confirmamus. Et quia altare huiusmodi principali intentione pro laude Summi Dei eiusque Genitricis Mariae saluteque animarum dotatum et institutum est, unde volumus et ordinamus [s. 415], sicque omnibus altaristis pro tempore existentibus sub excommunicationis poena praecipientes et mandantes, qua-

¹ comparentium kop. ² dicentium kop. ^k fori kop. ¹ nomini kop.

¹⁷ Malgorzata Szczepankowa mieszcanka z Łowicza. Jej imię służy do genezy wyjaśnienia tytułatury nn. ołtarza.

¹⁸ Hieronim z Trzcianny, wsi na ter. par. St. Rawa w dek. skierniewickim (Trzciński) h. Rawicz. Wieś Wola Pękoszewska znajduje się w par. Jeruzal Skierniewicki (Niesiecki: Herbarz, t. IX, s. 131.—Rocznik 1958, s. 334, 429).

¹⁹ Dzierśław Kurzecki, może ze wsi kościelnej Kurzeszyn w dek. rawskim. Wieś Rąkaciec albo obec. zaginiona, albo to dziś. Rękawiec na ter. par. Budziszewice dek. rawskiego (Rocznik 1958, s. 390, 395).

²⁰ Por. nr 7, przyp. 10.

tenus anno quolibet et singulis septimanis tres missas, videlicet die dominico omni de Sanctissima Trinitate cantabit cum duobus adolescentibus de schola, pro qua unam marcam habebunt, iuxta obloquentiam et obligationem in actis officialis Loviciensis habitam et in actis Reverendissimi²¹ fratrum Sal in Kupus²², cum collecta pro benefactoribus; feria tertia de Apostolis cum collecta pro fundatore et parentibus eius; feria sexta Requiem pro fidelibus defunctis cum collecta de peccatis, per se aut per alium, legitimo impedimento existente, legat et peragat sine intermissione. Habebitque domunculam circa hospitale in Kierchow²³, aedificatam sumptibus propriis fundatoris de consensu donationeque venerabilium fratrum Ecclesiae Collegiatae Loviciensis²⁰, ad habitandum perpetuo et in aevum tenendum et possidendum. Cuius donationis tenor est descriptus in actis officialis Loviciensis et capituli²⁴. Qui quidem altarista in ipsa Ecclesia Lovicensi superpelliceatus infra divina et cantus horarum canonicarum incedere et processionibus, legitimo impedimento non existente, interesse. Ac huiusmodi censum praedictum, si aliquando reemptus fuerit, pro pecuniis capitalibus canalem vel similem reemere et comparare, cum voluntate et consensu scientiaeque Capituli Loviciensis praedicti²⁰, facultatem habebit, in quo eorum conscientiam oneramus. Quem censum sic emptum, videlicet sex marcarum pro centum sexagenis, et esse dotem altari et altaristae per nos incorporatam, ac agrum et domunculam praedictam cum horto ibidem circa domunculam deinceps ecclesiasticae subicimus libertati. Cuius quidem altaris ius patronatus [s. 416] et praesentandi ipse dominus Ambrosius praedictus vita sibi comite habebit et possidebit personasque idoneas, quas voluerit, tempore vacationis reverendissimo domino Ordinario aut successoribus eius archiepiscopis pro tempore existentibus ad dictum altare instituendas^m praesentabit. Ipso vero Ambrosio vita functo venerabiles praelatos et canonicos totumque capitulum pro tempore existens aut existentes Ecclesiae Sanctae Mariae Loviciensis decernimus dicti altaris esse unicos patronos et collatores, qui tempore vacationis non nisi idoneam personam actu presbyterum, qui continuo resideat sub privationis poena ad dictum altare domino loci Ordinario praesentabunt instituendum temporibus perpetuo duraturis. Ad quod quidem altare tituli Omnipotentis Dei, Beatissimae Virginis Mariae et beatorum Petri et Pauli apostolorum, Martini, Annae, Catharinae, Margarethae

¹ brak w kop. ^m instituendos kop. ⁿ assignent kop. ^o solite kop.

²¹ Reverendissimus w tym wypadku arcybp Dzierzgowski. Przekaz nie znany, albowiem zarówno akta oficjalnie łowickie, jak też arcybiskupie uległy zagładzie w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 3).

²² Osoby i miejscowość nie zidentyfikowane.

²³ Przy kościółku pt. św. Leonarda, szpitalnym par. kolegiackiej.— Por. nr 16, przyp. 4.

²⁴ Dokument nie znany, gdyż akta kapituły łow. przechowują się dopiero od r. 1612 (Wieteska: Katalog, s. 4).

sanctarum habilem virum Vincentium Suski de Bolemow, actu presbyterum Dioecesis Gnesnensis ²⁵, nobis per venerabilem dominum Ambrosium Rudzki ^e canonicum Loviciensensem et fundatorem vivae vocis oraculo praesentatum, per manus nostrae capiti suo impositionem instituimus ac investimus in Dei nomine, administrationem spiritualium et temporalium eiusdem altaris sibi committendo per praesentes. Mandamusque vobis vicariis Ecclesiae Loviciensis Collegiatae praedictae, quatenus praedicto Vincentio altaristae praefati altaris possessionem realem et actualem, omnium iurium, reddituum et pertinentium, agri, domus et census reemptionis assignetis ⁿ sub excommunicationis poena. In cuius rei testimonium nostrum sigillum praesentibus est appensum. Actum et datum in Łowicz, in domo nostrae solitae residentiae, quarta mensis Februarii, praesentibus venerabilibus et honorabilibus providisque dominis: Nicolao [s. 417] Krasiński exactore Loviciensis ²⁶, Matthia Kossic vicario perpetuo ²⁷, Luca Organista altarista Loviciensis ²⁸, Francisco Boniecki ¹⁶, ac aliis specialiter ad praedicta rogatis et vocatis. Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo.

Et quia ego Michael Alberti Dmosinensis Lubozowski clericus Dioecesis Gnesnensis, sacra auctoritate publicus et saepenominati domini reverendi Commissarii notarius ²⁹, qui praedictis omnibus et singulis, vestraeque commissionis cum ea, qua decet, receptioni, cridae praemissioni, census annui emptioni, altaris erectioni, institutioni et aliis omnibus et singulis, dum, sicut praemissum est, agerentur et fierent, una cum praenominatis testibus praesens interfui, eaque omnia praemissa vidi et audivi; ideo hoc praesens privilegium seu publicum instrumentum, manu alterius fideliter scriptum, exinde confeci, signoque et nomine meis confectum solitis ^o consignavi et in hanc formam redegi publicam, in fidem praemissorum rogatus et requisitus.

27

Łowicz, 12 maja 1557

Mikołaj z Dzierzgowa arcybiskup metropolita gnieźnieński, legat urodzony i prymas, na prośbę Ambrożego Rudzkiego kanonika łowickiego,

²⁵ Wincenty Suski kapłan rodem z m. Bolimowa, przyp. krewny fundatora ołtarza.

²⁶ Mikołaj (z Krasnego, wsi kościelnej w dek. Maków Maz.) Krasiński h. Slepowron, studiował w kraju i za granicą, dr teologii; pleban rodzinnej par. Krasne i Zielona w dek. zuromińskim, administrator dóbr arcybiskupich za prym. Dzierzgowskiego i Uchańskiego; kanonik łowicki w r. 1554, gnieźnieński 1557, krakowski 1572, kustosz kruszwicki w 1562; zm. w 1575 (Łętowski: Katalog, t. III, s. 173.— Korytkowski: Pralaci, t. II, s. 340—341.— Fiutak: Pralaci, k. 51.— Wieteska: Katalog, s. 43—44).

²⁷ Maciej Koszyc wikariusz wiecz. kolegiaty łow., bliżej nie znany.

²⁸ Łukasz Organista ołtarzysta kolegiacki w Łowiczu, bliżej nie znany.

²⁹ Michał s. Wojciecha z Dmosina, wsi kościelnej w dek. strykowskiem, Lubozowski, notariusz publ. z ust. pap. i oficjalu Gawrońskiego.

wciela ufundowany przez niego w kolegiacie łow. i erygowany (w r. 1552) ołtarz ku czci Boga Wszchemogącego i Najśw. Maryi Panny a pt. św. Piotra i Pawła ap., św. Marcina bpa, św. Anny oraz św. Katarzyny i Małgorzaty pm. do uposażenia kaplicy pw. św. Leonarda op., znajdującej się pod patronatem kapituły na przedmieściu Łowicza zw. Kierchow. Jedn. awansuje wspom. kalipcę na prepozyturę szpitalną (par. kolegiackiej), prepozytem jej naznacza Wincentego Suskiego kapelana wym. ołtarza, którego też — na podobieństwo prepozyta szpit. św. Jana Chrzciciela w Łowiczu (miejskiego) — mianuje kanonikiem urodzonym tamt. kolegiaty. Po śmierci doktora Rudzkiego patronat nad nowymi prepozyturą i kanonią hon. przejdzie na kapitułę łow.

Or. nie znany.

Wp. pod dn. 29 V 1623 w akta arcybpa Gembickiego, spalone w 1944 (Regesty zapisek, s. 129.— Kopiariusz Śladeckiego, s. 403, 421).

Kop. AKŁ: Kopiariusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 417—421 z odpisu wym. w nrze 26. Tytuł: Incorporatio altaris pro praepositura in Kierchow et privilegium canonici nati. 1557 (s. 403) oraz Incorporatio eiusdem altaris pro praepositura in Kierchow ad acticandum per eundem Borek¹ oblata (s. 417).

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 79, 2.

Uw. Prawdop. od tego ołtarza kościół św. Leonarda nosił potem drugi tytuł — św. Małgorzaty (Oczykowski: Przechadzka, s. 161—162).

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Quoniam plerumque illa etiam, quae semel ordinata sunt et instituta, ii qui iurisdictioni praesunt piis fidelium affectibus annuentes pro temporum et locorum necessitate aut utilitate personarumque commoditate (prout ratio postulat) divino simul et humano iure permittente in melius et honestius aut utilius commutare consueverunt; maxime autem ea, quae ad maiorem cultum divinum honoremque ecclesiarum cedere dignoscuntur. Proinde nos Nicolaus a Dzierzgow Dei gratia Sanctae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis archiepiscopus, legatus natus [s. 418], primas^{1a} universis et singulis, quibus expedit, tenore praesentium significamus. Quomodo ad nostri veniens praesentiam venerabilis et egregius dominus Ambrosius Rudzki^a artium et medicinae doctor, canonicus Loviciensis² humiliter nobis supplicavit, quatenus extracto titulo altaris tituli et invocationis Beatissimae Mariae Virginis et sanctorum Petri³ et Pauli⁴ apostolorum ac Martini confessoris pontificis⁵,

27. ^a Rucki kop. ^b adscriptus kop. ^c Mai kop. ^d w kop. następuje przekreślone octavo

27. ¹ Andrzej Borek wiceprep. kolegiaty łowickiej i prepozyt kościoła szpit. św. Leonarda ok. 1623 (Kopiariusz Śladeckiego, s. 403, 417).

^{1a} Mikołaj Dzierzgowski — zob. nr 24 przyp. 4.

² Ambroży Rudzki — zob. nr 26, przyp. 5.

³ Św. Piotr apostoł — zob. nr 26, przyp. 8.

⁴ Św. Paweł apostoł — zob. nr 26, przyp. 9.

⁵ Św. Marcin biskup — zob. nr 7, przyp. 5.

necnon Annae ⁶, Catharinae ⁷, Margarethae ⁸ in Ecclesia Collegiata Loviciensis sito, non ita pridem sumptu et impensa eiusdem domini doctoris dotato et auctoritate nostra ordinaria erecto et fundato ⁹, illud pro praepositura sacelli, quod dicatum est ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et in memoriam divi Leonardi in Kierchow alias in suburbio Loviciensis ¹⁰ situm, cum omnibus eius altaris proventibus et obventionibus universis incorporare, unire et annectere, in eoque et aliis proventibus ac obventionibus eiusdem sacelli sancti Leonardi per eum ad praesens et in futurum eidem sacello adscriptis ^b, Praeposituram Pauperum circa hoc idem sacellum degentium, salvis oneribus et officiis divinis dicti altaris per praepositum pro tempore existentem iuxta primam illius ordinationem et erectionem ⁹ explendi, denuo erigere et fundare ac litteras nostrae erectionis ipsius praepositurae sibi desuper dare et concedere dignemur. Nos vero attendentes petitionem dicti domini Ambrosii doctoris fore iustam et rationi consonam, eoque diligenter expenso et intra nosmetipsos cum maturitate ponderato, quod incorporatio huiusmodi et unio cedit in decorem Ecclesiae Collegiatae praedictae Loviciensis, in illaque per hoc crescet pro cultu divino numerus personarum Domino Deo inservientium, praedictum altare modo praedicto una cum universis eius proventibus et obventionibus memoratae praepositurae perpetuo uniendum et incorporandum ac inviscerandum [s. 419] duximus. Prout salvis oneribus et officiis in priore erectione altaris praedicti descriptis ⁹ in Dei nomine unimus, incorporamus, invisceramus. Ita videlicet, quod memoratus praepositus sancti Leonardi in Ecclesia Collegiata praedicta Sanctae Mariae Lovicii habeat stallum in choro, in sinistra parte e regione praepositi ecclesiae sancti Ioannis in Łowicz ¹¹, cum superpellicio et almutio canonicali cum dominis canonicis, ac locum in processione immediate ante canonicos cum eodem praeposito ecclesiae sancti Ioannis aut canonicis creatis ¹²; ipseque praepositus sancti Leonardi pro tempore existens semper pro canonico nato Loviciensis reputetur et habeatur perpetuo et in aevum. Ius autem patronatus et praesentandi eiusdem praepositurae sancti Leonardi tempore illius vacationis occurrente, iuxta prioris erectionis dicti altaris tenorem ⁹, ipsi domino doctori Ambrosio quoad vivet, post mortem autem illius venerabilibus dominis praelatis et canonicis totique Capitulo praedictae Collegiatae Loviciensis perpetuo ascribimus et incorporamus; prout ibidem ad praesens memora-

⁶ Św. Anna matka Najśw. Maryi P. — zob. nr 26, przyp. 11.

⁷ Św. Katarzyna pm. — zob. nr 2, przyp. 4.

⁸ Św. Małgorzata pm. — zob. nr 26, przyp. 13.

⁹ Por. nr 26.

¹⁰ Por. nr 16, przyp. 4, nr 17.

¹¹ O prepozyturze św. Jana por. nr 2, przyp. 20, nr 5, przyp. 74, nr 17. W r. 1433 (nr 5) prepozyt św. Jana nie był jeszcze canonicus natus kolegiaty, ale został nim w ciągu XV stul.

¹² Mowa o innych kanonikach nadliczbowych kolegiaty w Łowiczu.

tus dominus doctor Ambrosius facto nobis venerabilem dominum Vincen-
tium Suski actu presbyterum¹³ ad eandem praeposituram sancti Leonardi
instituentum praesentavit. Quem nos statim et in continenti, recepto pri-
mitus ab eo solito corporali iuramento circa institutiones cum fidei suae
confessione praestari solito, eoque idoneo reperto, per manus nostrae capiti
eius impositionem instituimus ac investimus, curam animarum, admini-
strationem spiritualium et regimen temporalium eiusdem praepositurae
sibi committendo. Deinceps vero et in perpetuum vacatione quacumque
dictae praepositurae, per cessum vel decessum pro tempore existentis praepo-
siti occurrente, ex tunc memoratum Capitulum Ecclesiae Collegiatae Lo-
viciensis, alias patroni dictae praepositurae, praesentabit seu praesenta-
bunt semper unum de gremio dominorum [s. 420] vicariorum eiusdem Col-
legiatae Ecclesiae Sanctae Mariae seniore[m] et plus caeteris de Ecclesia
meritum, maioribusque circa ipsam ecclesiam laboribus confectum, per
cessum in vicariatus sui, alias sequens accipiat, idque perpetuis temporibus
et in aevum. Quae omnia et singula praemissa necnon praesentes litteras
et in eis contenta vobis universis, quorum interest aut interesse quomodo-
libet poterit, in futurum signanter vero dominis praelatis et canonicis toti-
que Capitulo Loviciensi ac illi et illis, ad quem vel ad quos receptio et in-
stallatio canonicorum de iure et consuetudine dictae ecclesiae spectat et
pertinet, intimamus, insinuamus ac ad eorum et cuiuslibet illorum notitiam
indubitata[m] deducimus eosque nihilominus et eorum quemlibet in solidum
requirimus. Ac vobis in virtute sanctae oboedientiae et sub excommunica-
tionis poena mandamus¹⁴, quatenus, postquam tenore praesentium fueritis
requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus, praefatum venerabilem do-
minum Vincentium Suski praepositum sancti Leonardi in et ad realem,
actua[m] et corporalem dictae praepositurae possessionem recipiant et ad-
mittant, stallumque in choro et locum in processione modo praemisso assig-
nent, ponant et inducant, facientes eidem de omnibus et singulis censibus,
fructibus et universis obventionibus per eos, ad quos spectat et pertinet
plenarie et integre responderi et vos ipsi, quantum in vobis est, respon-
deatis. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium praemisso-
rum sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum in arce nostra
Loviciensi duodecima mensis Maii^c anno Domini millesimo quingentesi-
mo quinquagesimo^d septimo. Praesentibus reverendis, venerabilibus, gene-
rosis, nobiles et discretis viris: Stanisla[o] Dambrowski curiae nostrae can-

¹³ *Wincenty Suski* — zob. nr 26, przyp. 25.

¹⁴ Z sankcji tych wynika, że *przevorsowanie nowego i słabo uposażonego prepo-
zyta św. Leonarda na kanonika urodzonego kapituły łow.*, zw. później honorowym,
nie było łatwe.

¹⁵ Stanisław (z Zielonej Dąbrowy, wsi kościelnej w dek. gidelskim) Dąbrowski
h. Poraj, 1501—1575; w r. 1521 bak. Uniw. Krak., potem dr ob. prawa na uczelni zagr.
Prepozyt wolborski, kanonik włocławski 1535, tamt. oficjal gen. 1541, 1545, kanonik

cellario¹⁵, Francisco Krasieński iuris utriusque, Gnesnensi, Cracoviensi¹⁶, Adamo medicinae doctoribus, Crusviciensi¹⁷ canonicis, Ioanne Nakolski Samotuliensi decano¹⁸, Thoma Lasocki pincerna Dobrzyński [s. 421] curiae nostrae mareschalco¹⁹, Stanisłao Baliński Unieioviensi²⁰, Stanisłao Orlik in Błogie²¹, Iacobo Goszczanowski in Opatówek²² plebanis.

28

Łowicz, 12 października 1557

Mikołaj z Dzierzgowa arcybiskup metropolita gnieźnieński, legat urodzony i prymas Król. Polskiego — odnowiwszy kaplicę zamkową w Łowiczu, którą w r. 1556 dedykował na chwałę Bożą a ku czci św. Mikołaja bpa, św. Anny i św. Barbary pm. Leonard (Słończewski) biskup kamieniecki — eryguje przy niej beneficjum prebendarskie. Obdarza przeto prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźnieńskiej, kapelana wspom. kaplicy, za obowiązki mszalne spełniane w niej 4 razy w tygodniu, dziesięciną snopową z ról chłopskich wsi Redzeń i Święte, należną dotąd do stołu arcybiskupiego, przyznaje mu mieszkanie i utrzymanie w miejsc. pałacu oraz dopuszcza do stroju kanonickiego w kolegiacie łowickiej.

gnieźnieński 1547, krakowski 1554, łowicki 1559, archidiacon kurzelowski, kantor gniezn. 1556, tamt. archid. 1558, tenże łączycy 1559. Kanclerz kurii bpa włocł. J. Karnkowskiego a później arcybiskupów Dzierzgowskiego, Przerembskiego i Uchańskiego; administrator gen. archidiecezji w 1560, wikariusz kap. 1562; brał udział w synodach i sejmach, ułożył statuty kolegium wikariuszy w Wolborzu, dopomógł bpowi włocł. S. Karnkowskiemu do opracowania Synodyku gniezn. (1579). Był plebanem we wsi rodzinnej, w której ufundował kościół (1554), a także w Ostrowitem i Waliszewie (Łętowski: Katalog, t. II, s. 165.— Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 194—203.— Chodyński: Katalog, s. 133—135.— Wieteska: Katalog, s. 42).

¹⁶ Franciszek (z Krasnego, wsi kościelnej w dek. Maków Maz.) Krasieński h. Słepowron, 1525—1577; studiował w Wittenberdze, Krakowie i Rzymie, skąd przywiózł drat ob. prawa (1551). Archidiacon kaliski, kanonik krakowski 1555, gnieźnieński 1556, łucki, łowicki 1557; prepozyt płocki 1566, archidiacon warszawski i prałat poznański 1569; biskup krak. 1571. Sekretarz król. 1559, podkanclerzy kor. 1568; dwukrotnie postował od episkopatu pol. do pap. Pawła IV (1555, 1556) i tyleż od Zygmunta Augusta do ces. Maksymiliana II (1566, 1568); z ostatnich poselstw pozostawił diariusz, czynny uczestnik synodów i sejmów, jedyny spośród biskupów podpisał w r. 1573 akt konfederacji warsz.; biskup gorliwy, dobroczyńca, a jednocześnie polityk i patriota (Łętowski: Katalog, t. II, s. 136—139.— Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 333—340.— T. Gostyński: Fr. Krasieński, polityk złotego wieku, Warszawa 1938.— Szostkiewicz: Katalog, s. 103.— PSB (W. Urban) t. XV: 1970, s. 171—173.— Wieteska: Katalog, s. 43).

¹⁷ Adam dr sztuk wyzw. i medycyny, kanonik kruszwicki w l. 1557—1558, może lekarz arcybiskupi (Fiutak: Prałaci, k. 1).

¹⁸ Jan Nakolski dziekan kolegiaty w Szamotułach.

¹⁹ Tomasz Lasocki h. Dołęga cześnik dobrzyński, marszałek dworu prym. Dzierzgowskiego.

²⁰ Stanisław Baliński pleban par. Uniejów, pewnie wikariusz wiecz. tamt. kolegiaty.

²¹ Stanisław Orlik pleban par. Błogie w dek. żarnowski.

²² Jakub Goszczanowski (może z Goszczanowa) pleban par. Opatówek w dek. kaliskim II.

Or. *nie znany.*

Kop. AAG, B5: *Kopiarz z lat 1459—1585, k. 401v—402v. Tytuł: Erectio sacelli Castris Louiczensis.*

Wzm. 1. *Korytkowski: Arcybiskupi, t. III, s. 216.*

2. *Oczykowski: Przechadzka, s. 108.*

Uw. 1. *Pismo dokumentu mało czytelne, jego treść część zmniejszona.*

2. *Por. nr 3.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Pendens humani generis industria litterarum genus^a adunire scribae^a, ut is res longa memoria dignas conscriberet redderetque perpetras. Proinde nos Nicolaus a Dziergow Dei gratia Sanctae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis archiepiscopus, legatus natus et Regni Poloniae primas¹ universis et singulis harum notitiam habituris praesentibus significamus. Quod dum considerassemus in turri [k. 402] castris Loviciensis superioris capellam grandem, ubi laus divina peragi solita est, vetustate et incuria hominum penitus corruiisse et in nihilum ferme redactam², prout et alia castris illius aedificia, denuo restaurandam adornandamque, ne scilicet locus ille, ubi aliquando Deo Omnipotenti serviebatur, vacasset dignum esse putavimus. Atque inibi ad laudem Dei Omnipotentis et honorem³ sancti Nicolai⁴, sanctae Annae⁵, sanctae Barbarae⁶ titulo eorundem anno Domini 1556 per reverendissimum dominum Leonardum Dei gratia episcopum Camenecensem⁷ consecratam; sacerdotem ecclesiasticum praebendatum fundandum et donandum, prout fundamus, erigimus et dotamus; eidem praebendato sacerdotio [s] decimas manipulares post agros cmenthonaes villarum nostrarum Radzydło⁸ [et^b] Swyaczycze⁹, ad mensam nostram archiepiscopalem pertinentium, sub ratihabitione venerabilium fratrum nostrorum praelatorum et canonicorum Venerabilis Capituli Ecclesiae nostrae Gnesnensis¹⁰, dandas, assignandas censuimus. Iusque patronatus et praesentandi eius praebendae capitaneo nostro Loviciensis¹¹, nunc et pro tempore ac in futurum existenti, reservamus perpetuo et in aevum tenore praesentium me-

28. ^{a-a} lekcja prawdopodobna ^b dodane przez wydawcę ^c w kop. na-

28. ¹ Mikołaj Dzierzgowski — zob. nr 24, przyp. 4.

² O tej kaplicy mówi nr 3.

³ Stara kaplica zamkowa nosiła tytuł św. Marii Magdaleny (por. nr 3).

⁴ Św. Mikołaj bp — zob. nr 7, przyp. 4.— Do genezy tytułu kalipcy: Dzierzgowskiemu było na imię Mikołaj.

⁵ Św. Anna — zob. nr 26, przyp. 11.

⁶ Św. Barbara pm. — zob. nr 6, przyp. 10.

⁷ Leonard Słończewski h. Kościeszka, mgr teologii Uniw. Krak., miechowita, biskup kamiemiecki w l. 1546—1562 (Szostkiewicz: Katalog, s. 166).

⁸ Nazwa zmniejsz., pewnie wieś Redzeń na ter. par. Budziszewice w dek. rawskim (Rocznik 1958, s. 390).

⁹ Święte, wieś w par. Maków dek. skierniewickiego (Rocznik 1958, s. 425).

¹⁰ Por. nr 2, przyp. 8.

¹¹ Starosta czyli kasztelan arcybiskupiego zamku łowickiego był już od r. 1433 patronem praetatur i kanonii w tamt. kolegiacie (zob. nr 5), a od r. 1522 — także archidiaconii (nr 18).

diante. Qui quidem capitaneus ad eandem praebendam toties quoties vacantem nobis nostrisque successoribus personam gratam praesentabit de illa instituendam. Et quia beneficium datur propter officium, ideo statuimus, ordinamus et volumus, ut dictae capellae nostrae Loviciensis praebendarius pro tempore^c existens missas infrascriptas in qualibet septimana: unam scilicet de Sancta Trinitate vel alternatim singulis diebus dominicis, alteram de sancta Anna feriis tertiis, tertiam feria sexta de Passione Domini cum oratione pro peccatis, sabbato vero de Beata Maria Virgine in eadem capella coram nobis, successoribus nostris vel castri familia, per se vel per alium, cantans vel legens sit astrictus. Licitum autem erit eidem praebendario in Ecclesia nostra Collegiata Loviciensi uti superpellicio¹². Qui quidem capellanus seu praebendarius eiusdem castri nostri in eodem castro nostro personaliter residebit sub amissione ipso [k. 402v] facto beneficii. Cameram pro residentia per capitaneum sibi in castro vel ante castrum designatam^d; expensasque mensae in castro eodem una cum puero, qui in divinis adiuvabit intueri familiam castrensem; locumque ad mensam penes capitaneum est habiturus. Quae omnia praemissa decernimus perpetuo valitura tenore praesentium. In cuius testimonium nostrum et dicti capituli nostri sigilla praesentibus sunt appensa. Datum et actum Lovicii die duodecima Octobris anno Domini 1557. Praesentibus venerabilibus et generosis: Hieronymo Garwaski Ecclesiae Gnesnensis¹³, Stanislawo Dąbrowski iuris utriusque doctore, curiae nostrae cancellariis atque canonicis Gnesnensibus¹⁴, Francisco Krassynski iuris utriusque doctore, archidiacono Calissiensi, Gnesnensi, Loviciensi¹⁵, Iacobo Milyewski decano Lencicensi, Cracoviensi, Loviciensi¹⁶ canonicis; Thoma Liassoczki tribuno Nurensi ac curiae nostrae marszalco¹⁷, Ioanne Klinszowski succamerario nostro¹⁸ et aliis compluribus curiae nostrae praelatis atque aulicis.

stępuje nieudany i przekreślony wyraz existens^d designantem kop.

¹² Jest to już trzeci przykład na uzyskanie przywileju kanonickiego w kolegiacie tow. Pierwszym był prepozyt kościoła szpit. św. Jana (zob. nr 5, przyp. 74 i nr 27, przyp. 11), drugim — prepozyt kościoła szpit. św. Leonarda (nr 27). Ci dwaj byli jednak kanonikami urodzonymi wspom. kolegiaty.

¹³ Hieronim Garwaski h. Grzymała kanonik gnieźnieński od 1547, krakowski 1551, łowicki przed 1554, płocki 1563, łęczycki, uiejowski. Kanclerz arcybpa Dzierzgowskiego od 1554, sekretarz król. przed 1579, zm. w 1583 (Łętowski: Katalog, t. II, s. 240.— Korytkowski: Pralaci, t. II, s. 43.— Wieteska: Katalog, s. 42).

¹⁴ Stanisław Dąbrowski — zob. nr 27, przyp. 15.

¹⁵ Franciszek Krasinski — zob. nr 27, przyp. 16.

¹⁶ Jakub Milewski h. Jastrzębiec podskarbi arcybpa Dzierzgowskiego, kanonik gnieźnieński 1550—1583, krakowski 1564, wrocławski 1559—1583, dziekan łęczycki przed 1559, łowicki 1559—1579, biskup tyt. laodycejski a sufragan krakowski od 1579, zm. 1586. Wspólnie ze S. Dąbrowskim (przyp. 14) postował w imieniu kapituł pol. do papieża w sprawie dyspensy a pluralitate beneficiorum (Łętowski: Katalog, t. III, s. 344.— Korytkowski: Pralaci, t. III, s. 4—8.— Chodyński: Katalog, s. 473.— Szostkiewicz: Katalog, s. 128.— Wieteska: Katalog, s. 42.— PSB (H. E. Wyczawski) t. XXI (1976) s. 210—211).

¹⁷ Tomasz Lasocki wojski nurski — zob. nr 27, przyp. 19.

¹⁸ Jan Klinszowski podkomorzy dworu prym. Dzierzgowskiego, bliżej nie znany.

29

Łowicz, 30 czerwca 1558

Mikołaj Dzierzgowski arcybiskup metropolita gnieźnieński, legat urodzony i prymas — wcielając w czyn konstytucje apostolskie, zwłaszcza pap. Leona X, oraz synodów prowincjalnych — za radą i zgodą kapituły metrop. gnieźnieńskiej, rezerwuje w kościołach kolegiackich archidiecezji: łączycim, uniejowskim, łowickim, kurzelowskim, kaliskim i wieluńskim po jednej prebendzie kanonickiej dla doktorów teologii i prawa lub przynajmniej dla magistrów filozofii wzgl. sztuk wyzw., którzy by rezydując przy nich pełnili tam obowiązki kaznodziejskie. I tak w Łęczycy kanonią doktoralną kaznodziejską będzie odtąd prebenda zajmowana przez kanonika Feliksa Ciesielskiego, w Uniejowie — przez Piotra Gawareckiego, w Łowiczu — przez dra Ambrożego z Bolimowa, w Kurzelowie — przez Wawrzyńca z Płocka, w Kaliszu, gdzie akt. brak kanonii patronatu arcybiskupiego, Dzierzgowski poszuka dla tego celu innej, w Wieluniu będzie na razie kaznodzieją prepozyt, magister sztuk wyzw. Po zatwierdzeniu swego planu obiecuje prymas zwrócić się do Stolicy Ap., a nawet prosić papieża, by na ten cel przeznaczył również pewne prebendy, których obsadzanie wypada w tzw. miesiącach papieskich.

Uw. Dokument nin. zostanie opublikowany w tomie 2, poświęconym kościelnemu ośrodkowi łączyckiemu.

30

(Łowicz) ok. 28 czerwca 1563

Jakub Uchański arcybiskup metropolita gnieźnieński, legat urodzony i prymas¹, względnie z jego upoważnienia oficjał łowicki Żabiński², eryguje w kolegiacie łowickiej oltarz (oltarię) pt. Przemienienia Pańskiego, św. Anny, św. Mikołaja bpa i św. Małgorzaty pm.

Or. nie znany.

Wp. 1 pod dn. 28 VI 1563 do akt Konsystorza Łow., spalonych w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 30).

2 pod dn. 8 X 1578 w akta arcybpa Uchańskiego, zniszczone w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 87).

3 pod dn. 30 XII 1586 do akt arcybpa Karnkowskiego³, spalonych w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 93).

Uw. 1. Zapisy fundacyjne dla oltarii miały miejsce jeszcze za rządów arcybpa

30. ¹ Jakub Uchański — zob. nr 31, przyp. 1.

² Żabiński oficjał łowicki w l. 1561—1573 i prawdop. kanonik tamt. kolegiaty (Regesty zapisek, s. 29—32).

³ Stanisław Karnkowski — zob. nr 32, przyp. 1.

Przerębskiego⁴ w dn. 6 i 11 X 1560 (Regesty zapisek, s. 79), a 18 listopada tr. wspom. prymas czynił przygotowania do jej erekcji (tamże, s. 79).

2. W późniejszych latach ołtarz ten nazywano krótko. św. Anny.

31

Łowicz, 24 grudnia 1564

Jakub Uchański z Magnuszewa i Służewa arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony i prymas Król. Polskiego, nawiązując do rozporządzenia Soboru Trydenckiego o nauczaniu chrześcijańskim oraz wspominając, że to nauczanie niemal od początku swego istnienia Kościół związał z niższymi święceniami kapłańskimi, a dzisiaj jest zaniedbane, funduje i eryguje — za zgodą kapituły metrop. gnieźnieńskiej — jako oddzielne beneficjum przy obu kaplicach zamku arcybiskupiego w Łowiczu: Trójcy Św. i św. Barbary stały urząd lektora czyli anagnosty, który by prowadził w jęz. polskim dla zatrudnionych w grodzie lekcje katechizmu i wykład psalterza według wskazanych przez prymasa podręczników. Nowego beneficjanta prawodawca uposaża dziesięciną snopową z majątku arcybiskupiego Nowy Dwór i dziesięciną w ziarnie ze wsi prymasowskiej Dzierzgowice — obydwu położonych w pobliżu Łowicza, z czego jednak 5 grzywien rocznie będzie on musiał przekazywać kapitule łowckiej na 4 aniwersarze nałożone jej przez Uchańskiego. Prawo wyboru bandydatów na katechetę przyznaje arcybiskup kapitule łow., która ma desygnować ze swego grona 3 elektorów, ażeby upatrzyli spośród miejsc. Dominikanów oraz duchowieństwa archidiecezjalnego miasta, biorąc pod uwagę tak kapłanów, jak też kleryków i nie wykluczając wykwalifikowanej osoby świeckiej, 3 kandydatów liczących najmniej po 22 lata, przeegzaminowali ich oraz stawili do kolegiaty na publiczną prelekcję każdego i głosowanie. Prawo głosu przysługuje wszystkim duchownym Łowicza, urzędnikom tamt. magistratu oraz starszym bractw i cechów. Zwycięzca w wyborach zostanie lektorem w zamku. Będzie on podlegał jurysdykcji kapituły łow. Powinien nauczać codziennie rano, przed rozpoczęciem prac w grodzie, jego mieszkańców prawd wiary przynajmniej w ciągu jednego kwadransa. Obecność wymienionych na lekcjach obowiązkowa pod sankcjami pieniężnymi. Nad porządkiem, frekwencją i stosowaniem sankcji obejmie nadzór wicestarosta łow.

⁴ Jan (z Przeręba, wsi kośc. w dek. chełmskim diec. częstochowskiej) Przerębski (Przerembski) h. Nowina, 1519—1562; studiował w Krakowie i Padwie. Kanonik i prałat kilku kapituł, administrator diec. krakowskiej w r. 1550, sekretarz król., podkanclerzy kor 1551—1558, poseł Zygmunta Augusta do ces. Ferdynanda I w 1553 i 1559, biskup chełmski 1557, koadiutor arcybpa gnieźn. Dzierzgowskiego 1558, tamt. arcybiskup i prymas 1559. Zwolywał synody, reformował szkolnictwo, pierwszy z prymasów pochowany w Łowiczu (Korytkowski: Arcybiskupi, t. III, s. 229—271, t. V, s. 349.— Kwiatkowski: Kapituła, s. 103 oraz il. 20 po s. 80.— Szostkiewicz: Katalog, s. 152—153).

Or. nie znany.

Kop. 1 — *współcz. AAG, B5: Kopiarz z lat 1459—1585, k. 452—454v. Tytuł: Privilegium lectoris seu anagnostae Lovicensis.*

2. AKŁ: Kopiarz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 308—315, z uwierz. odp. sporz. na pocz. XVIII w. przez J. Romana not. publ. z ust. pap. i kap. gnieźn., który wykonał go na podstawie kop. 1 (tamże, s. 315). Tytuł: 1564. Erectio anagnostae seu catechistae qualificati in Arce Loviciensis. J. Uchański.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 62.

Wzm. 1. Korytkowski: Arcybiskupi, t. III, s. 316—317.

2. Oczykowski: Przechadzka, s. 108.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Iacobus Uchański de Magnuszewo et Służewo Dei et Apostolicae Sedis gratia archiepiscopus Gnesnensis, legatus natus et Regni Poloniae primas¹. Testatum facimus universis, quibus expedit, quod nos piis adhortationibus decretorum reformationis Sacrosanctae Tridentinae Synodi² adducti et functionum sanctorum ordinum minorum iam inde a temporibus apostolorum in Ecclesia Dei laudabiliter receptorum, legitimum et verum usum, qui hactenus propemodum non sine gravi Ecclesiae damno intermissus est, per Dei gloriam reducere et restituere volentes, ne amplius dicti sacri ordines ab haereticis tamquam otiosi in grave populi christiani scandalum traducant, aliisque gravibus causis, imprimis cura officii nostri pastoralis hoc exigentibus, provida meditatione et salubri deliberatione divina suadente gratia et consilio nonnullorum venerabilium fratrum nostrorum praelatorum et canonicorum Ecclesiae nostrae Metropolitanae Gnesnensis moti, officium seu beneficium pro lectore sive anagno- [s. 309 w kop. 2] sta catechismi, psalmodiarum Davidis et precularum in arce nostra Loviciensis, in capella utraque titularum Sanctae Trinitatis³ et sanctae Barbarae⁴ fundandum et erigendum intendimus ad gloriam Omnipotentis Dei et piam educationem

31. ¹ Jakub z Magnuszewa i Służewa Uchański h. Radwan (1502—1581), prałat i kanonik kilku kapituł, sekretarz król. i referendarz kor. 1538—1550, sprzyjał różnowierstwu, w r. 1550 usiłowano w Krakowie dokonać zamachu na jego życie. Biskup chełmski 1551—1559 — były trudności z prekonizacją; nie czekając na potwierdzenie papieskie objął w 1559 diec. włocławską; wykłęty za to przez Pawła IV, tym samym odważemnił się papieżowi, biskup włocławski 1561—1562. Jako arcybiskup gnieźnieński i prymas (1562—1581) był zwolennikiem Kościoła narodowego, jednak z latami stawał się znów katolickim; zwołał synody diecezjalne i prowincjalne. W r. 1576 nie uznawał Batorego za króla; w późniejszych dokumentach przybrał do tytułatury element „pierwszy książę”. Drugi spośród prymasów pochowany w Łowiczu w ufundowanej przez siebie ok. r. 1580 kaplicy w tamt. kolegiacie. Postać kontrowersyjna, pełna zalet i wad, godna nowej monografii (Estreicher: Bibliografia, t. XXXII, s. 6—8.—T Wierzbowski: Uchansiana, t. 1—5, Warszawa 1884—1895.—Korytkowski: Arcybiskupi, t. III, 272—418, t. V, 367—368.—Kwiatkowski: Kapituła, s. 80, 83—84, 103 oraz il. 22—89.—Szostkiewicz: Katalog, s. 186—187).

² Sobór Trydencki trwał w l. 1545—1563; najbardziej owocnymi były l. 1562—1563.

³ Kaplica zamkowa w Łowiczu pt. Trójcy Św. była dotąd nie znana. Może to kościół dla tzw. grodzian czyli podgrodzia, przyp. filialny na ter. par. kolegiackiej.

⁴ Kaplica zamkowa pw. św. Barbary — por. nr 28. Jej poprzednica nosiła tytuł św. Marii Magdaleny — zob. nr 3.

atque institutionem illorum, qui in arce degentes distinctis officiis et muniis ad certas curas, operas et labores ibidem praestandos sunt adstricti. Dictumque beneficium seu officium pro futuri lectoris sive anagnostae sustentatione, cuius officium inferius expressum est, dotare decrevimus, prout vigore praesentium de consensu et ratihabitione venerabilium fratrum nostrorum praelatorum et canonicorum Capituli Ecclesiae nostrae Metropolitanae Gnesnensis ⁵, omni meliore ratione, modo et forma, quibus de iure et consuetudine possumus ac debemus, in dictis capellis perpetuo duraturum fundamus et erigimus. Atque pro futuri lectoris sustentatione lecturae dictae, lectorique eidem praeficiendo et perpetuis temporibus pro tempore existenti, ex certa scientia et ex mera et pura liberalitate atque spontanea voluntate dotantes damus, assignamus, donamus et tradimus decimas nostras manipulares ex omnibus agris praedii nostri Novi Dwor ⁶ inter villam nostram Bobrowniki ⁷ et civitatem Lovicz ^b, necnon decimas totius villae nostrae Dzirgovicze ⁸, ad piscinam nostram Novina ^d sive Kuffel ⁹ in Districtu Loviciensis sitarum, omnis generis grani quotannis ex tritico, siligine, avena, hordeo [k. 452v w kop. 1], piso, milio et quolibet genere frumenti sati, ibidem provenientes, traditione, assignatione atque donatione firma et perpetua, quae amplius quacumque de causa numquam revocari possit et valeat, neque etiam per quemquam debeat. Ita quidem, ut dictum beneficium [s. 310 w kop. 2] seu officium lecturae, sic a nobis fundatum atque erectum, et futurus lector eidem legitime praefectus, et quicumque pro tempore legitime creatus existens, praedictas decimas manipulares omnis generis grani et seminis ex omnibus agris Novi Dwor et villae nostrae Dzirgovicze provenientes, totumque superius cessum, assignatum, donatum et traditum, ex causis iam dictis et latius experimentis, quotannis libere recipiat. Easque ibidem vendendi vel inde in alia bona nostra vel sua qualiacumque sive aliena transferendi, deque iis libere disponendi omnimodam potestatem habeat, eisdemque, prout sibi melius esse et expedire existimaverit, utatur et fruatur, inque suos beneplacitos usus convertat sine nostra et nostrorum successorum vel capitaneorum, vel vicecapitaneorum Loviciensium, aut aliorum servitorum nostrorum vel aliorum quorumcumque hominum contradictione et impedimento. Ad

31. ^a Nowy Dwor kop. 2 ^b Łowicz kop. 2 ^c Dzierzgowicze kop. 2

⁵ Por. nr 2, przyp. 8.

⁶ Nowy Dwór, majątek położony między Łowiczem a wsią Bobrowniki, nie występ. w lit. hist.

⁷ Bobrowniki, wieś w par. kolegiackiej w Łowiczu (Rocznik 1958, s. 307.— Wareżak: Słownik, cz. II, z. 1, s. 49—52).

⁸ Dzierzgowice, potem Dzierzgów, wieś na ter. par. Bełchów w dek. łowickim kolegiaty, założona pewnie przez arcybpa Dzierzgowskiego † 1559 (Rocznik 1958, s. 301.— Wareżak: Słownik, cz. II, z. 1, s. 93—95).

⁹ Staw rybny Nowina czyli Kuffel nie cyt. w lit. hist.

quam libertatem illi perpetuo servandam omnes successores nostros et officiales et servitores nostros et successorum nostrorum, speciatim vero capitaneum et vicecapitaneum Loviciensem modernos et pro tempore existentes, firmissime obligamus sub poenis a conservatoribus per Sedem Apostolicam quaecumque deputandis huius nostrae foundationis et erectionis contra ipsos extendendis. Illud quoque omnino volumus, ne unquam dictus futurus et pro tempore existens lector capitaneo vel vicecapitaneo Loviciensis, aut aliis familiaribus nostris, seu reverendissimorum dominorum archiepiscoporum Gnesnensium successorum nostrorum, et ab eis subordinatorum ac submissorum personis, vel eidem Venerabili Capitulo, aut ab eo [s. 311 w kop. 2] subordinatis personis decimas dictas vendat sub excommunicationis poenis in ipsum a dictis conservatoribus fulminandis. Disponimus autem, constituimus et ordinamus, ut ex nunc et deinceps perpetuis temporibus dictae nostrae foundationis et erectionis beneficii praedicti ius electionis ad Venerabile Capitulum praelatorum et canonicorum Ecclesiae Collegiatae Beatae Mariae Virginis Loviciensis pertineat et spectet. Quod quidem capitulum sortitione tres electores de numero suo deligat, quibus plenam potestatem et facultatem facimus, ut tres viros clericos regulares Ordinis Praedicatorum¹⁰ vel saeculares [k. 453 w kop. 1], in maioribus vel minoribus ordinibus constitutos, eligant natalibus, aetate, moribus, doctrina et vita inculpato, viginti duobus annis non minores, et quos secundum veteres et Sanctae Tridentinae Synodi recentes canones, matura deliberatione et iudicio in singulorum doctrinam, vitam et mores inquisitione facta idoneos repererint, eosdem die sollemni ex suggesto, populo frequenti die dominica vel sollemne immediate sequente, ecclesiae sistendos et publicis suffragiis per calculos unum illorum ad officium praedictum eligendum esse denuntiari curabunt. Ubi constituti singuli publice ex suggesto aliquid populo praelegere et omnibus eruditionis suae specimen declarare debent, ibidemque publicis precibus praemissis ad Dominum, ut ostendat, quem eorum velit abire in locum ministerii huius, suffragiisque a praelatis, canonicis, vicariis et totius civitatis clero, necnon avvocato, proconsulibus et consulibus, scabinis et senioribus societatum seu fraternitatum per calculos editis, verus et indubitatus lector haberi et legitime electus censi debet ille, qui ex tribus nominatis [s. 312 w kop. 2] multitudine suffragiorum, tacite per calculos factorum, reliquos vicerit. Debent autem eiusmodi tacita suffragia ordine fieri pro conditione suffragatorum initio a clericis facto. Cui electioni praeerit, ut decenter atque ordine omnia fiant iuxta praescriptum modum praelatus vel canonicus senior protunc praesidens in ecclesia. Quoniam vero Sancta Synodus Tridentina coniugatos ad mino-

¹⁰ *Klasztor Dominikanów fundowano i erygowano w Łowiczu w l. 1400—1414. Zob. nr 4.*

res ordines admittit ¹¹, itaque nos quoque ab eo munere lecturae coniugatum doctrinae, modestiae, pietatis vitae denique totius honestum testimonium habentem non excludimus, ad praescriptum tamen sacrorum canonum sanctarum synodorum qualificatum. Leget autem praedictus lector singulis diebus per totum anni circulum Cathechesim Cyrilli sancti archiepiscopi Hierosolymitani ¹², dum Cathechismus ex ordinatione Sanctae Tridentinae Synodi praescribendus edatur ¹³. Quo edito alternis vicibus dictae cathecheticae institutiones per ipsum lingua vernacula et nulla alia legentur, ita tamen ne alternis lectionibus cathecheses dictas confundat, sed alterius, quam praelegendam susceperit, serie ad finem perducta, tum demum alteram inchoet, singulis diebus ad minus ad horae quadrantem per se, et non per aliquem substitutum, sub privationis poena lectione continuata. Diebus vero dominicis et festis Psalmos a beato Theodoro Cyrensi ^e episcopo ¹⁴ explicatos. Cum eiusdem [k. 453v w kop. 1] explicatione eadem lingua vulgari vernacula saepedictus lector praeleget additis post lectionem tam cathechismi, quam psalmorum quotidie tribus vel quattuor precatiunculis, vulgari lingua per nos expositis ¹⁵, quae etiamnum in Ecclesia Collegiata Sanctissimae Virginis Mariae Lovicii usurpantur. Hieme quidem et sub finem autumnii unicuiusque veris ante lucem [s. 313 w kop. 2] aetatis vero tempore ad primam lucem, priusquam operis quicquam facient in arce nostra, ut supra dictum est, degentes. Dicti autem lectoris lectioni singulis diebus perpetuo interesse, eamque tamquam doctrinam caelestem, qua par est reverentia et devotione audire atque discere debent omnes, qui in castris famulatu sunt, nimirum castrenses servitores, quos vulgo *grodzianie* appellant: coci, pistores, calefactores, baiuli, portarii, vigiles denique omnes alii, qui in arce opus faciunt, quocumque nomine in ^f castrensem familiam ^f censeantur. Ex quibus omnibus, qui interesse neglexerit, vel tardius post campanae signum advenerit, aut sine causa, priusquam lectio finiatur, discesserit, grosso uno Polonico, quoties negligentiam huiusmodi commiserit, mulctabitur, nisi capitaneus vel vicecapitaneus mo-

^d Nowina kop. 2 ^e Cirensi kop. 1—2 ^f—Castrense familia ^f kop. 1—2

¹¹ Jest to dowolne tłumaczenie kanonów Soboru Trydenckiego.

¹² Św. Cyryl biskup Jerozolimy, doktor Kościoła (ok. 315—387), święto 18 marca. Jego katechezy dla katechumenów i ochrzczonych stanowiły pierwszy systematyczny wykład teologii (Radoński: Święci, s. 80). Całość lub część tego dzieła przetłumaczył na jęz. polski Uchański (Estreicher: Bibliografia, t. XXXII, s. 8). Zastanawiające, dlaczego sięgnął do najstarszej literatury teologicznej.

¹³ Katechizm, o którym mowa, zw. Rzymskim ukazał się drukiem w r. 1566 z polecenia pap. św. Piusa V.

¹⁴ Teodoret biskup Cyru (Cyrrihus) w Syrii, nieświęty i sympatyk nestorianizmu, zm. ok. 458 r. Czyżby Uchański przetłumaczył także jego komentarz na Psalmy? Moze krytyczne stanowisko względem papieżstwa kierowało myśli tego arcybiskupa do źródeł Kościoła starożytnego.

¹⁵ Dotąd nie wiedzieliśmy o modlitwach autorstwa Uchańskiego, czy też wykładzie na ich temat w jęz. ojczystym, używanym w kolegiacie tow.

derni et pro tempore existentes eundem ob certas causas iussu suo tardius venisse, vel inde citius, quam oportuit, discessisse, aut prorsus non interfuisse perhibeant. Quae mulcta, nisi eam statim penderit, de salario committentis defalcari et dimidiata pars vicecapitano moderno et pro tempore existenti tamquam exsecutori, reliquum vero omnibus lectionis illius auditoribus dictis exaequo dividendum cedere debet. Ad quae diligenter servanda vicecapitanei nostri moderni et pro tempore existentis conscientiam oneramus. Caeterum, ut praedictus lector non minus vitae innocentiae et morum integritatis exemplo, quam praelegendo pie instituat, volumus, ut censurae et animadversioni dumtaxat praelatorum et canonicorum Venerabilis Capituli dictae Ecclesiae Loviciensis perpetuo subsit. Quibus plenam potestatem facimus mores et vitam illius observandi [s. 314 w kop. 2] eundemque, quotiescumque deliquerit, pro qualitate culpaе canonice emendandi. Donamus quoque, assignamus et tradimus donatione, assignatione firma et perpetua nomine anniversarii eidem Venerabili Capitulo quinque marcas Polonicales, in singulis quadraginta octo grossos computatos, quas dictus lector eidem Venerabili Capitulo ad festum Purificationis Beatissimae Mariae Virginis ¹⁶ singulis annis [k. 454 w kop. 1] ex decimis praedictis reddere et cum effectu persolvere perpetuis temporibus debet. Ex quinque quibus marcis unam, quintam videlicet marcam, vicariis eiusdem ecclesiae dare capitulum ipsum debet. Praedicti vero praelati et canonici cum omnibus vicariis singulis angariis vel Quattuor Temporibus singulis missas perpetuo decantari curabunt, quibus omnes praesentes, aliquo ex eorum numero celebrante, intererunt. Primam ^g de Sanctissima Trinitate, alteram de Passione Domini, tertiam de Assumptione Beatissimae Mariae Virginis cum collecta pro peccatis, quartam vero pro Defunctis — in remedium animae nostrae et parentum atque amicorum nostrorum, praesertim Pauli Jassienki capitanei Chelmensis ¹⁷ et etiam parentis eius Pauli de Jassieniecz castellani Sandomiriensis ¹⁸ etc. ^h et eorum consanguineorum ac propinquorum. Quae omnia et singula praemissa vobis universis et singulis, quorum interest, intererit et interesse quomodolibet in futurum poterit, intimamus, insinuamus et notificamus, ac ad vestram et cuiuslibet vestri notitiam deducimus et deduci volumus per praesentes, harum quibus nostrum et dicti Venerabilis Capituli nostri ¹⁹ sigilla sunt subappensa testi-

^g Primum kop. 1—2 ^h nieczytelne w kop. 1—2 ⁱ Birolath kop. 2

¹⁶ Dzień 2 lutego.

¹⁷ Paweł Jasiński starosta chełmski, zm. w 1 poł. XVI w., syn następnego (Niesiecki: Herbarz, t. IV, s. 436).

¹⁸ Paweł z Jasińca (Ilżeckiego lub Soleckiego w diec. sandomierskiej Jasiński) h. Gozdawa albo Poronia (ok. 1430—1485) ostatnio kasztelan sand. i starosta malborski, dowódca i dyplomata z czasu panowania Kazimierza Jagiellończyka, m.in. właściciel miasteczka Uchanie w dek. hrubieszowskim i protoplasta naszego prymasa (Niesiecki: Herbarz, t. II, s. 436—437.— PSB (K. Górski) t. XI (1964/65) s. 32).

¹⁹ Chodzi o kapitułę metrop. gnieźnieńską.

monio litterarum. Actum et datum in arce [s. 315 w kop. 2] nostra Loviciensis anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, indictione septima, die vero vigesima quarta mensis Decembris, pontificatu sanctissimi in Christo patris et domini, domini Pii divina providentia papae Quarti, anno ipsius quarto. Praesentibus venerabilibus, generosis ac nobilibus dominis: Gasparo Geschkaw abbate Olivensi²⁰, Stanislaŏ Dambrowski iuris utriusque doctore, archidiacono Gnesnensi, praeposito Volborensi, Cracoviensi, Vladislaviensi²¹, Martino Gałczinski preposito Loviciensis, oekonomo nostro, Gnesnensi²², Francisco Crassinski archidiacono Calissiensis, Gnesnensi, Cracoviensi, Loviciensis²³, Ioanne Piotrowski custode Loviciensis, Vladislaviensi²⁴, Ioanne Radogoski Lanciciensis, Loviciensis²⁵ canonicis et secretariis Sacrae Maiestatis Regiae, Matthia Czibulski thesaurario²⁶, Floriano Jakaczki incisore²⁷, Iacobo Birulth¹ succamerario²⁸ [k. 454v w kop. 1] Adriano Russoczki²⁹, Stanislaŏ Gultowski³⁰, Matthia Barski¹³¹, Ioanne Modzelowski³², Ioanne Woynowski³³, Sebastiano Magnu-

²⁰ Kasper Geszkaw (Geschkau, Jeschke) z Chojnic, nobilitowany (ok. 1520—1584); studiował w zarazyonym luteranizmem Lipsku w l. 1541—1552, skąd powrócił do kraju 1556 ze stopniami bak. i mgra sztuk. W związku z tym przez resztę zycia posądzany o herezję, ale dlatego tez doznawał ustawicznej opieki biskupa włocł. a potem arcybpa Uchańskiego, który w r. 1557 dopomógł mu objąć nielegalnie opactwo Cystersów w Oliwie, w 1562 mianował sufraganiem we Włocławku, nie uzyskawszy dlań prekonizacji, przed 1564 zdobył stanowisko sekretarza król. W 1565 Zygmunt August oddał mu w administrację bogaty klasztor Kartuzjan (w Kartuzach), w 1569 posiadł wreszcie Oliwę, w 1571—1574 był z ramienia bpa włocł. Karnkowskiego oficjałem gdańskim. Za rządów ostatniego Jagiellona i Stefana Batorego pełnił wiele funkcji politycznych i dyplomatycznych, głównie w sprawach Prus Król. Postać wybitna i jak Uchański kontrowersyjna, godna monografii (S. Chodyński: Biskupi sufragani włocławscy, Włocławek 1906, s. 39—40.— P. Czaplewski: Wykaz oficjałów gdańskich i pomorskich od 1467—1824 r., Toruń 1912, s. 46—47.— PSB (S. Bodniak) t. VII (1948/58) s. 410—411).

²¹ Stanisław Dąbrowski — zob. nr 27, przyp. 15.

²² Marcin Gałczyński h. Sokola (1496—1573) studiował w kraju i za granicą używając drat ob. prawa. Kanonik łowicki, łączycycki, gnieźnieński w r. 1546, kustosz poznański w 1552, starosta majątków kapituły gnieź. 1560—1572; prepozyt łow., ekonom dóbr arcybiskupstwa, sekretarz król. — ostatnie stanowiska przed 1564; uczestnik synodów (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 36—40.— Wieteska: Katalog, s. 44).

²³ Franciszek Krasieński — zob. nr 27, przyp. 16.

²⁴ Jan Piotrowski z Kujaw h. Korab (za Chodyńskim), a nie Jastrzębiec (jak ma Korytkowski), kształcił się w kraju i za granicą. Kanonik chełmski przed 1561, włocławski i kanclerz tamt. bpa Uchańskiego w 1561, sekretarz król. i kustosz łowicki przed 1564, kanonik gnieźnieński 1566, poznański, od 1567 tamt. kantor, od 1573 kustosz, wcześniej już kanclerz bpa pozn. Konarskiego a następnie jego oficjał gen., zm. w r. 1586 (Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 221—222.— Chodyński: Katalog, s. 575—576.— Wieteska: Katalog, s. 43).

²⁵ Jan Radogoski i Radogolski, pewnie ze wsi Radogoszcz — dziś na ter. m. Łodzi, przed 1564 kanonik łączycycki, łowicki i sekretarz król. (Wieteska: Katalog, s. 43).

²⁶ Maciej Cybulski podskarbi kurii nadwornej arcybpa Uchańskiego.

²⁷ Florian Jakacki krajczy dworu Uchańskiego.

²⁸ Jakub Birult podkomorzy tegoż dworu.

^{29—30} Adrian Rusocki, Stanisław Gultowski, Maciej Barski, Jan Modzelewski, Jan Woynowski, Sebastian Magnuszewski, Wojciech Solikowski, Jakub Chojeński — klientela, przeważnie świecka, dworu wspom. prymasa. Por. Korytkowski: Arcybiskupi, t. III, s. 411.

szewski ³⁴, Alberto Solikowski ³⁵, Iacobo Chojeński ³⁶ et aliis aulicis et familiaribus nostris testibus circa praemissa. Transivit per manus Stanisłai Dambrowski archidiaconi Gnesnensis in absentia cancellarii ³⁷.

32

Łowicz, 6 sierpnia 1583

Stanisław Karnkowski arcybiskup metropolita gnieźnieński, legat urodzony, prymas Król. Polskiego i pierwszy książę powiadamia duchowieństwo archidiecezji gnieźnieńskiej, świeckie i zakonne — aż do plebanów i przeorów klasztorów włącznie, że postanowił zwołać synod diecezjalny, przewidywany w ustawodawstwie kościelnym jeszcze co roku. Przedmiotem obrad będą naglące potrzeby Kościoła diecezjalnego, zwłaszcza sprawy kultu i duchowieństwa. Na miejsce zgromadzenia prymas naznacza kościół kolegiacki w Łowiczu, a dniem obrad 4 października 1583 roku — uroczystość św. Franciszka z Asyżu. Wszystkich wspomnianych wzywa pod sankcjami do stawieństwa w Łowiczu, a w końcu określa sposób publikacji swojego okólnika (procesu).

Or. nie znany.

Kop. ADW, ABKP, II,18: *Materialy synodalne z XVI w.*, k. 8v—9.

Wyd. *Synodus archidioecesaena Gnesnensis praesidente Stanisłao Karnkowski archiepiscopo [...] Lovicii anno Domini MDLXXXIII celebrata...* Z. Chodyński [...] ed., *Varsaviae* [...] 1872, s. 14—18.

Stanislaus Karnkowski Dei et Apostolicae Sedis gratia Sanctae Ecclesiae Metropolitanae ar- [s. 15] chiepiscopus Gnesnensis, legatus natus et Regni Poloniae primas primusque princeps ¹. Universis et singulis dominis praepositis, decanis, archidiaconis, custodibus, scholasticis, cantoribus, cano-

³⁷ Mowa o kanclerzu kapituły czyli gnieźnieńskim, którym wtenczas był Hieronim Garwaski. Zob. nr 28, przyp. 13.

32. ¹ Stanisław (z Karnkowa wsi kośc. w dek. lipnoskim diec. włocławskiej) Karnkowski h. Junosza (1520—1603) arcybiskup metropolita gnieźnieński, legat urodzony, prymas Król. Polskiego i pierwszy książę, studiował w Krakowie i Perugii, gdzie uzyskał drat ob. prawa. Pralat i kanonik kilku kapituł, sekretarz król. — od 1565 wielki, potem referendarz kor. Biskup włocławski w r. 1567, koadiutor Uchańskiego w Gnieźnie 1581, arcybiskup i prymas 1582. W obydwu diecezjach zwoływał synody — jako metropolita także prowincjalne, przeprowadzał wizytacje, zakładał seminaria duchowne: we Włocławku 1568, w Kaliszu 1586, w Gnieźnie 1598, wydawał księgi liturgiczne. Jeszcze jako biskup włocł. ogłosił (1579) zbiór prawa prowincjalnego (*Constitutiones synodorum metrop. ...*), który nosi jego nazwę, oraz (1578) wybór swej korespondencji (*Epistolae illustrium virorum...*). Mówca, pisarz religijny i polityczny; dyplomata, polityk, rzecznik praw Polski na Bałtyku; w r. 1570 zredagował tzw. statuty (Polski) dla Gdańska noszące jego imię. Koronował królów i królowe, należy do najzasłużonych hierarchów względem Kościoła i Państwa (N. Korbut, 2, s. 313—317.— A. Chmielowski: *Zyciorys ks. S. Karnkowskiego arcybiskupa gnieźn.*, Warszawa 1885.— Korytkowska: *Arcybiskupi*, t. III, s. 419—540, t. V, s. 312—313.— *Szostkiewicz: Katalog*, s. 93.— *PSB (H. Kowalska) t. XII (1966/67) s. 77—82*).

niciis Ecclesiarum Metropolitanae Gnesnensis et Collegiatarum, necnon reverendis dominis abbatibus, prioribus, praepositis regularibus, plebanis et ecclesiarum parochialium rectoribus ac aliis, qui de iure vel consuetudine Synodo nostrae Dioecesanæ interesse consueverunt, per et infra Dioecesis nostram Gnesnensem ubilibet consistentibus, ad quos praesentes nostrae pervenerint litterae, nobis in Christo dilectis salutem in Domino. Antiquissima Sanctorum Patrum auctoritas, ipsaque adeo sancta Concilii Tridentini² decreta, provincialesque constitutiones nostrae praecipunt, ut synodi dioecesanæ singulis annis in quaque dioecesi celebrentur³. Quod nos cum in ipso statim regiminis nostri archiepiscopatus initio exsequi, totque malorum, quae nos urgent, avertendorum et sanandorum animi morborum, retinendique et augendi cultus divini modos et rationes communi omnium consilia conquirere, conquisitasque serio suscipere cuperemus atque conaremur; anno quidem superiore^a graves Reipublicae occupationes publicique conventus necessarium hoc institutum nostrum impederunt. Hoc vero anno, cum a publicis actionibus atque conventibus aliquam nobis vacationem Deus Optimus Maximus largiri dignatus sit, debito sollicitudinis nostrae officio deesse non potuimus, quin ad ea, quae magnopere semper optavimus, quaeque rerum ecclesiasticarum rationes, populorum nobis creditorum salus, Deique gloria maxime postulant, totos nos converteremus. Nostraeque infirmitatis conscii, cum oculi plura quam oculus videant, multorumque consilia multam operentur salutem, Synodum Archidioecesanam indiceremus; atque coniunctis omnes studiis, consiliis et voluntatibus tam veteribus, quam recentibus malis obviam iremus, et ne ordo noster plus in dies capiat detrimenti, divina nobis suffragante gratia, diligenter solliciteque provideremus. Uti quidem eam, provincialibus inhaerendo constitutionibus, omnium commoditati consultum esse cupientes, Lovicii in Ecclesia nostra Collegiata die quarta mensis Octobris proxima, quae erit sancti Francisci Confessoris, celebrandam in Dei nomine indicimus per praesentes. Quae omnia et singula vobis omnibus et singulis suprascriptis, quibus interest, intererit aut quomodolibet in futurum interesse poterit, intimamus, insinuamus ac ad vestram et cuiuslibet vestrum notitiam deducimus indubitata; atque eisdem in virtute sanctae oboedientiae et sub excommunicationis ac synodalibus poenis auctoritate nostra archiepiscopali districte praecipientes mandamus, quatenus in loco supradicto pro

32. ^a superiori *wyd.* 1 ^b desertatae *wyd.* 1

² *Sobór Trydencki* — *por. nr 31, przyp. 2.*

³ *Synod diecezjalny powinien się odbywać corocznie, najlepiej po przeprowadzonych wizytacjach kościołów, za wyjątkiem lat, kiedy co trzeci rok miał być zwołany synod prowincjalny (M. Morawski: Synod diecezjalny w dawnej Polsce, Włocławek 1937, s. 6—8.— S. Librowski: Wizytacje diecezji włocławskiej, cz. 1, t. 1, z. 1, Lublin 1964, s. 102—105).*

die et tempore designatis in habitibus decentibus compareatis, nobiscum de rebus ordinis ecclesiastici iam fere periclitantis consulturi delibet- [s. 17] rationemque suscepturi. Certificantes omnes et singulos suprascriptos, quod sive in praedicta synodo comparuerint sive non, nos nihilominus ad ipsius celebrationem, dante Domino, procedemus et ea, quae utilitati ecclesiarum Archidioecesis nostrae fore videbuntur, constituemus contumacia ipsorum in aliquo non obstante, poenis quoque contra absentes ex constitutionibus synodalibus extensis. Volumus insuper et sub poenis praescriptis praecipimus, ne de praemissis aliquam ignorantiam quisque sibi praetendat, ut praesentem processum per affixionem valvis Ecclesiarum Metropolitanae et Collegiatarum Archidioecesis nostrae prius publicatum, vel eius transumptum sub sigillo alicuius officialis nostri editum, unus ad alium rectorem ecclesiae sibi vicinioris, quanto citius poterit, deferat. Circa executionem vero simul quilibet vestrum nomina ecclesiarum sibi vicinarum asscribat, quae vel desertae vel ab haereticis occupatae fuerint, et item quae legitime institutos parochos non habeant; quarum priores, tam videlicet haereticae quam desertae^b, praetermitti omnino debent et ulterius ad catholicum usque sacerdotem remitti, ultimus vero ipsum nobis aut officiali nostro territorii quisque sui repraesentet. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est subimpressum. Actum et datum in arce nostra Loviciensis sexta mensis Augusti anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo tertio, Caspa- [s. 18] rus de Cobelino Curiae notarius⁴, de mandato suae reverendissimae paternitatis subscripsit.

33

Łowicz, 13 kwietnia 1587

Stanisław Karnkowski arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony, prymas Król. Polskiego i pierwszy książę¹, pragnąc wskrzesić w kolegiacie łowickiej stały urząd penitencjarski (erygowany tam w r. 1510) upadły na skutek wygaśnięcia większej części jego uposażenia, dodaje do poprzedniego — za zgodą kapituły metrop. gnieźnieńskiej — na utrzymanie każdorazowego penitencjarza dziesięcinę snopową ze wszystkich zbóż we wsi arcybiskupiej Dzierzgow (na terenie par. Bełchów k. Łowicza).

⁴ Kasper z Kobyłina (w dek. krotoszyńskim archidiec. poznańskiej) notariusz kurii zadwornej Karnkowskiego; od r. 1603 kanonik łowicki, zm. w 1612 (Wieteska: Katalog, s. 55).

33. ¹ Stanisław Karnkowski — zob. nr 32, przyp. 1.

Or. nie znany.

Kop. 1 — *współcz. AAG, B7: Kopiańusz z lat 1585—1604 (Karnkowskiego, daw. 4), k. 21v—22. Tytuł: Gratia pro ordinario paenitentiaro Ecclesiae Collegiatæ Louiciensis.*

2. *AKŁ: Kopiańusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 329—331, wyk. z uwierz. odpisu sporz. w r. 1774 przez M. Podkowskiego not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn. z kop. 1. Tytuł: 1587. Privilegium super decima de villa Dzierzgow pro poenitentiaro.*

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 68.

Uw. 1. *Oдноśnie fundacji i erekcji beneficjum penitencjarskiego w r. 1510 zob. Librowski: Sumariusz, nr 28—29.*

2. *Przydzielenie dziesięciny z Dzierzgowia penitencjarzowi dowodzi, że fundacja katechety z r. 1564 (Uchańskiego — por. nr 31) przestała istnieć.*

34

Łowicz, r. 1592—1593

Stanisław Karnkowski arcybiskup gnieźnieński itd.¹ albo z jego upoważnienia oficjał łowicki — przypuszczalnie Stanisław Roguski² eryguje w kolegiacie łowickiej ołtarz (i ołtarię) pw. Najśw. Maryi Panny, ufundowany przez kogoś z rodziny Strzyżkowskich z Łowicza.

Or. nie znany.

Wp. 1 pod dn. 13 V 1592 do akt arcybpa Karnkowskiego, spalonych w r. 1944 (*Regesty zapisek, s. 93*).

2 pod dn. 5 V 1593 do akt tegoż prymasa (*Regesty zapisek, s. 94*).

Uw. *Z powodu niewystarczającej bazy źródłowej ołtarza tego nie potrafię umiejscowić we wspom. kolegiacie. Być może, iż beneficjum to wkrótce podupadło i weszło w r. 1602 w skład nieco ogólniejszej fundacji uczynionej przez samego Roguskiego — zob. nr 38.*

35

Łowicz, ok. 12 czerwca 1600

Stanisław Karnkowski arcybiskup gnieźnieński itd.¹ wciela beneficjum parafialne w Zdunach² do uposażenia konwentu Dominikanów³ w Łowiczu.

34. ¹ Stanisław Karnkowski — por. nr 32, przyp. 1.

² Stanisław Roguski h. Habdank kanonik łowicki przed 1593, potem tamt. kustosz i oficjał — na pewno w r. 1600, fundator ołtarza w tzw. kaplicy proboszczowskiej wym. kolegiaty, zm. przed 1612 (*Wieteska: Katalog, s. 49*).

35. ¹ Stanisław Karnkowski — zob. nr 32, przyp. 1.

² *Wieś Zduny pod Łowiczem* — por. nr 18, przyp. 6.

³ *Klasztor Dominikanów założono w Łowiczu na przestrzeni l. 1400—1414 — zob. nr 4.*

Or. nie znany.

Wp. pod dn. 12 VI 1600 w akta arcybpa Karnkowskiego, spalone w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 102).

Uw. Par. Zduny inkorporował w r. 1522 i 1528 prym. Łaski do mensy archidiacona łowickiego — por. nr 18 i 20. Z nin. dokumentu wynika, że wspom. prałat jej nie utrzymał.

36

Łowicz, 22 stycznia 1601

Stanisław Karnkowski arcybiskup metropolita gnieźnieński, legat urodzony, prymas Król. Polskiego i pierwszy książę wspominając, że już przed kilku laty położył fundamenty pod Bractwo Miłosierdzia i zarazem Bank Pobożny w Łowiczu oraz połączył z nim szpital o tejże nazwie, posiadający od niego pewne place i domy; że następnie zrzekł się na jego korzyść czynszu rocznego 52 flor. pol. z wydzierżawionego wójtostwa Zabostów Duży, należącego do jego mensy; ostatnio zaś nabył w Łowiczu, przy rynku Staro Miasta, obszerny plac, na którym wybudował kamienicę; oprócz tego, również za własne pieniądze, kupił dla tejże instytucji we wsi Zielkowice łąk pola zw. Żydowski i włączył go do wspom. posagu. Wreszcie niniejszym aktem eryguje kanonicznie ową instytucję. Najpierw przeto, za zgodą kapituły metrop. gnieźnieńskiej, dodaje do wym. uposażeń łąk pola zw. Trojanowski we wsi arcybiskupiej Korabka, przynoszący 10 flor. rocznego dochodu. Właścicielami tego wszystkiego czyni Karnkowski biednych. Podobnie za przyzwoleniem wspom. kapituły zwalnia tychże ze wszystkich opłat na rzecz swojej rezydencji w Łowiczu i samorządu miejskiego, zapewnia im bezpłatny przemiał wszelkiego ziarna w swoim młynie łowickim oraz potrzebne napoje z własnych wytwórni propinacyjnych, przyznaje konieczne drzewo z okolicznych lasów arcybiskupstwa na remonty, odbudowę i opał. Administrację i opiekę nad tak wyposażoną i założoną przez siebie instytucją powierza prymas kapitule kolegiackiej w Łowiczu, zezwalając nawet na wydzierżawianie owych nieruchomości, jeżeli będzie tego wymagało dobro biednych.

Or. ozn. nrem 17 (57) był przed r. 1939 w AAW (nota ks. Kwiatkowskiego na s. 340 kopariusza Śladeckiego).

Kop. 1 — współcz. AAG, B7: Kopariusz z lat 1585—1604 (Karnkowskiego daw. 4), k. 192—194. Tytuł: Privilegium foundationis Hospitalis et Fraternalitatis Misericordiae in civitate Loviciensis.

2. AKL: Kopariusz Śladeckiego sprzed r. 1810, s. 340—346. Tytuł: 1601. Privilegium super lapideam in Łowicz, advocatiam in Zabostow, mansum in Korabka etc.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 71.

Wzm. *Korytkowski: Arcybiskupi, t. III, s. 517—518.*

Lit. *Wareżak: Mons pietatis w Łowiczu, w: Studia z historii społecznej i gospodarczej poświęcone prof. dr. Franciszkowi Bujakowi, Lwów 1931, s. 285—315, rés. s. 610—612.*

Uw. *Odpis dokumentu wyst. przez Karnkowskiego, mocą którego tenże darowuje roczny czynsz wynoszący 52 flor. rocznie z dzierzawy wójtostwa Zabostów Duży dla Bractwa Miłosierdzia w Łowiczu, znajduje się w kopiariuszu Śladeckiego na s. 331—336, a jego regest w — Librowski: Sumariusz, nr 69.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Inter reliquias christiani hominis virtutes munificentia ac liberalitas erga egenos et pauperes primas sibi partes venditare^a videtur ipsius Salvatoris Domini nostri Iesu Christi testimo- [k. 192v w kop. 1] nio, qui cupiens eam virtutem nobis reddere commendatam, ex inhaustae pietatis suae erga nos fonte ea omnia, quaecumque uni ex pauperibus et egenis ab aliquo praestantur, sibi praestari attestatus est, eiusdem virtutis nomine omnibus eam amplectentibus aeternae vitae praemia polliceri dignatus est. Hinc est, quod nos Stanislaus Karnkowski Dei et Apostolicae Sedis gratia Sanctae Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis archiepiscopus [s. 341 w kop. 2], legatus natus, Regni Poloniae primas primusque princeps etc.¹ pro nostro perpetuae laudis et gloriae divinae propagandae studio zeloque et singulari erga egenos et pauperes pietatis affectu, quo semper divina gratia flagravimus flagramusque, cupientes tanti praemii esse participes; posteaquam Fraternitatem, ut vocant, Misericordiae et Montis Pietatis in civitate nostra Loviciensis iam alias annos ante aliquot instituissemus, illique hospitale² certis areis et domibus, nostra propria pecunia comparatis, adiunxissemus: primo quidem pro redditibus ac in dotem ad^b advocatiam in villa nostra archiepiscopali Zabostow Maius³ dicta, censumque annuum quinquaginta duorum florenorum Polonicalium de eadem advocatia proveniente, unum deinde agri^c mansum Trojanowski⁴ nuncupatum in villa nostra Korabka⁵ dicta, censumque decem florenorum annuum ex eodem agro proveniente, cum consensu et sub ratihabitione venerabilium fratrum nostrorum praelatorum et canonicorum totiusque Capituli Ecclesiae nostrae Metropolitanae Gnesnensis⁶ eidem hospitali iure perpetuo dedimus, donavimus, univimus incorporavimusque, prout de praemissis privilegia desuper confecta atque fraternitati

36. ^a vindicare kop. 1—2 ^b ac kop. 2 ^c brak w kop. 1 ^d Żydow-

36. ¹ Stanisław Karnkowski — zob. nr 32, przyp. 1.

² Szpital nosił również nazwę Miłosierdzia (Bozego), ale o jego kaplicy niczego nie wiadomo.

³ Zabostów Duży, wieś w par. Kompina dek. łowickiego kolegiaty (Rocznik 1958, s. 304).

⁴ Nazwy tego łanu literatura druk. nie przekazuje.

⁵ Korabka, wieś (założona przez arcybpa Łaskiego) na ter. par. Bolimów w dek. kolegiackim Łowicza (Rocznik 1958, s. 302.— Wareżak: Słownik, cz. II, z. 1, s. 155—156).

⁶ Por. nr 2, przyp. 8.

tradita librisque actorum Curiae nostrae inserta testantur⁷. Postmodum vero eodem pietatis studio ducti, quanto maiores in munere hoc impari sane humeris nostris diebus nostris divina benignitas benedictiones impartitur, tanto amplius gratitudinem nostram apud selectos Christi ac dilectos nimirum amicos pauperes testari contententes, certa area in circo Fori Loviciensis Antiquae Civitatis, inter domos lapideas famati [s. 342 w kop. 2] olim Iacobi Strzeżyk⁸ ex una et Alexii Kapciarz⁹ ab altera partibus sita, propria nostra pecunia empta et comparata, domum lapideam in eadem propriis nostris sumptibus ab ipsis fundamentis latere ereximus et extruximus, adiunctisque sufficientibus aedificiis complevimus et omnibus requisitis apparavimus adornavimusque. Praeterea unum agri mansum in tribus campis in villa Zelkowice¹⁰ nuncupata Żydowski^{a 11} dictum, pecunia nostra similiter comparatum et emptum, prout [k. 193 w kop. 1] de resignationibus emptionibusque huiusmodi acta advocativalia civitatis nostrae Loviciensis fidem faciunt¹², cum omnibus pratis, pascuis, areis, hortis, ad dictum agrum spectantibus et pertinentibus, praefatae domui adiunximus, univimus incorporavimusque. Insuper ut maius emolumentum ac utilitas ex suprascripta domo eique adiunctis bonis hospitali, in eoque perpetuo pauperibus sustentandis proveniat, eiusdem lapideae eorumve^e bonorum dominos^f proprietarios atque adeo ipsos ex quocumque titulo possessores fecimus, liberos et immunes ab omnibus et singulis censibus, oneribus, datis et pensionibus quibusvis, quos et quas nobis nostrisque successoribus ex dicta lapidea bonisque illi annexis, sive nomine propinationis Piątkovienensis¹³ et cuiusvis alterius generis cerevisiae, vini, mulsi, cremati et quorumvis aliorum liquorum, sive quacumque alia ex causa solvere et pendere tenerentur essentque asstricti; tum et a solutione braseorum tam cerevialium, quam cremati, ob liberam eorum in molendino Loviciensis¹⁴ molitionem (quam praesentibus praefatae lapideae eiusque quocumque nomine et titulo [s. 343 w kop. 2] possessoribus concedimus perpetuo, ita ut a nullius unquam frumenti aut grani, tritici videlicet siliginis et aliorum in molendino nostro molendorum mensuras solvere et pendere teneatur); necnon

skie kop. 2 ^e commune kop. 1 ^f dominosque kop. 1 ^g brak w kop. 1—2

⁷ Z owych dokumentów znamy tylko odnoszący się do Zabostowa Duzego — zob. wyżej uw.

⁸ Jakub Strzeżyk mieszczanin i wójt łowicki, należący może do fundatorów ołtarza w kolegiacie (Zob. nr 34. — Librowski: Sumariusz, nr 70).

⁹ Aleksy Kapciarz mieszczanin w Łowiczu.

¹⁰ Zielkowice, wieś w par. kolegiackiej Łowicza (Rocznik 1958, s. 307).

¹¹ Nazwy tego łanu nie podaje lit. druk.

¹² Akta wójtowskie m. Łowicza są bardzo zdziesiątkowane i rozproszone.

¹³ Propinację piwa w miasteczku Piątek pod Łęczycą przekazał arcybp Karnkowski w r. 1599 kapitule łowickiej razem z wójtostwem m. Łowicza (Librowski: Sumariusz, nr 70).

¹⁴ O młynie arcybiskupim na rz. Bzurze pod Łowiczem są liczne wzmianki w zachowanym kopiarzuszku kapituły łow. (Librowski: Sumariusz).

ab omnibus oneribus [et^g] solutionibus tam nostris castrensibus, quam civilibus vulgo *szosz* et *domowe* appellatis, ^h-ac a quibusvis aliis omnibus quocumque nomine appellatis^{-h} et appellandis, prout de consensu et ratihabitione venerabilium fratrum nostrorum dominorum praelatorum et canonicorum totiusque Capituli Ecclesiae nostrae Metropolitanae Gnesnensis reddimus et facimus temporibus perpetuis per praesentes. Praefatam domum lapideam, tamquam in pium usum conversam, datam et donatam, libertati et immunitati ecclesiasticae iisdem perpetuo ascribentes atque pro ascripta haberi volentes. Licebit nihilominus praedictae lapideae domus locationis seu alio quovis titulo, possessori pro tempore existenti, omnibus iuribus, libertatibus, privilegiis et immunitatibus omnibus et singulis tam in parte, quam in toto domi [s] in civitate et ubivis extra gaudere, iisque plene utifruui, quibus alii cives et incolae civitatis nostrae Loviciensis ab antiquo et ad praesens gaudent ac in posterum quovis nomine gaudebunt. Quoties vero praedictae domus lapideae aedificia in parte aliqua reparatione vel infelici aliquo, quem Dominus Deus avertat, casu restauratione indigebunt omni tempore et vice, ad talem necessariam reparationem seu restaurationem liberam in silvis borrisque nostris archiepiscopalibus [k. 193v w kop. 1] Lovicio vicinioribus seu alias opportunioribus ligna et trabes excidendi¹ et evehendi libere absque ulla pensione et impedimento damus, promittimus, donamus et concedimus perpetuo [s. 344 w kop. 2] sub consensu itidem et ratihabitione venerabilium fratrum nostrorum dominorum praelatorum et canonicorum ac totius Venerabilis Capituli³ Ecclesiae nostrae Metropolitanae Gnesnensis. Atque hanc lapideam, ut praemissum est, a nobis a fundamentis extractam, una cum bonis illi per nos unitis, agro videlicet cum suis attinentiis, iuribusque, libertatibus ac immunitatibus eidem lapideae concessis, datis et annexis, cum omni iure, proprietate ac dominio praemissorum omnium et singulorum superius nominatae Fraternalitati Misericordiae eiusque nominis Hospitali dandam, donandam, concedendam, resignandam et incorporandam duximus, prout damus, donamus, concedimus, resignamus incorporamusque in Dei nomine hisce litteris nostris, nihil prorsus proprietatis ac domini in dicta lapidea eiusque area, seu aliis bonis omnibus et singulis supranominatis pro nobis nostrisque successoribus in iisdem bonis reservantes, sed illud integre ad dictam Fraternalitatem Misericordiae et Hospitale transferentes et transfundantes ita nimirum, ut eadem fraternalitas lapidea praefata et alia bona supraspecificata ex nunc et deinceps temporibus perpetuis iure haereditario teneat, habeat, possideat illisque utifruatur. Volumus denique atque ita litteris hisce nostris statumus, ordinamus ac disponimus perpetuo, ut quemadmodum provisionem, administrationem, curam et protectionem praefatae fra-

^{h-h} brak w kop. 2 ¹ excidendi kop. 1—2 ³ dwukrotnie w kop. 2 ^k qui-

ternitatis ac hospitalis Venerabili Capitulo Ecclesiae Collegiatae Loviciensis dedimus, tradidimus et concessimus. Ita eiusdem quoque lapideae domus, ut praemissum est, per nos erectae, eidem fraternitati incorporatae cum omnibus et singulis [s. 345 w kop. 2] aedificiis, agris, hortis, pratis, proveni-tibus, iuribus, libertatibus ac immunitatibus, quibusvis omnibus attinentiis et pertinentiis supremum regimen, administratio, provisio, cura et pro- tectio penes idem Venerabile Capitulum Loviciense sit remaneatque tempo- ribus perpetuis. Plenam et omnimodam praefato Venerabili Capitulo Lo- viciensis dantes et concedentes facultatem de eadem lapidea disponendi, eamque in rem praefatae fraternitatis quibusvis personis sub censu annuo ad usum et pauperum in dicto fraternitatis hospitali alendorum convertendi, adiectis quibusvis ^k melioribus, [si ^l] videbitur, conditionibus, ad breve vel ad longissimum etiam tempus locandi, eoque locationis titulo dandi et tra- dendi, obligantes omnes in universum ac eorum quomodolibet perpetuo prospiciant, contendant et enitentur, ut nostrae huic donationi, concessioni et ordinationi in omnibus clausulis et punctis singulis iuxta voluntatem et intencionem nostram fiat satis, eosque cui vel quibus praefatam [k. 194 w kop. 1] domum lapideam locaverint vel quovis titulo concesserint, in iuri- bus, libertatibus, immunitatibus eidem domui a nobis concessis conservent, tueantur atque defendant. Si quis autem praemissae nostrae erectioni, do- nationi, concessioni, resignationi, incorporationi, transfusioni et translationi ac libertationi, seu alias praemissis omnibus et singulis tam in toto, quam in parte aliqua contradicere praesumpserit, aut aliquo temerario ausu ordina- tionem hanc nostram frangere, violare aut aliqua ratione impedire attemptaverit ¹, ei indignationem Dei Praepotentis et sempiternam maledictionem ab ipso impietatis ultore et iusto temeritatis vindice, Deo Potenti imprecamur. Ad [s. 346 w kop. 2] praemissorum autem robur firmiusque ac valiturum perpetuo testimonium praesentes litteras manu nostra subscripsimus sigillo- que nostro ac Venerabilis Capituli Ecclesiae nostrae Metropolitanae Gnes- nensis fecimus communiri. Actum et datum Lovicii anno salutis millesimo sescentesimo primo, die vigesima secunda mensis Ianuarii. Praesentibus re- verendis ac illustribus dominis: domino Martino Karnkowski Gnesnensi et Loviciensis decano, custode Vladislaviensi, Cracoviensi canonico ¹⁵, Vincentio de Seve iuris utrisque doctore, praeposito Lascensi, ^{m-m}archidiacono Gnesnen- si, Loviciensis canonico ¹⁶, Iacobo Lempicki iuris utriusque doctore, decano

bus kop. 1 ^l dodal wyd. ¹ attentaverint kop. 1—2 ^{m-m} brak w kop. 2

¹⁵ Marcin Karnkowski h. Junosza (1554—1631), synowiec prymasa, kustosz wło- cławski w r. 1580, dziekan łowicki, kanonik gnieźnieński 1583, jeszcze tr tamt, kanclerz, 1588 dziekan, kanonik krakowski 1592, sekretarz król. (Łętowski: Katalog, t. III, s. 107—108.— Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 223—230.— Chodyński: Katalog, s. 287.— Wieteska: Katalog, s. 55).

¹⁶ Wincenty de Seve szlachcic francuski (ok. 1557—1611), studiował w Rzymie, gdzie uzyskał drat ob. prawa. Spokrewniony z rodziną Łaskich, został w r. 1582 pre- pozytem kolegiaty w Łasku, 1593 kanonikiem łowickim, po r 1601 prepozytem tamt.

Lanciciensium^m, archidiacono Loviciensium, Gnesnensium canonico, Curiae nostrae cancellario¹⁷, Sventoslao Sarnowski cancellario Gnesnensium, Lanciciensium, Loviciensium canonico, praeposito Siradiensium¹⁸, Felice Lupszinski Gnesnensium, Lanciciensium, Loviciensium canonico¹⁹, Bartholomaeo Mirczinski Gnesnensium canonico, praeposito Squierneviensium²⁰, Stanislao Roguski custode Loviciensium²¹, Nicolao Squiernevio iuris utriusque doctore, Loviciensium canonico, parochio Pczionoviensium²², Sebastiano Makowski iuris utriusque doctore, custode Lanciciensium, Loviciensium canonico²³, Vincentio Oczko philosophiae et medicinae doctore, canonico Loviciensium, plebano Conariensium²⁴, Martino a Ilow plebano Gluchoviensium²⁵, necnon generosis dominis: Ioanne Domaniewski dapifero Lanciciensium, Curiae nostrae marsalcoⁿ²⁶, Matthia Goszczminski^o capitaneo Loviciensium²⁷, Laurentio Kawecki²⁸, Alberto Kanigowski²⁹

i par. Kościan, archidiaconem gnieźnieńskim 1594, prepozytem łączycyckim przed 1605; w r. 1603 był administratorem archidiec. gnieźn. Wizytował kościoły, brał udział w synodach i sejmach, odbył 5 podróży dyplomatycznych do Rzymu. Nobilitowany w r. 1607; swoją bogatą bibliotekę pozostawił kapitułce łaskiej, która później odsprzedała ją katedrze gnieźn. (Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 463—474.— H. Rybus: Biblioteka Kolegiaty Łaskiej, Łódź 1939, s. 6—9.— Wieteska: Katalog, s. 48).

¹⁷ *Jakub Lempicki h. Junosza (1545—1608) studiował w kraju i za granicą, dr ob. prawa; kanonik gnieźnieński w r. 1584, kanclerz kurii arcybpa Karnkowskiego, sekretarz król., dziekan łączycycki i archidiacon łowicki 1599, kanonik krakowski 1603; dziekan wolborski, protonotariusz ap., opat Benedyktynów w Lubinie 1606 (Łętowski: Katalog, t. III, s. 292.— Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 522—524.— Wieteska: Katalog, s. 47).*

¹⁸ *Świętosław Sarnowski h. Jastrzębiec studiował w Krakowie i za granicą, prepozyt par. Skierniewice i Sieradz po r. 1582, kanonik łowicki przed 1600, dziekan łączycycki, kanonik gnieźnieński 1600 i tr. tamt. kanclerz; ekonom gen. dóbr arcybiskupstwa 1601, wikariusz kap. i administrator archidiec. 1604. Uczestniczył w synodach, sejmach i trybunatach, zm. w 1625 (Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 447—460.— Wieteska: Katalog, s. 50).*

¹⁹ *Feliks (Szczęsny) Lupszński (a nie Lipczyński albo Laupczyński — jak mają Korytkowski i Wieteska — z Lubsina w par. Piotrków Kujawski) h. Łabędź, kanonik łowicki w r. 1593, dziekan łączycycki, kanonik gnieźnieński 1599, zm. w 1612 (Korytkowski: Prałaci, t. II, s. 445—446.— Wieteska: Katalog, s. 48—49).*

²⁰ *Barłomiej Mirczyński pleban par. Będków, kanonik gnieźnieński w r. 1599, prepozyt par. Skierniewice, zm. w 1613 (Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 12).*

²¹ *Stanisław Roguski — zob. nr 34, przyp. 2.*

²² *Mikołaj Skierniewita (ze Skierniewic) dr ob. prawa, kanonik łowicki w r. 1599, potem tamt. oficjal, pleban par. Pszczonów przed 1601, zm. w 1626 (Wieteska: Katalog, s. 49—50 — wspom. autor dubluje w tejże osobie nieco starszego Stanisława ze Skierniewic, kan. sand.).*

²³ *Sebastian Makowski dr ob. prawa, kanonik łowicki przed r. 1600, kustosz łączycycki przed 1601, zm. w 1619 (Wieteska: Katalog, s. 50).*

²⁴ *Wincenty Oczko (z Warszawy) studiował w Krakowie i Padwie, dr filozofii i medycyny, kanonik łowicki ok. 1593, pleban par. Konary w dek. Warka przed 1601, kanonik gnieźnieński w 1605, zm. w 1626 (Korytkowski: Prałaci, t. III, s. 114—116.— Wieteska: Katalog, s. 50—52).*

²⁵ *Marcin z Iłowa (w dek. sochaczewskim) pleban w Gluchowie w dek. skierniewickim przed 1601.*

²⁶ *Jan Domaniewski h. Rolicz, stolnik łączycycki, marszałek kurii nadwornej arcybpa Karnkowskiego przed 1601; jako kleryk był on w l. 1587—1590 kanonikiem gnieźnieńskim i poznańskim (Korytkowski: Prałaci, t. I, s. 229—230).*

²⁷ *Maciej Gościński h. Grabie, starosta arcybiskupi łowicki przed 1601.*

Curiae nostrae praelatis et familiaribus. Stanislaus ^p-a Karnkow^p archiepiscopus Gnesnensis etc. manu propria scripsit. Transivit per manus Martini Karnkowski decani Gnesnensis et protunc generalis capituli praesidentis ³⁰ [qui ^q] manu propria scripsit.

37

Łowicz, 4 maja 1601

Notariusz kurii zadwornej arcybiskupa gnieźnieńskiego Stanisława Karnkowskiego stwierdza, że — w następstwie czynności prawnych Tomasza z Uniejowa plebana par. Boleszczyń, plenipotenta Anny Roszkowej (z Łowicza) — tenże prymas erygował w osobne beneficjum kościelne czyli kapelanię ołtarz wystawiony przez wspomnianą w kaplicy (rodowej) Roszków, istniejącej (z dawna) w kościele par. Św. Ducha w Łowiczu, dedykowany ku chwale Bożej a pt. św. Anny. Arcybiskup jednocześnie zatwierdził umowę wstępną, zawartą 22 stycznia tr. pomiędzy fundatorką a kapitułą łowicką, dotyczącą uposażenia kapelana wynoszącego 20 flor. pol. rocznie i odprawiania nabożeństw przy ołtarzu. Na wystąpienie władz Bractwa Strzeleckiego z Łowicza, korzystającego tradycyjnie z owej kaplicy, prymas zagwarantował mu dalsze odprawianie tamże jego uroczystości. Utrzymanie kapelana i patronat nad ołtarią należy do fundatorki, a po jej śmierci przechodzi na kapitułę łowicką. Arcybiskup polecił swej kurii, by wydała zainteresowanym stronom odpowiednie dokumenty a kapelanowi przypomniał o wiernym wypełnianiu obowiązków.

Or. nie znany.

Wp. pod dn. 4 V 1601 do akt arcybpa Karnkowskiego, zniszczonych w r. 1944 (Regesty zapisek, s. 104).

Kop. AKŁ: Kopiański Sładeckiego sprzed r. 1810, s. 347—351. Tytuł: 1601. Erectio altaris in Capella Roszkoviana. S^{cti} Spiritus. Sładecki opuścił ze swojej podstawy źródłowej nazwisko wspom. notariusza.

Reg. Librowski: Sumariusz, nr 72.

Wzm. Oczykowski: Przechadzka, s. 131 („Kaplica Miejska, dawniej Roszkiewiczowska”).

Anno Domini millesimo sescentesimo primo, die Veneris quarta mensis Maii ^a venerabilis dominus Thomas Unieioviensis ecclesiae parochialis Bo-

ⁿ mareschalco kop. 2 ^o Gościński kop. 2 ^{p-p} Karnkowski kop. 2 ^a dodał wyd.

²⁸⁻²⁹ Wawrzyniec Kawecki i Wojciech Kanigowski familiaresi dworu prym. Karnkowskiego, których obok innych wylicza Korytkowski (Arcybiskupi, t. III, s. 526—527 w przyp.).

³⁰ Prał. M. Karnkowski przewodniczył zebraniu gen. kapituły gnieźn., na którym nin. dokument uzyskał jej potwierdzenie.

37. ^a Mai kop. ^b dodał wyd. ^{c-c} uzupełnił wyd. ^d edit kop.

leszczynensis parochus ¹, honestae Annae Roszkowa ² principalis [et ^b] legitimus procurator, exhibitis citationis in vim cridae litteris ad dictae suae principalis instantiam, ex cancellaria illustrissimi ac reverendissimi domini archiepiscopi Gnesnensis memorati [^c-Stanisłai Karnkowski^c] ³ ad effectum infrascriptum, contra omnes et singulos coniunctim vel divisim sua interesse putantes editis ^d [ac ^e] debite publicatis ^f, subsequenter contumaciam omnium et singulorum ius et interesse aliquod ad erectionem altaris in Capella Roszkow ⁴ dicta in Ecclesia Parochiali Loviciensis Sancti Spiritus ⁵ consistentis se habere praetendentium debite citatorum, non tamen comparentium per se vel per suos aliquos procuratores, contentaque litterarum citationis in vim cridae minime impugnantium [accusavit ^g], petens ipsos et quemlibet illorum contumaciam pronuntiari; eorumque contumacia ^h minime obstante ¹ altare in capella praedicta per praefatam Annam Roszkowa suam principalem ornatum, certoque annuo viginti florenorum Polonicalium, in quemlibet florenorum grossos triginta computando, censu quadringentorum florenorum eiusdem numeri et monetae principali summa apud Venerabile Capitulum Ecclesiae Collegiatae Loviciensis empto et comparato per eandem Annam Roszkowa dotatum, in eadem summa principali censuque annuo ab ea proveniente in honorem Dei Optimi Maximi sub titulo et invocatione sanctae Annae ⁶ erigendum decerni et erigi, et in beneficium ecclesiasticum capellaniamque [s. 348] perpetuam fundari. Contractu inter dictam Annam Roszkowa et venerabile capitulum praefatum super emptione et venditione census praedicti rebusque aliis praesens negotium concernentibus, ordinationemque tam super modo et ratione census praedicti persolvendi, quam divinorum ad hoc idem altare peragendorum facto, dieque vigesima quinta mensis Ianuarii anni praesentis pro parte dicti venerabilis capituli coram illustrissimo ac reverendissimo domino archiepiscopo Gnesnensi memorato exhibitis, tum et submissione per hoc idem venerabile capitulum eadem quoque die coram eodem illustrissimo ac reverendissimo domino archiepiscopo Gnesnensi, actisque curiae paternitatis suae illustrissimae ac reverendissimae sub sigillo eiusdem extracta ac mea actorum praesentium notarii manu subscripta exhibuit ⁷, auctoritate ordinaria in omnibus et singulis punctis, clausulis, capitulis, articulis et conditionibus confirmari et approbari, ius patronatus eiusdem altaris

^c dodał wyd. ^f publicat kop. ^g brak w kop. ^h contumaciam kop.

37. ¹ Tomasz rodem z Uniejowa, proboszcz par. Boleszczyn w dek. tureckim.

² Anna Roszkowa mieszcanka z Łowicza, prawdop. wdowa.

³ Stanisław Karnkowski — zob. nr 32, przyp. 1.

⁴ Kaplica fundacji rodziny Roszków z Łowicza, której przedstawicielką była wspom. w przyp. 2 Anna.

⁵ Kościół par. pw. Ducha Św. w Łowiczu — dok. fund. i erekc. pod nrem 2.

⁶ Św. Anna — por. nr 26, przyp. 11.

⁷ Wspom. kontrakt i zobowiązania kapituły wobec Roszkowej zostały wpis. do akt Karnkowskiego pod dn. 25 I 1601 (Regesty zapisek, s. 103).

dictae Annae Roszkowa quoad vixerit, post mortem autem eiusdem Venerabili Capitulo Ecclesiae Collegiatae Loviciensis temporibus perpetuis iuxta eiusdem ordinationis contenta reservari, et litteras desuper necessarias extradi mandari. ¹ Excellens magnificus ² Sebastianus Corvinus ³ nomine ac in praesentia dominorum magistrorum ⁴ totiusque Fraternitatis Sagittariorum Loviciensium ⁵ comparens allegavit dictos suos principales pro suo interesse seu in re, quod ipsis ad dictam capellam ab antiquissimis et praescriptis temporibus, novissime vero ex sententia per illustrissimum ac reverendissimum dominum archiepiscopum Gnesnensem memoratum licet contra ipsos et in favorem praefatae Annae Roszkowa anno proxime praeterito, die vero secunda mensis Augusti lata ⁶ competit in termino huiusmodi comparere, non ea quidem intentione, ut foundationem seu erectionem dicti [s. 349] altaris impediatur, sed solummodo ut de iure suo praemisso praesententur ac pro suo interesse in dictam foundationem et erectionem consentiant propellantque, ut ultra feriam tertiam Pentecosten ⁷, qua sacrum missae sacrificium de Spiritu Sancto, dicta fraternitate praesente, sollemniter in dicta capella antiquitus consuevit cantari; vicissim certi aliqui dies in qualibet hebdomada fraternitati assignentur, quibus sacerdos eiusdem fraternitatis, cui ad praesens dicta fraternitas de certo annuo salario habitationeque providet, post autem, Deo adiuvante, certa aliqua fundatione providere in animo habet, in dicta capella ad hoc idem altare divina annuatim peragat, prout protestantur consentiuntque et petunt. Illustrissimus vero et reverendissimus dominus archiepiscopus Gnesnensis memoratus reliquos omnes et singulos sua ad praemissa interesse putantes debite citatos, non tamen per se aut per suos aliquos procuratores, tametsi ultra horam iudicii solitam fuerint expectati, comparentes, praemissis petitis minime contradicentes, contumaces pronuntiavit, ipsorumque contumacia minime obstante, dictum altare in capella praedicta in honorem Dei Optimi Maximi sub titulo et invocatione sanctae Annae, Beatissimae Deiparae Virginis Matris, erexit et in beneficium ecclesiasticum capellamque perpetuam fundavit, dictorum quingentorum ⁸ florenorum Polonicalium summam, una cum censu viginti florenorum ab ea provenientium, eidem capellae et altari eiusque ministris per dictam Annam Roszkowa, post mortem vero illius per Venerabile Capitulum Ecclesiae Collegiatae Loviciensis praesentandum, qui ad hoc idem altare divina iuxta ordinationem praein-

¹ obstantem kop. ²⁻³ w kop. skrót: Exc. m. ⁴ w kop. archimagistrorum po-

⁵ Sebastian Corvinus (Korwin) pewnie starszy bractwa strzeleckiego i król kurkowy w Łowiczu.

⁶ Bractwo Strzeleckie (Łuczniaków, Kurkowe) w Łowiczu istniało już od dłuższego czasu.

⁷ Dok. mszalny Karnkowskiego dla łuczniaków łowickich odnośnie kaplicy Roszków został wciągnięty do jego aktu pod dn. 2 VIII 1600 (Regesty zapisek, s. 103).

⁸ Wtorek Zielonych Świątek był wtenczas obchodzony jako święto państwowe.

⁹ Wyżej było powiedziane, że 400 florenów.

sertam annuatim peraget, annexit, ascripsit et incorporavit appropriata [s. 350] vitque, et ut deinceps tam census, quam summa principalis supra nominata iuri libertati et immunitati ecclesiasticae subiaceat decrevit, contractum inter dictam Annam Roszkowa ex una et Venerabile Capitulum Ecclesiae Collegiatae Loviciensis parte ab altera super venditione emptio- neque census huiusmodi initum, ordinationemque tam super solvendo cen- su, quam modo et ratione divinorum peragendorum factam, in eodem con- tractu descriptam, omniaque et singula eiusdem contractus contenta, tum et submissionem et obligationem per dictum venerabile capitulum factam admisit, confirmavit et approbavit. Ius patronatus vero et praesentandi ad hoc idem altare, quotiescumque illud per cessum vel decessum vacare con- tigerit, aliquem actu presbyterum eidem Annae Roszkowa respectu funda- tionis, quam dicta Anna Roszkowa fecit, quoad vixerit, post mortem vero illius Venerabile Capitulum Ecclesiae Collegiatae Loviciensis, iuxta con- tenta contractus, de quo super facta est mentio, temporibus perpetuis re- servavit. Porro quod attinet rationem et tempora divinorum in dicta capella et ad hoc altare peragendorum constituit, ordinavit ac praecepit, ut ii actu presbyteri, qui per praefatam Annam Roszkowa, seu post mortem illius per venerabile capitulum praedictum praesentabuntur, modo ac diebus et temporibus in contractu, de quo supra facta est mentio, descriptis, per se ipsos vel in eventu alicuius impedimenti legitimi per idoneum substitutum, sub poena excommunicationis, quam in eos et quemlibet illorum ex nunc tulit et promulgavit, ipso facto, nulla declaratione cuiusque subsequenda, incurrenda, et provisione dicta¹ dicto altari temporibus perpetuis divina peragere teneantur sintque astricti et obligati. Praedictae vero Fraterni- tati Sagittariorum Loviciensium ad peragenda in dicta capella divina, vi- delicet feriam tertiam [s. 351] festorum Pentecostes, duos dies in qualibet hebdomada, quos eadem fraternitas duxerit sibi eligendos, assignavit, qui- bus sacerdos ipsorum, cui de salario competenti, quousque aliquam certam eamque perpetuam foundationem pro illius sustentatione fecerint, provide- bunt. In dicta capella ad hoc idem altare sacrosanctae missae sacrificium peraget; et litteras desuper necessarias extradi mandavit, prout auctoritate ordinaria pronuntiat, erigit, admittit, confirmat et approbat, reservat, con- stituit et ordinat assignatque, extradi mandat praemisso et omni meliore² modo, vigore praesenti decreto ad praemissa mediante.

prawione na acsmagistrorum

¹ dicto kop.

² meliori kop.